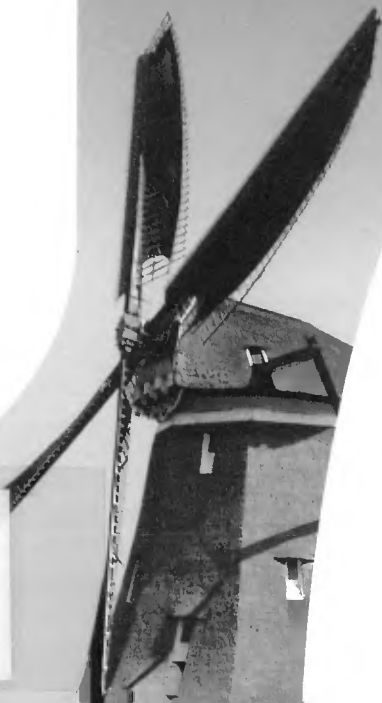

Monumentenjaarboek

erf
goed
Nede
rLand
D

07-651

VENSTER OP DE MONUMENTENWERELD

Wilt u na het lezen van dit Monumentenjaarboek op de hoogte blijven van alles wat met monumenten te maken heeft? Breng dan een bezoek aan www.monumenten.nl. U vindt er alle denkbare informatie over dit boeiende thema. Van het belang van planmatig onderhoud tot nieuwsbrief. Van regelgeving tot financiële mogelijkheden en van vraagbaak tot onderhoudstips. Bent u geïnteresseerd in cultureel erfgoed? Dan is monumenten.nl hét monumentale adres.

MONUMENTEN.NL

MONUMENTEN ANNO NU

Nationaal Restauratiefonds, Rijksdienst voor Archeologie,
Cultuurlandschap en Monumenten, Stichting Erfgoed Nederland
en Monumentenwacht Nederland

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

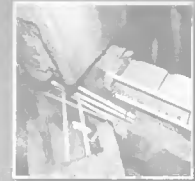

07-651
Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

Monumentenherstel

Al vanaf 1950 landelijk gespecialiseerd in:

- Houtrestauratie
- Houtconservering
- Vochtbestrijding
- Duivenwering
- Onderhoudscontracten

 Protekta

Conserduc-Renofors

Postbus 72 | 5420 AB Gemert | tel. 0492-364292 | www.protekta.nl

Jaar van de Molens 2007

Tweemanspolder | Zevenhuizen

De molen is een opvallend bouwwerk waar we in Nederland trots op zijn. Die trots wordt dit jaar gevierd tijdens het Jaar van activiteiten plaats op en rondom molens. Van theatervoorstellingen tot fanfareconcerten, van molenverhalen vertellen tot een gezellige lunch of diner op de molen. Door mee te doen helpt u provinciale, regionale en lokale molenorganisaties bij het instandhouden van dit in het oog springende erfgoed van ons land.

Waarom dit thema?

Molens zijn markante herinneringen aan een verleden, dat in Nederland vele eeuwen terug gaat. In 1407 werd de eerste poldermolen gebouwd. Een goede reden om 600 jaar na dato, in 2007, het Jaar van de Molens te vieren. Door achterstallig onderhoud en dalende overheidssteun bestaat het risico dat het aantal molens in de toekomst sterk gaat dalen. Van de overgebleven molens zijn er zo'n 450 nodig aan restauratie toe. Daar is € 70 miljoen voor nodig. Alle reden voor een landelijke steunactie in 2007.

In het kader van het Jaar van de Molens is het Monumentenjaarboek 2007 rijk geïllustreerd met afbeeldingen van diverse bijzondere molens in ons land. Het beeldmateriaal is afkomstig van de Vereniging De Hollandsche Molen. Wij zijn de vereniging zeer erkentelijk voor hun medewerking. Voor een overzicht en verantwoording van de gebruikte foto's zie pagina 127.

Erfgoed Nederland Monumentenjaarboek 2007

Erfgoed Nederland

Terugblik NCM 2006

Feiten en getallen

Wetten en regelingen

Belangrijkste instanties

Nuttige adressen

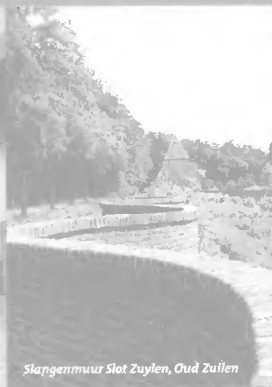
Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

Restauratie, renovatie
en onderhoud

Landkerk 'Sint Jans' in Voorschoten, Brabant

Slangenmuur Slot Zuylen, Oud Zuylen

Gebouw Cosmos, Eindhoven

Veelzijdig in behoud van bouwkunst

Van Hoogevest Restauratie

Touwslagersweg 9, Woerden. Telefoon 0348 41 31 25, e-mail restauratie@hoogevest.nl

Van Hoogevest Restauratie is onderdeel van Van Hoogevest Bouw

Vestigingen in Amersfoort, Almere, Amsterdam, Den Haag en Woerden. Website www.hoogevest.nl

Vakgroep
Restauratie

Erkend
Restauratie
Bouwbureau

Inhoud

Voorwoord	6	Feiten en getallen	21	Belangrijkste instanties	83
Erfgoed Nederland	7	<i>Nationaal</i>		Stichting Nationaal Restauratiefonds	84
Wat is Erfgoed Nederland?	8	Beschermde rijksmonumenten	22	Belastingdienst/Bureau Monumentenpanden	86
Wat doet Erfgoed Nederland?	8	Monumentenzorg op de rijksbegroting	23	Erfgoedinspectie/Monumenten	87
Wie is wie bij Erfgoed Nederland?	9	Beschermde stads- en dorpsgezichten	24	Particuliere fondsen	88
Waar zit Erfgoed Nederland?	9	Bescherming van archeologische monumenten	34	Internationale monumentenzorg	90
Wat publiceert Erfgoed Nederland?	10	De markt voor restauratie en onderhoud	35	Internationale monumentenorganisaties	91
Terugblik NCM 2006	13	<i>Provinciaal</i>		Nuttige adressen	95
Activiteiten	14	Provinciale monumentenzorg	39	<i>Nationaal</i>	
Themajaar planologische monumentenzorg	15	Provinciale budgetten monumentenzorg	40	Overheid	96
Cursusprogramma	16	Rijksbudgetten monumentenzorg per provincie	42	Algemeen landelijke organisaties	97
Communicatie	17	<i>Gemeentelijk</i>		Specifieke categorieën of terreinen	98
Bestuur	18	Gemeentelijke monumentenzorg	45	<i>Provinciaal</i>	
		Gemeenten met meer dan 100 monumenten	65	Provinciale adressen	107
		Budgethoudende gemeenten	67	Register	123
		Wetten en regelingen	73	Fotoverantwoording	127
		Overheidsbeleid	74	Colofon	128
		Subsidieregelingen	76		

Voorwoord

Richard Hermans *Directeur Erfgoed Nederland*

Dit Monumentenjaarboek is de eerste publicatie van Erfgoed Nederland. Het is ook alweer de drieëntwintigste jaargang van dit populaire vademecum voor de monumentenwereld, tot voor kort uitgegeven door het NCM.

Erfgoed Nederland zet zich in voor de versterking van de maatschappelijke positie van het erfgoed. Als nieuw sectorinstituut zal Erfgoed Nederland zich in de komende jaren inspannen voor meer samenhang en samenwerking binnen de erfgoedsector. Voor de monumenten betekent dat meer aandacht voor de omgeving en het landschap. Het laatste jaar van NCM stond dan ook niet toevallig geheel in het teken van dit thema 'Van geïsoleerd monumentenbeleid naar geïntegreerd cultuurbeleid', zoals ook de titel luidde van de drieëndertigste Nationale Monumentenstudiedag – maar de eerste onder de naam van Erfgoed Nederland – op 15 maart 2007 in Hilversum.

Medio 2006 werd de Nota *De Monumentenwet in de steigers* aan de staatssecretaris gestuurd, vlak voordat zij voortijdig aftrad. Minister van der Hoeven liet weten onder de indruk te zijn van deze nota die

aanbevelingen doet voor een herziening van de monumentenwet. Het NCM werd dan ook uitgenodigd om deel te nemen aan het komende brede debat over de herziening van het bestel. Erfgoed Nederland zal deze uitnodiging of uitdaging graag aannemen. Het debat is namelijk niet meer louter en alleen gericht op monumenten doch bestrijkt de gehele culturele sector inclusief het landschap.

Erfgoed Nederland is gevestigd aan de Herengracht in Amsterdam. Naast innovatieve nieuwe ontwikkelingen zullen ook langer bestaande activiteiten worden voortgezet, zoals participatie in het cursusprogramma Monumentenzorg in de Praktijk, organisatie van een jaarlijkse Nationale Monumentenstudiedag en voortzetting van dit jaarlijks verschijnende Monumentenjaarboek.

Erfgoed Nederland

Een kennismaking met de nieuwe bestelorganisatie Erfgoed Nederland en een vooruitblik op haar taken en activiteiten.

Wat is Erfgoed Nederland?

Sinds 1 januari 2007 is Erfgoed Nederland een feit als gevolg van de door de staatssecretaris van Cultuur in 2005 voorgestelde herstructurering van de ondersteuningsstructuur in de cultuursector. De stichting is een nieuwe bestelorganisatie, die is ontstaan door de fusie van de stichtingen Nationaal Contact Monumenten (NCM), Stichting voor de Nederlandse Archeologie (SNA), Erfgoed Actueel en de vereniging voor de Documentaire Informatievoorziening en het Archiefwezen (DIVA). De meerwaarde van Erfgoed Nederland bestaat uit de gezamenlijke missie en doelstellingen. Niet langer werken de afzonderlijke organisaties elk vanuit hun eigen discipline. Ze werken vanuit het perspectief van het erfgoed als geheel. Deze visie laat daarnaast voldoende ruimte voor een sectorspecifieke aanpak van problemen en oplossingen.

Erfgoed Nederland zet zich in voor de versterking van de maatschappelijke positie, het belang en de betekenis van het cultureel erfgoed als geheel en daarbinnen dat van de deelsectoren archeologie, archieven, monumenten en musea. Daartoe richt de stichting haar activiteiten zowel op publiek en media als op onderwijs, politiek en aanverwante

organisaties en is daarmee een belangrijke, deskundige gesprekspartner van het openbaar bestuur.

Samenwerking met de verschillende organisaties die actief zijn in de erfgoedsector is een belangrijk uitgangspunt voor de nieuwe stichting. Primair richt de aandacht zich op erfgoedinstellingen zelf: archeologische instellingen, archieven, monumentenorganisaties en musea. Een hechte relatie met deze instellingen is een voorwaarde voor het realiseren van de doelstellingen. Zij leveren immers expertise, ervaring en draagvlak. Afstemming met de rijksdiensten (Nationaal Archief, RACM en ICN), die opereren als kennisinstituten, is noodzakelijk voor een evenwichtig takenpakket. Samenwerking met de erfgoedhuizen die voornamelijk op provinciaal en regionaal niveau actief zijn, versterkt de infrastructuur binnen de sector als geheel. Een bijzondere relatie onderhoudt de stichting met het onderwijsveld. Mede daardoor is het mogelijk om structureel aandacht te geven aan verankering van erfgoededucatie.

Wat doet Erfgoed Nederland?

De organisatie heeft zich vanuit de missie drie doelen gesteld. Ten eerste is het van belang om de maatschappelijke positionering van de erfgoedsectoren en de deelsectoren te versterken. Door het samenbrengen van de afzonderlijke koepelorganisaties in één instituut kan de erfgoedsector zich krachtiger profileren, beter inspelen op nieuwe ontwikkelingen en het gebruik van erfgoed stimuleren. Zij doet dit door de promotie van de sector en de deelsectoren gericht op vergroting van het publieksbereik, het stimuleren van het gebruik van erfgoed binnen het onderwijs en internationale vertegenwoordiging en samenwerking.

Vervolgens is het haar taak om een platformfunctie te vervullen voor alle organisaties die een bijdrage leveren aan ontwikkeling, gebruik en behoud van het erfgoed. De afzonderlijke koepelorganisaties beschikken over een uitgebreid netwerk en zijn ieder voor zich een platform voor informatie-uitwisseling en samenwerking. De nieuwe organisatie biedt de mogelijkheid deze platformfunctie op deelsectorniveau te handhaven en op erfgoedbreed niveau te ontwikkelen. Deze functie uit zich in informatievoorziening

en reflectie, signaleren van knelpunten, deskundigheidsbevordering en bevordering van kwaliteitsbewustzijn.

Ook is het de bedoeling dat Erfgoed Nederland innovatieve ontwikkelingen initieert en stimuleert. De nieuwe organisatie wil functioneren als aanjager en stimulator van innovatie. Speerpunten zijn daarbij vergroting van het publieksbereik, digitalisering en E-cultuur en erfgoededucatie. Dit wil zij bereiken door het stimuleren van innovatie ter vergroting van het publieksbereik, het bevorderen van innovatie op educatief terrein en het aansporen van innovatie op het terrein van digitalisering en E-cultuur.

Erfgoed Nederland heeft voor de komende tijd zes programmalijnen uitgezet. In de komende beleidsperiode (2008–2012) zet Erfgoed Nederland in op de volgende sectoroverstijgende thema's:

Erfgoed en publieksbereik

Erfgoed en E-cultuur

Erfgoed en culturele diversiteit

Erfgoed en educatie

Erfgoed en ruimte

Erfgoed internationaal

Wie is wie bij Erfgoed Nederland?

De organisatie bestaat uit een directeur, een expertisecentrum, een afdeling planning en control, een secretariaat en een receptie. In dit kader zijn de volgende personen relevant om te noemen:

Richard Hermans Directeur

Jan Willem van Beusekom Sectorcoördinator monumenten

Frans Hoving Sectorcoördinator archieven

Jeroen van der Vliet Sectorcoördinator archeologie

Waar zit Erfgoed Nederland?

Erfgoed Nederland is gevestigd aan de Herengracht te Amsterdam. In het pand bevinden zich vier organisaties op het gebied van cultureel erfgoed. Erfgoed Nederland draagt als hoofdhuurder de verantwoordelijkheid voor het gehele gebouw en het beheer van de gemeenschappelijke voorzieningen. Het betreft de volgende organisaties:

Erfgoed Nederland

Stichting Open Monumentendag

Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond

Vereniging ICOMOS Nederland

en secretariaaten/postadressen van verschillende organisaties

Herengracht 474

1017 CA Amsterdam

T 020 716 73 50

F 020 716 73 55

info@erfgoednederland.nl

www.erfgoednederland.nl

Wat publiceert Erfgoed Nederland?

Aangezien Erfgoed Nederland pas is gestart, is het aantal publicaties van de nieuwe organisatie nog beperkt. Er zullen in de toekomst uiteraard meer uitgaven verschijnen; houdt daarom de website goed in de gaten! Het voormalige NCM heeft in het verleden verschillende interessante publicaties uitgegeven, die het vermelden waard zijn. Vandaar hieronder een overzicht van zowel nieuwe uitgaven van Erfgoed Nederland als reeds verschenen uitgaven van het NCM.

Het betreft reguliere en niet-reguliere publicaties, verslagen en onderzoeksrapporten. De uitgaven zijn aan te vragen bij het secretariaat van Erfgoed Nederland: T 020 716 73 50 of via info@erfgoednederland.nl. Alle genoemde prijzen zijn exclusief verzendkosten.

Nieuwe publicaties Erfgoed Nederland

Kwartaalblad

Erfgoed Nederland brengt vier keer per jaar een kwartaalblad uit waarin projecten en activiteiten van Erfgoed Nederland worden belicht. Het blad wordt verstuurd naar alle erfgoedinstellingen in Nederland en geeft informatie over de organisatie, de samenwerking met de verschillende partners en projecten. Vaste

rubriek is een interview met een vooraanstaand persoon uit de erfgoedsector.

eNieuws

Erfgoed Nederland beschikt ook over een digitale nieuwsbrief, *eNieuws*. Dit is een regelmatig verschijnend informatiemedium dat op een overzichtelijke en beknopte wijze de meeste actuele informatie verstrekt. U kunt zich via de website aanmelden onder het kopje *eNieuws*.

Monumentenjaarboek (2007)

Jaarlijks geeft Erfgoed Nederland het *Monumentenjaarboek* uit. Dit vormt een voortzetting van het jaarlijkse NCM *Monumentenjaarboek*. Het zal in de toekomst echter meer aandacht aan andere erfgoedsectoren schenken. Het *Monumentenjaarboek* fungeert als een naslagwerk voor iedereen die bij het monumentenbeleid in ons land betrokken is. Het jaarboek kost €15.

Website

De website www.erfgoednederland.nl is de verzamelaarsplaats voor informatie over Erfgoed Nederland. Bovendien staan er diverse links naar partnerorganisaties en andere interessante en relevante instanties.

Reeds verschenen publicaties NCM

Verslagen

Studiedagverslagen

Van elke Monumentenstudiedag, georganiseerd door het NCM, is een uitgebreid verslag gemaakt. Deze verslagen zijn aan te vragen voor €7 per exemplaar.

Brochures/onderzoeksrapporten

De Monumentenwet in de steigers (2006)

De nota is het resultaat van een reeks symposia en discussiebijeenkomsten in 2005 georganiseerd door het NCM en de KNOB. Eind juni werd het kosteloos toegezonden aan alle bij het NCM aangesloten organisaties. Dit rapport is te bestellen voor €6,50.

Reader Workshops Planologische Monumentenzorg (2006)

Door het projectbureau Buiten werd een reader ten geleide van de *Workshops Planologische Monumentenzorg* opgesteld. Deze reader is te bestellen voor €6,50.

Borging van Monumentenbeleid (2005)

Een inventariserend onderzoek naar de continuïteit in het eigen gemeentelijk monumentenbeleid. Het rapport is te bestellen voor €6.

Onbekend maakt onbemind (2004)

In 2004 heeft het NCM onderzoek verricht naar de communicatie tussen gemeenten en monument-eigenaren. Hieruit is een communicatiehand-leiding voortgekomen, die voor €15 te bestellen is.

Erfgoed voor Toerisme (2003)

Deze publicatie is het resultaat van een samen-werking tussen de vier erfgoedkoepels en DEN op het gebied van cultuurtoerisme. In de uitgave wordt een gezamenlijke visie op het onderwerp cultuurtoerisme verwoord. *Erfgoed voor Toerisme* kost €7,50.

Erfgoed in het onderwijs (2003)

In 2003 hebben de gezamenlijke erfgoedkoepels en DEN, in samenwerking met Erfgoed Actueel, deze brochure uitgegeven. Er is voor erfgoed-en onderwijsinstellingen een aparte brochure ontwikkeld. De vier educatieprojecten worden toegelicht die vanuit de koepelorganisaties ten behoeve van het project *Stimulering Erfgoed-aanbod Cultuurvouchers Basisvorming* zijn ontstaan. Deze brochure kan tegen verzendkosten aangevraagd worden zolang de voorraad strekt.

Monumentencommissies in beweging (2002)

In 2002 heeft het NCM opdracht gegeven voor een onderzoek naar de taken en samenstelling

van gemeentelijke monumentencommissies anno 2002. Dit onderzoek is een vervolg op een onderzoek dat in 1998 is uitgevoerd naar gemeentelijke monumentencommissies. Kosten van het rapport zijn €12,50.

Scholen Adopteren Monumenten (1997)

In 1997 is in samenwerking met de RDMZ de handleiding *Scholen Adopteren Monumenten* gerealiseerd. Met deze handleiding worden docenten wegwijs gemaakt in het adopteren van een monument in de nabije omgeving van de school en hoe een adoptie kan bijdragen tot het uitvoeren van verschillende vaklessen. Kosten van deze handleiding zijn €5,75. Van het project is tevens een video verschenen die ook voor €5,75 aan te vragen is.

Cursusmap

Cursusmap *Monumentenzorg in de Praktijk (2006)*

In het kader van de cursuserie *Monumentenzorg in de Praktijk* wordt jaarlijks een herziene druk van de cursusmap uitgegeven. De map geeft een volledig overzicht van alle aspecten van het monu-mentenbeleid. In 2006 werd een geheel nieuwe inhoud (700 pagina's) samengesteld. De cursus-map is te bestellen bij het Nationaal Restauratie-fonds, kosten €68 (prijs 2007).

*Overige media***CD-ROM De Oude Kerk en haar Omgeving**

Voor zowel het onderwijs als voor kerkbeheerders is de CD-ROM *De Oude Kerk en haar Omgeving* beschikbaar. In samenwerking met Projectbureau Erfgoededucatie Groningen heeft het NCM dit project gedaan en op een CD-ROM geplaatst. Het lesmateriaal is voor de vakken Geschiedenis, Godsdienst/Maatschappijleer en Techniek. Tevens is een algemene les *Kennismaking met de kerk* ontwikkeld. De cd-rom is te bestellen voor €10.

Groot-Ammers | De Jonge Sophia

Terugblik NCM 2006

Het jaarverslag 2006 van het NCM, waarin onder andere wordt stilgestaan bij de verschillende activiteiten, het themajaar planologische monumentenzorg en de samenstelling van het bestuur en bureau.

Het is in dit kader relevant om stil te staan bij de activiteiten van het NCM in 2006. In de eerste plaats omdat dit *Monumentenjaarboek 2007* een voortzetting is van de jaarlijkse publicatie van het voormalige NCM.

Het gehele jaar 2006 stond voor het NCM in het teken van de fusie waarbij vier erfgoedkoepels per 1 januari 2007 samen zouden gaan in één nieuwe stichting Erfgoed Nederland. Vooral de directeur van het NCM, Emil van Brederode, heeft hieraan vrijwel al zijn tijd besteed. De overige werkzaamheden werden derhalve uitgevoerd door een zeer beperkt bureau bestaande uit één beleidsmedewerker met parttime ondersteuning.

Activiteiten

Belangenbehartiging

Het NCM behartigde in 2006 voor het laatst statutair de belangen van het particulier initiatief in de monumentenzorg. Met name vanuit het Algemeen en Dagelijks Bestuur en het directeurenoverleg werden regelmatig initiatieven genomen om acties te ondernemen en/of brieven te schrijven aan de staatssecretaris voor Cultuur. Ter voorbereiding op Kamerdebatten en vergaderingen van de vaste kamercommissie voor Cultuur gingen ook in 2006 brieven naar de woordvoerders voor Cultuur van de diverse politieke partijen. Een aantal kamerdebatten werd door het NCM bijgewoond.

Instandhoudingregeling

Aan het begin van het verslagjaar 2006 werd de nieuwe Instandhoudingregeling (het Brim) ingevoerd, ondanks vele bezwaren en nog niet opgeloste onduidelijkheden. Als klankbord voor de standpuntbepaling van het NCM vanuit het veld en ter informatie van het Algemeen Bestuur, was met name het directeurenoverleg van groot belang. Hierin was een aantal grote landelijke en provinciale monumentenorganisaties vertegenwoordigd. Dit overleg

kwam in 2006 vijf keer bijeen; vooral met de organisaties die voor clustering in aanmerking komen. De bijeenkomst in december was de laatste van het directeurenoverleg in deze vorm. Enkele leden van het directeurenoverleg hebben zich vervolgens beraden over een andere vorm waarin dit prettige, informele overleg kan worden voortgezet.

Nota Monumentenwet in de Steigers

Op initiatief van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond stelde het NCM al in 2004 een werkgroep in die in 2005 een kritische en fundamentele beschouwing heeft voorbereid over een aantal onderwerpen in relatie tot de Monumentenwet en mogelijke wijzigingen daarop. Deze onderwerpen waren met name: beschermde buitenplaatsen; bestemmingsplan; beschermde stads- en dorpsgezichten; omgevingsvergunning; herselectie/herinventarisatie; voorbescherming; artikel 3 en artikel 11; het vergunningstelsel; de integratie van objecten en structuren; de 50-jaren grens; de architectuur uit de periode van de wederopbouw; wel of geen mobiel erfgoed en selectiebeleid (termijn en sanctie). Aan het begin van het verslagjaar was de concepttekst voor het rapport *De Monumentenwet in de steigers* al afgerond door mw. J. Stoelhorst. Het rapport is medio 2006 toegestuurd aan de staatssecretaris

van OCW. Van de minister volgde na de zomer een zeer positieve en inhoudelijk onderbouwde reactie met een uitnodiging voor gesprekken in de discussie over deze materie.

Themajaar planologische monumentenzorg

Vrijwel alle activiteiten in het laatste jaar van NCM stonden in het teken van de planologische monumentenzorg. Het betrof een landelijk symposium in Zaltbommel, de *Nationale Monumentenstudiedag* in Bergen op Zoom, elf provinciale cursusdagen *Actualiteiten & Ontwikkelingen* en vier regionale workshops.

Symposium Zaltbommel

Op initiatief van enkele lokale particuliere organisaties werd op 10 maart een landelijk symposium georganiseerd over *Bouwen in historische, beschermde stadsgezichten*. Sprekers waren prof. ir. W. Patijn, directeur KuiperCompagnons en voormalig Rijksbouwmeester, prof. dr. G.J. Borger, hoogleraar historische geografie Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit en prof. dr. ir. V.J. Meijer, Hoogleraar Theorie en Methoden (*Urban Planning and Design*) aan de Technische Universiteit Delft). Tijdens het symposium diende Zaltbommel zelf als voorbeeld en werden daarnaast verschillende andere situaties (Deventer, Delft en Gelderse riviersteden) als vergelijking toegelicht. De ruim 120 deelnemers werden vanaf het station of de parkeerplaats buiten het stadscentrum onder

begeleiding van een illustratieve wandeling naar het oude stadhuis geleid, waar het symposium plaatsvond.

Nationale Monumentenstudiedag

De tweeëndertigste *Nationale Monumentenstudiedag* van het NCM vond plaats op vrijdag 7 april in Stadsschouwburg De Maagd te Bergen op Zoom. Onder de titel *Olifanten in de porseleinkast* werd de positie van cultuurhistorie in gebieden met een grote economische dynamiek centraal gesteld. Voor de derde keer werd de Nederlandse studiedag gevolgd door de Vlaamse Ontmoetingsdag van het VCM, dit keer in het Arboretum van Kalmthout. Zoals gebruikelijk werd deze derde internationale driedaagse afgesloten met een gezamenlijke excursie in het Antwerpse Havengebied.

Ruim 200 deelnemers waren in Bergen op Zoom aanwezig waaronder enkele tientallen Vlamingen. Na het welkom door de burgemeester, drs. J.J.M. Polman, en de openingstoespraak van de voorzitter van het NCM, mr. B. Staal, gingen vier sprekers in op het thema Planologische Monumentenzorg. Prof. dr. A.G. van der Valk hield onder de titel *Een functie voor het verleden?* een helder betoog over de geschiedenis van de relatie tussen monumentenzorg en ruimtelijke

ordering. Vervolgens hield prof. dr. A. Heertje een inleiding over de economische component van cultuurhistorie, waarbij hij reproduceerbare en niet-reproduceerbare goederen onderscheidde. Aan het slot van zijn betoog wees hij op de economische waarden van het cultuur erfgoed in Europa als sterk(ste?) punt in de toekomstige mondiale economische machtsverhoudingen. Prof. dr. R. Houthaeve van de universiteit Gent en WES Onderzoek en Advies te Brugge, beschreef het cultuurhistorische landschap als insteek voor ruimtelijke inrichting in Vlaanderen waarbij hij het Landschapsplan van de Gentse kanaalzone als voorbeeld toonde. Tot slot van het plenaire ochtendprogramma gaf de bijna voormalige wethouder van ruimtelijke ordening en monumentenzorg van de gemeente Bergen op Zoom, G.A.A.J. Janssen, een wervelende toelichting op het beleid van de gemeente in de afgelopen decennia.

Tijdens de lunch was het mogelijk om de stadschouwburg (in de voormalige rooms-katholieke kerk van de parochie van de Heilige Maagd) te bekijken en ook het stadhuis was voor bezichtiging opengesteld. Na de lunch vertrokken de deelnemers in zes verschillende groepen om nader kennis te maken met de (planologische) monumenten in en om Bergen op Zoom. Twee

wandelingen, een fietstocht en drie excursies per bus gaven de deelnemers de mogelijkheid om onder deskundige leiding verschillende aspecten te leren kennen. Na afloop kwamen alle groepen weer bijeen in de Markiezenhof waar de gemeente in de Hofzaal een receptie aanbood.

Workshops planologische monumentenzorg

In de tweede helft van het verslagjaar werd een projectsubsidie ontvangen van het ministerie van OCW voor een aantal workshops op het gebied van de planologische monumentenzorg. Hiermee werden door het projectbureau Buiten een programma en een reader samengesteld. Tussen 17 november 2006 en 15 december 2006 werden vier workshops georganiseerd voor leden van particuliere organisaties. Doelstellingen van deze workshops waren het informeren over recente wijzigingen in het ruimtelijk beleid (waarbij meer bevoegdheden worden neergelegd bij de decentrale overheden), aangeven hoe monumentenorganisaties daarbij een actieve rol kunnen spelen op lokaal niveau en de monumentenorganisaties vertrouwd maken met de strategie *behoud door ontwikkeling* naast *ontwikkeling door behoud*. De vier regionale contactbijeenkomsten vonden achtereenvolgens plaats in 's-Hertogenbosch, Arnhem, Zwolle en Bunnik en telden in totaal ca. 60 deelnemers.

Cursusprogramma

Het cursusprogramma Monumentenzorg in de Praktijk wordt sinds 1986 georganiseerd. De organisatie van dit succesvolle programma lag voor het grootste deel van 2006 in handen van het NRE, het NCM en de RDMZ, in nauwe samenwerking met de ROB. Per 1 november 2006 zijn de RDMZ en de ROB gefuseerd tot de RACM. In de Programmacommissie zijn bovendien vertegenwoordigd: het Bureau Monumentenpanden van de Belastingdienst, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg, de Federatie Welstand, de Stichting voor de Nederlandse Archeologie en de provinciale steunpunten. Het cursusprogramma stond in het verslagjaar voor het eerst onder leiding van prof. dr. A.M. Bevers van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Cursussen in 2006

In het éénnentwintigste jaar van dit cursusprogramma werden acht verschillende cursussen op 26 dagen georganiseerd, waarvan er twee wegens te geringe belangstelling zijn komen te vervallen. Bovendien werd één keer besloten tot een combinatie van de cursus *Cultureel erfgoed: een kennismaking* met de cursus *Gemeentelijk*

monumentenbeleid. Het totaal aantal deelnemers was 515, merendeels werkzaam bij gemeenten. Dit aantal was beduidend minder dan het jaar daarvoor. De grote belangstelling in 2005 werd met name veroorzaakt door het Brim en de acht speciale Brim-bijeenkomsten, die in totaal 430 deelnemers trokken. Zoals gebruikelijk trok de cursus *Actualiteiten & Ontwikkelingen* de meeste belangstelling. De elf provinciale cursusedagen telden in totaal 310 deelnemers. Het NCM verzorgde op deze cursusedagen een onderdeel over planologische monumentenzorg. De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de cursussen werd verdeeld over de organisaties. Behalve de totale deelnemersadministratie, het regelen van de cursuslocaties en logistiek, het versturen van cursusbrochures en bevestigingen nam het NRF ook de cursus *Financiële monumentenzorg(en)* voor haar rekening die in totaal drie keer gegeven werd. De RDMZ trok de cursus *Instrumenten voor instandhouding* die twee keer gegeven werd (en één keer is vervallen) en de ROB de beide Malta-cursusedagen. De Federatie Welstand organiseerde uiteindelijk één cursusedag over *Kennismaking met Welstand*.

Aandeel NCM

Het NCM nam drie cursussen voor haar rekening (*Cultureel erfgoed: een kennismaking*,

Gemeentelijk Monumentenbeleid en Actualiteiten & Ontwikkelingen) met in totaal 16 cursusedagen. Voorts ontfermde het NCM zich over de coördinatie van het gehele programma, de vergaderingen van de programmacommissie, de jaarlijkse productie van de cursusbrochure en de jaarlijkse aanvulling op de cursusmap. In 2006 kwam ook de redactie van de cursusmap bij het NCM te liggen en werd gekozen voor een herdruk van de gehele inhoud nadat deze eerst was geactualiseerd (in totaal 700 pagina's).

Communicatie

Het NCM heeft ook in 2006 gebruik gemaakt van verschillende vormen van communicatie. Naast mondelinge communicatie tijdens individuele gesprekken, periodieke overleggen, voorlichting aan groepen tijdens bijeenkomsten, cursussen en telefonische beantwoording van vragen, werden ook publicaties verspreid en een website verzorgd. Naast de eigen website participeerde het NCM met de RDMZ en het NRF in www.monumenten.nl.

Enquêtes

Een regelmatige vorm van communicatie met aangesloten organisaties, gemeenten en provincies zijn de jaarlijkse enquêtes die het NCM hield. In eerste instantie zijn ze bedoeld voor de actualisering van het *Monumentenjaarboek* maar ze kunnen ook worden gebruikt ter ondersteuning van onderzoek of op verzoek van derden. Zo werd bij de jaarlijkse enquête aan alle gemeenten in het najaar van 2006 een aantal vragen van de Erfgoedinspectie over monumentenzorg toegevoegd.

Internationale contacten

Het NCM participeerde in 2006 weer actief in een aantal internationale netwerken, waaronder ICOMOS en Europa Nostra. De directeur maakte

deel uit van de Council van Europa Nostra en het *ICOMOS International Scientific Committee for Cultural Tourism* terwijl het hoofd monumenten-beleid participeerde in het 'ICOMOS International Wood Committee'. Daarnaast werd inmiddels voor de derde maal in samenwerking met de Vlaamse zusterorganisatie VCM een internationale driedaagse georganiseerd waarvan de Nationale Monumentenstudiedag in Bergen op Zoom een onderdeel vormde. In het verslagjaar werden weer vele buitenlandse bezoekers in het Erfgoedhuis ontvangen en Nederlanders de weg gewezen in het buitenland. Tot slot vond in oktober 2006 de tweejaarlijkse internationale beurs Denkmal in Leipzig (Dld.) plaats waarbij het hoofd monumenten-beleid als vertegenwoordiger van de Nederlandse Restauratiebeurs in het Internationaal Kuratorium zitting heeft.

Aangesloten organisaties

Het NCM kende tot aan het eind van het verslagjaar 380 aangesloten organisaties die de doelstellingen van het NCM onderschreven en tot samenwerking bereid waren. Per 1 januari 2007 is door de fusie en het wegvallen van de branchetaken bij de nieuwe organisatie aan deze samenwerking een eind gekomen.

Website

De website van de stichting NCM werd in het verslagjaar 15.000 keer bezocht. Ook was het mogelijk om op deze manier in te schrijven voor activiteiten en publicaties te bestellen.

Publicaties

In 2006 verschenen diverse uitgaven van het NCM, zoals het rapport *De Monumentenwet in de steigers*, een herziene versie van de cursusmap voor *Monumentenzorg in de praktijk* en de reader voor de Workshops Planologische Monumentenzorg. Voor meer informatie over deze publicaties en meer is te vinden op pagina 10 en 11.

Bestuur

Het Algemeen Bestuur van NCM bestond in 2006 uit vertegenwoordigers van de grootste landelijke particuliere organisaties voor elk van de verschillende categorieën monumenten. De samenstelling van het bestuur was in het grootstedeel van het verslagjaar als volgt:

Dagelijks Bestuur

Dhr. mr. B. Staal Voorzitter, commissaris van de Koningin in de Provincie Utrecht

Dhr. drs. J.J.L.M. Janssen Vice-voorzitter, vice-voorzitter Stichting Open Monumentendag

Dhr. drs. E. Munnig Schmidt Secretaris, lid Raad van Toezicht Stichting tot Behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen en vertegenwoordiger Vereniging Hendrick de Keyser

Dhr. ir. J. Barkhof Penningmeester, voormalig plv. hoofd directeur ANWB, à titre personnel

Dhr. mr. J.M.C. Klok Lid dagelijks bestuur, voorzitter Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, Commissie Kerkelijke Gebouwen (CIO-K)

Dhr. mr. C.J.D. Waal Lid dagelijks bestuur, voorzitter Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond

Dhr. mr. M.L.M. van Ravels Lid dagelijks bestuur, secretaris Bond Heemschut

Algemeen Bestuur

Naast voornoemde personen, was het Algemeen Bestuur als volgt samengesteld:

Dhr. A.J. Barnard Vertegenwoordiger Federatie Industrieel Erfgoed Nederland

Dhr. ir. M.A. van Bleek Vice-voorzitter

Nederlandse Vereniging van Monumentenzorgers

Dhr. S.A. Braad Directeur cluster Uitgeverij, Informatie en Bewegwijzering ANWB

Dhr. drs. M.D. van den Briel Voorzitter Stichting Landelijk Hofjesberaad

Mw. mr. F.G. van Diepen-Oost Vice-voorzitter Vereniging De Hollandsche Molen

Dhr. mr. drs. J.W. Edinga (tot zomer 2006) en

Mw. G.W. van Montfrans-Hartman (eind 2006) Nederlandse Tuinenstichting

Dhr. mr. W.N.M. Eggenkamp Voorzitter Stichting Nationaal Restauratie Centrum

Dhr. dr. ir. W.V.J. Freling Voorzitter Landelijke Federatie Het Behouden Huis

Dhr. K. Gramkow Lid dagelijks bestuur Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen

Dhr. W. Groen Lid dagelijks bestuur Vakgroep Restauratie

Dhr. ir. P.W. Havik Voorzitter Stichting Historisch Boerderij-onderzoek, bestuurslid Federatie Welstand

Dhr. ing. J. de Jonge Voorzitter Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland

Dhr. F.H. Keene Voorzitter Vereniging De Terebinth

Mw. drs. A.C. van Lochem Senior beleidsmedewerker cultuurhistorie, landschap en aardkunde Vereniging Natuurmonumenten

Dhr. ir. J.C.M. van Niekerk Voorzitter Stichting Bouwhistorie Nederland

Dhr. mr. W.W. de Nijs Bik Vice-voorzitter Nederlandse Kastelenstichting

Dhr. dr. J. Renes Vertegenwoordiger A.A. Beekmanstichting

Dhr. H.J. Spreen Voorzitter Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis

Dhr. drs. V. Stissi Voorzitter Cuypersgenootschap
Dhr. mr. A.J. te Veldhuis Voorzitter Monumentenwacht Nederland

Dhr. E.N. Westerhuis Voorzitter Stichting Menno van Coehoorn

Bureau

Het bureau van het NCM bestond in het verslagjaar uit de volgende medewerkers:

Dhr. E.R. van Brederode Directeur

Dhr. J.W. van Beusekom Hoofd Monumentenbeleid

Mw. P.E.R. Redder Office manager

Dhr. A.F.M. Otten Financiële administratie

Mw. S. Markx Administratief medewerker

Dhr. M.J. Heemskerk Systeembeheerder

Daarnaast waren er enkele tijdelijke medewerkers en door NCM betaalde medewerkers die ten dienste waren van het gehele Erfgoedhuis.

Vorden | Kasteel Hackfort Wichmond

Feiten en getallen

Een overzicht van de belangrijkste gegevens omtrent monumentenzorg en archeologie op rijksniveau en provinciaal en gemeentelijk niveau.

Beschermde rijksmonumenten

	Openbare gebouwen	Verdedigingswerken	Kerkelijke gebouwen	Kerk-onderdelen/ object	Gebouwen, woonhuizen	Deeln van gebouwen, woonhuizen	Liedelijke instellingen	Agrarische gebouwen	Molens	Weg en waterwerken	Horeca-instellingen	Kastelen, landhuizen ed.	Losse objecten, ed.	Totaal
Groningen	84	14	242	13	1.126	5	26	373	87	70	19	22	84	2.165
Friesland	96	21	400	51	2.302	16	37	407	153	80	18	31	80	3.692
Drenthe	82	6	112	4	323	0	12	433	36	13	5	20	21	1.067
Overijssel	77	142	186	9	1.634	6	10	734	61	36	6	86	149	3.136
Flevoland	1	0	7	0	30	0	0	4	0	6	0	0	0	48
Gelderland	122	125	479	23	2.031	3	28	874	150	47	18	208	166	4.274
Utrecht	110	91	200	12	2.417	3	20	548	38	95	21	172	134	3.861
Noord-Holland	267	57	433	24	10.307	47	116	519	142	125	40	80	312	12.469
Zuid-Holland	245	64	405	15	5.531	25	107	748	244	195	13	108	193	7.893
Zeeland	58	127	180	9	2.527	25	15	156	86	36	0	32	73	3.324
Noord-Brabant	197	69	563	16	2.353	4	34	682	137	47	23	80	185	4.390
Limburg	109	82	475	32	2.411	13	11	980	114	40	24	128	153	4.572
Totaal	1.448	798	3.682	208	32.992	147	416	6.458	1.248	790	187	967	1.550	50.891

Gegevens afkomstig van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), peilmoment 01 01 2007

Monumentenzorg op de rijksbegroting

Meerjarenraming kasuitgaven subsidies 2006–2012 (in miljoenen euro)

2006

2007–2012

	2006	2007–2012
Brrm		
Brrm 1997 (+extra)	48,6	188,33
Brom regulier (+extra) en molens	6,1	16,3
Brom art. 11 (+extra)	8,9	37
Brhb (+extra)	0,25	1,1
Brim regulier		87
Brim art. 43 (regeling wegwerken restauratieachterstand)		113
Overige uitgaven	4,9	31,8
Experimenten extra		
MSP/MRP		
Verzuringsgeld		
Grote restauratie	8,9	
RRWR (wegwerken restauratieachterstand)		140
Totaal	77,65	614,53

Gegevens afkomstig van de
Rijksdienst voor Archeologie,
Cultuurlandschap en Monumenten
(RACM), peilmoment 01 01 2007

Beschermde stads- en dorpsgezichten

Beschermde stads- en dorpsgezichten zijn 'groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde (...)'. Het doel van aanwijzing van deze gezichten is de bijzondere historische uitstraling van een gebied te behouden en een plaats te geven in toekomstige ontwikkelingen. Hieronder is per provincie de volledige lijst opgenomen van beschermde stads- en dorpsgezichten per 1 januari 2007. In de eerste kolom staat de naam van de gemeente plus de naam van het gezicht, de tweede kolom geeft het jaar aan waarin de procedure tot aanwijzing is gestart en de derde kolom toont het jaar waarin het gezicht is aangewezen. Alle cursief geschreven gezichten zijn wel in procedure gebracht maar nog niet aangewezen.

De gegevens zijn afkomstig van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), peilmoment 01 01 2007.

Groningen

Appingedam

Appingedam 1971

Appingedam, uitbreiding 1988

Marsum 1987

Bedum

Onderdendam 1988

Bellingwedde

Oudeschans 1988

Bellingwolde 2005

Ten Boer

Lellens 1988

Delfzijl

Spijk 1988

Termunterzeil 1988

Uitwierde 1989

Eemsmond

Warffum 1987

Wadwerderweg 2004

Groningen

Groningen 1988

Groningen Bloemenbuurt 1998

Groningen Korrewegwijk 1998

Groningen Oosterpoort 1998

Groningen P. Campertsingel 1998

Groningen Schildersbuurt 1998

dd in procedure

dd aanwijzing

Groningen Verlengde Hereweg 1998

Groningen Zuiderpark 1998

Haren

Rijksstraatweg 2004

Hoogezand-Sappemeer

Kiel-Windeweer 2003 2006

Loppersum

Loppersum 1988 1991

Huizinge 1988 1991

Middelstum 1988 1991

Stedum 1988 1991

Westeremden 1988 1991

Loppersum, uitbreiding 2005

Middelstum, uitbreiding 2005

De Marne

Enrum 1988 1991

Enrum, uitbreiding 2000 2002

Reiderland

Nieuweschans 1972 1974

Nieuw-Beerta 2006

Scheemda

Oostwold 1988 1991

Oostwold-uitbreiding 2006

Slochteren

Slochteren 1987 1990

dd in procedure

dd aanwijzing

Feiten en getallen | *nationaal*Beschermd stads- en dorpsgezichten
Groningen

dd in procedure

dd aanwijzing

Stadskanaal		
Smeeerling	1970	1972
Veendam		
<i>Oosterdiep</i>	2004	
<i>Tusschenediepen</i>	2004	
Vlagtwedde		
Bourtange	1965	1967
Winsum		
Ezinge	1988	1991
Garnwerd	1988	1991
Oostum	1988	1991
Winsum-Obergum	1979	1982
Zuidhorn		
Niehove	1989	1991
Saaksum	1989	1991
<i>De Gast</i>	2005	
Friesland		
Ameland		
Ballum	1966	1969
Hollum	1966	1969
Nes	1966	1969
Het Bildt		
Oudebildtzijl	1987	1991
Boarnsterhim		
Grouw	1986	1990

dd in procedure

dd aanwijzing

Oldeboorn	1988	1991
Poppingawier	1988	1991
Warga	1988	1991
<i>Oosterveid-Grou</i>	2004	
<i>Warstiens</i>	2004	
Bolsward		
Bolsward	1989	1991
Dongeradeel		
Dokkum	1970	1971
Ee	1986	1990
Holwerd	1988	1991
Metslawier	1986	1990
Moddergat	1976	1977
Ferwerderadiel		
Ferwerd	1987	1991
Hallum	1987	1991
Hogebeintum	1987	1991
Janum	1989	1991
Wanswerd/Birdaard	1987	1991
Franekeradeel		
Achlum	1988	1991
Franeker	1977	1979
Gaasterlân-Sleat		
Balk	1989	1991
Sloten	1971	1972

dd in procedure

dd aanwijzing

Harlingen		
Harlingen	1966	1969
Harlingen, uitbreiding	1988	1991
Kollumerland c.a.		
Kollum	1979	1980
Veenklooster	1988	1991
Leeuwarden		
Leeuwarden	1979	1982
Noorder/Westersingel	2002	2006
<i>Hollanderwijk</i>	2002	
<i>Nieuwe Kanaalgebied</i>	2002	
Leeuwarderadeel		
Jelsum	1987	1991
Littenseradeel		
Huins	1988	1991
Lutkewierum	1988	1991
Mantgum	1988	1991
Oosterend	1988	1991
Rien	1988	1991
Weidum	1988	1991
Menaldumadeel		
Dronrijp	1979	1986
Marssum	1987	1991
Nijefurd		
Hindeloopen	1971	1972
Workum	1979	1986

	dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing
Ooststellingwerf			Dronthe			Zuidlaren	1964	1967
Oldeberkoop	1987	1991	Aa en Hunze			<i>Dennenoord</i>	2004	
<i>Ravenswoud</i>	2005		Anloo	1964	1967	Westerveld		
Schiermonnikoog			<i>Annerveenschekanaal</i>	2006		Dwingeloo	1964	1967
Oosterburen	1966	1969	Assen			Havelte-Dorp	1966	1969
Skarsterlân			Assen-Brink/Markt	1965	1969	Havelte-Eursinge	1966	1969
Langweer	1988	1991	Assen, uitbreiding	1988	1991	Havelte-Helomaweg	1966	1969
Sneek			Assen, verdere uitbreiding	1994	1997	Havelte-Kerksituatie	1966	1969
Sneek	1988	1991	Coevorden			Westeinde	1987	1990
<i>Stationsgebied</i>	2004		Aalden	1964	1969	<i>Frederiksoord/Wilhelminaoord</i>	2006	
Vlieland			Benneveld	1989	1991	De Wolden		
Oost-Vlieland	1969	1972	Gees	1964	1967	Ten Arloo	1988	1991
Wûnseradiel			<i>Centrum Noord</i>	2002		Echten	1964	1967
Kimswerd	1989	1991	Emmen			Kraloo	1988	1991
Kornwerd	1988	1991	Oud Schoonebeek Oostersebos		1969			
Makkum	1984	1987	Oud Schoonebeek Westersebos		1969	Overijssel		
Piaam	1974	1977	Westenesch	1988	1991	Borne		
Pingjum	1989	1991	Midden-Drenthe			Borne	1988	1991
Schraard	1988	1991	Orvelte	1964	1967	Deventer		
<i>Kornwerderzand</i>	2003		Noordenveld			Deventer	1985	1988
Wymbritseradiel			Westervelde	1987	1991	Dinkelland		
Heeg	1988	1991	Zuidvelde	1987	1991	Ootmarsum	1990	1996
Nijland	1988	1991	<i>Veenhuizen</i>	2005		Weerselo-Het Stift	1971	1973
Woudsend	1978	1980	Tynaarlo			Hardenberg		
IJlst	1979	1986	Eelde-Paterswolde	1995	1997	Gramsbergen	1988	1992
			Vries	1965	1967	Oud-Avereest/Den Huizen	1988	1992

dd in procedure

dd aanwijzing

Rheeze	1988	1992
<i>Ommerschans-Balkburg</i>	2006	
Hengelo		
Tuindorp 't Lansink	2001	2003
Hof van Twente		
Den Haller	1988	1991
Stokkum	1988	1992
Kampen		
Kampen	1973	1975
Ommen		
Beerze	1988	1992
Vilsteren	1988	1992
Staphorst		
Staphorst	1988	1993
Steenwijkerland		
Blokzijl	1971	1973
Giethoorn	1981	1985
Vollenhove	1981	1984
Zwartewaterland		
Hasselt	1979	1982
Zwolle		
Zwolle	1989	1993
Flevoland		
Urk		
Urk	2005	

dd in procedure

dd aanwijzing

Gelderland		
Aalten		
Aalten	1964	1966
Bredevoort	1983	1985
Apeldoorn		
De Parken	2003	2005
Arnhem		
Mussenberg	2004	2006
Van Verschuerwijk	2004	2006
<i>Geitenkamp</i>	2004	
<i>Patrimoniumbuurt-Vogelwijk</i>	2004	
<i>Sonsbeekkwartier-Noord</i>	2004	
<i>Sonsbeekpark e.o.</i>	2005	
<i>Spijkerkwartier-Boulevardkwartier</i>	2005	
Buren		
Beusichem	1965	1967
Buren	1965	1968
Zoelen	1976	1980
Culemborg		
Culemborg	1975	1977
Doesburg		
Doesburg	1971	1974
Berkelland		
Mallemsse Molen	1969	1972
Bronckhorst		
Bronckhorst	1969	1971

dd in procedure

dd aanwijzing

Hummelo	1987	1993
Laag-Keppel	1987	1993
Elburg		
Elburg	1965	1967
Epe		
Gortel	1965	1993
Ermelo/Nunspeet		
<i>Staverden</i>	2005	
Ermelo		
<i>Landgoed Groevenbeek</i>	2006	
Geldermalsen		
Acquoy	1965	1967
Beesd	1965	1967
Harderwijk		
Harderwijk	1968	1970
Hattem		
Hattem	1970	1972
Lochem		
<i>Berkeloord e.o.</i>	2004	
Neerijnen		
Neerijnen-Waardenburg	1987	1993
Nijmegen		
Nijmegen	1967	1980
Rheden		
<i>Dieren</i>	2005	
<i>Laag-Soeren</i>	2006	

	dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing
<i>Villapark Overbeek</i>	2005		Breukelen			Vreeswijk, uitbreiding	1967	1984
Ubbergen			Kockengen	1964	1966	Oudewater		
Ubbergen	1988	1993	Nieuwer Ter Aa	1964	1966	Oudewater	1973	1977
Wijchen			Bunnik			Renswoude		
Batenburg	1965	1967	Werkhoven	1964	1966	Renswoude	1964	1966
Zaltbommel			Bunschoten			Soest		
Nederhemert-Zuid	1987	1993	<i>Havengebied Spakenburg</i>	2005		Soest	1964	1966
Zaltbommel	1981	1984	Eemnes			Utrecht		
Zutphen			Eemnes (buiten)	1964	1966	Utrecht	1972	1975
Zutphen	1980	1986	IJsselstein			Blauwkapel	1964	1966
<i>Coehoornsingel-Deventerweg</i>	2004		IJsselstein	1964	1966	<i>Haarzuilens</i>	2004	
			Loenen			<i>Utrecht-Oost</i>	2005	
Utrecht			Loenen	1963	1966	<i>Zuilen-Elinkwijk</i>	2005	
Abcoude			Loenersloot	1964	1967	Utrechtse Heuvelrug		
Abcoude	1987	1991	Nigtevecht	1984	1987	Amerongen	1964	1966
Baambrugge	1984	1990	Vreeland	1964	1967	Rijsenburg	1963	1967
Amersfoort			<i>Fort Nieuwersluis</i>	2004		Vianen		
Amersfoort	1981	1984	Lopik			Vianen	1972	1975
<i>Bergkwartier</i>	2004		Jaarsveld	1964	1966	<i>Wijk bij Duurstede</i>		
Baarn			Maarssen			<i>Wijk bij Duurstede</i>	1978	1982
Lage Vuursche	1964	1966	Maarssen	1962	1966	Cothen	1964	1967
<i>Het Rode Dorp</i>	2005		Oud-Zuilen			Nederlangbroek	1964	1966
<i>Prins Hendrikpark e.o.</i>	2005		Montfoort			Woerden		
De Bilt			Linschoten	1964	1966	Kamerik	1964	1966
Westbroek	1964	1966	Nieuwegein			Zeist		
			Vreeswijk	1962	1966	Zeist	1964	1970

	dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing
Wilhelminapark	1999	2002	Bussum			Twisk	1966	1970
			<i>Brediuskwartier</i>	2004		Twisk, uitbreiding	1973	1974
Noord-Holland			<i>Het Spiegel</i>	2004		Muiden		
Alkmaar			Den Helder			Muiden	1983	1986
Alkmaar	1984	1988	<i>Stelling</i>	2004		Naarden		
<i>Westerhoutkwartier</i>	2004		Edam-Volendam			Naarden	1980	1985
Amstelveen			Edam	1973	1977	Niedorp		
Ouderkerk a/d Amstel	1986	1990	Enkhuizen			Kolhorn	1984	1986
Amsterdam			Enkhuizen	1982	1984	Ouder Amstel		
Binnen de Singels	1989	1999	Graft-De Rijk			Ouderkerk aan de Amstel	1986	1990
Durgerdam	1971	1976	De Rijk	1968	1969	Schermer		
Holysloot	1987	1991	Haarlem			<i>Droogmakerij De Schermer</i>	2005	
Jordaan	1986	1999	Haarlem	1982	1990	Texel		
Nieuwmarktbuurt	1979	1983	Spaarndam	1969	1971	Den Hoorn	1966	1968
Ransdorp	1971	1976	<i>Haarlem-Zuid</i>	2006		Oosterend	1966	1968
Beemster			<i>Haarlem-Zuidwest</i>	2006		Velsen		
Middenbeemster	1982	1985	Hilversum			Velsen	1969	1970
Bergen (NH)			<i>Noordwestelijk Villagebied</i>	2002		Waterland		
Bergen	1984	1990	Hoorn			Broek in Waterland	1968	1971
Egmond a/d Hoef	1969	1970	Hoorn	1967	1970	Monnickendam	1968	1970
<i>Park Meerwijk</i>	2003		Hoorn, uitbreiding	1995	1998	Marken	1969	1971
<i>Tuindorp Oostbuurt</i>	2003		Laren			Zuiderwoude	1989	1991
Blaricum			<i>Brink</i>	2004		Weesp		
Blaricum	1965	1967	Medemblik			Weesp	1979	1982
Bloemendaal			Haven	1967	1968	Wijdemeren		
Bloemendaalse Park/Duin en Daal	1999	2001	Kerksituatie	1967	1968	's-Graveland	1983	1986

	dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing
Zaanstad			Gorinchem			Leidschendam/Voorburg		
Haaldersbroek	1984	1990	Gorinchem	1985	1988	Sluiscomplex	2004	2006
Westzaan	1988	1991	Gouda			Voorburg	1969	1971
Zaandijk-Gortershoeek	1979	1982	Gouda	1976	1978	<i>Landgoederenzone</i>	2002	
			Den Haag			<i>Voorschoten/Wassenaar</i>		
Zuid-Holland			Achipelbuurt/Willemspark II	1994	1996	Liesveld		
Alblasserdam			Benoordenhout	1994	1996	Nieuwpoort	1971	1972
Kinderdijk-Elshout	1988	1993	Binnenhof	1965	1971	Maassluis		
Bernisse			Duinoord	1994	1996	Maassluis	1974	1976
Geervliet	1974	1975	Haagse Bos	2000	2003	Middelharnis		
Heenvliet	1962	1965	Malieveld	1965	1972	Middelharnis/Sommelsdijk	1987	2000
<i>Abbenbroek</i>	2005		Malieveld, uitbreiding	1988	1994	Midden-Delfland		
<i>Zuidland</i>	2005		Marlot/Reigersbergen	1994	1996	Maasland	1969	1970
Brielle			Sint-Jacobskerk	1965	1971	't Woudt	1969	1970
Brielle	1974	1975	Statenkwartier	1994	1996	Moordrecht		
Delft			Van Stolpark/Scheveningse Bosjes	1994	1996	<i>Moordrecht</i>	2004	
Delft	1970	1978	Westbroekpark/Belgisch Park	1994	1996	Noordwijk		
<i>Agneta park</i>	2005		Willemspark	1965	1971	Noordwijk-Binnen	1987	1992
<i>Nieuwe Plantage</i>	2005		Zorgvliet	1994	1996	Oegstgeest		
<i>TU-Wijk</i>	2005		<i>Zuiderpark</i>	2005		<i>Wilhelminapark en Geesten</i>	2004	
Dordrecht			Hellevoetsluis			Rotterdam		
Dordrecht	1982	1988	Hellevoetsluis	1981	1985	Delfshaven	1966	1969
Giessenlanden			Leiden			Delfshaven, uitbreiding	1986	1991
Noordeloos	1987	2000	Leiden	1977	1981	Kralingen Midden	1998	2000
Goedereede			<i>Zuidelijke Schil</i>	2005		Scheepvaartkwartier	1976	1977
Goedereede	1970	1972				<i>Blijdorp</i>	2006	

Feiten en getallen | *nationaal*

Beschermde stads- en dorpsgezichten
Zuid-Holland

dd in procedure

dd aanwijzing

Noordereiland 2004

Schiedam

Schiedam 1986

Schoonhoven

Schoonhoven

Teylingen (vh.Warmond)

Warmond 2004

Vlist

Bonrepas 1987

Vlist 1964

Voorschoten

Voorschoten 1966

Landgoederenzone 2002

Voorschoten/Wassenaar

Wassenaar

Wassenaar 1964

Landgoederenzone 2002

Voorschoten/Wassenaar

Zederik

Ameide 1987

Zeeland

Borssele

Borssele 1983

Nisse 1984

Goes

Goes 1979

Kloetinge 1969

Oostsingel 2005

Hulst

Hulst 1970

Kapelle

Wemeldinge 1965

Middelburg

Middelburg 1982

Noordweg, uitbreiding 2002

Noord-Beveland

Colijnsplaat 1987

Schouwen-Duiveland

Dreischor 1970

Brouwershaven 1970

Noordgouwe 1987

Zierikzee 1969

Sluis-Aardenburg

Sint-Anna ter Muiden 1965

Tholen

Sint-Maartensdijk 1987

Tholen 1988

Veere

Veere 1967

dd in procedure

dd aanwijzing

Vlissingen

Vlissingen 1973

Noord-Brabant

Bergen op Zoom

Bergen op Zoom 1982

Singelgebied, uitbreiding 2002

Boxtel

Liempde 1988

Breda

Breda 1965

Ginneken 1988

Cranendonck/Weert

Budel Dorpsplein 1998

Deurne

Helenaveen 1997

Drimmelen

Drimmelen 1986

Hooge Zwaluwe 2005

Lage Zwaluwe 2005

Eersel

Eersel 1965

Eindhoven

Het Witte Dorp 1998

Philipsdorp 1996

VillaparkTongelre 1997

dd in procedure

dd aanwijzing

dd in procedure

dd aanwijzing

	dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing		dd in procedure	dd aanwijzing
Villapark Den Elzent	1998	2003	Oosterhout			Plaat-Diependal	1967	1968
Geertruidenberg			Oosterhout	1965	1967	Terziet en Kuttingen	1987	1993
Geertruidenberg	1968	1970	Heilige Driehoek	2002	2006	Heerlen		
Geldrop-Mierlo			<i>Den Hout</i>	2005		<i>Beersdal</i>	2004	
Het Broek	1969	1972	Oss			<i>Eikenderveld</i>	2004	
Riel	1988	1991	Megen	1987	1991	<i>Maria-Christinawijk</i>	2005	
Grave			Ravenstein	1975	1977	<i>Tempsplein e.o.</i>	2004	
Grave	1987	1991	Someren			Heerlen/Landgraaf		
's-Hertogenbosch			Bomen	1989	1993	<i>Leenhof-Schaesberg</i>	2004	
's-Hertogenbosch	1968	1972	Tilburg			Horst a/d Maas		
's-Hertogenbosch, uitbreiding	1985	1991	<i>Stadskern</i>	2005		Griendtsveen	1989	1996
<i>De Muntel</i>	2004		Waalre			Landgraaf		
Heusden			Loon	1968	1971	Rimburg	1987	1993
Heusden	1969	1972	Woudrichem			<i>Lauradorp</i>	2003	
Hilvarenbeek			Woudrichem	1971	1972	Maasgouw		
Hilvarenbeek	1965	1967				Stevensweert	1987	1993
Moerdijk			Limburg			Wessem	1987	1993
Willemstad	1968	1970	Beesel			Thorn	1971	1973
Nuenen , Gerwen en Nederwetten			Ronkenstein	1983	1997	Maastricht		
<i>Park Nuenen</i>	2004		Brunssum			Maastricht	1975	1982
Oirschot			<i>Mijnkoloniën</i>	2005		Maastricht, uitbreiding	1989	1996
Oirschot	1965	1967	Eijsden			Margraten		
De Bollen	1988	1991	Eijsden	1969	1971	Bruisterbosch	1987	1993
Oisterwijk			Gulpen-Wittem			Gasthuis	1966	1970
Oisterwijk	1968	1970	Helle	1967	1968	Moerslag	1987	1993
Oisterwijk, uitbreiding	1996	2004	Höfke Schweiberg	1967	1969	Noorbeek en De Wesch	1987	1993

Beschermde stads- en dorpsgezichten
Limburg

dd in procedure

dd aanwijzing

Sint-Geertruid

1987

1993

Nuth

Terstraten

1966

1969

Roermond

Roermond

1982

1986

*Asselt**2006***Schinnen**

Arnstenrade

1966

1969

Amstenrade, uitbreiding

1984

1997

Sittard-Geleen

Sittard

1969

1972

Stein

Elsloo

1969

1971

Urmond

1968

1970

Vaals

Vaals

1967

1969

Camerig-Cottessen

1967

1969

Lemiers

1967

1969

Mamelis

1967

1969

Raren

1967

1969

Vaals, uitbreiding

1987

1993

Valkenburg a/d Geul

Valkenburg

1966

1970

Oud-Valkenburg

1966

1970

Sint-Gerlach

1966

1970

dd in procedure

dd aanwijzing

Venlo

Ronkenstein

1983

1997

Venlo/Maasbree*Kloosterdorp Steijl**2004***Voerendaal**

Winthagen

1967

1969

Bescherming van archeologische monumenten

De aanwijzing van onroerende archeologische monumenten geschiedt door de minister van OCW, die daartoe eerst advies vraagt bij de gemeenteraad en, indien het monument is gelegen buiten de bebouwde kom, het College van Gedeputeerde Staten. Op 1 januari 2007 waren 3552 terreinen van zeer hoge archeologische waarde geregistreerd. Overigens kan één terrein meerdere objecten (complexen) bevatten. Van deze 3552 terreinen zijn er 1750 wettelijk beschermd. Deze vormen slechts een klein gedeelte van het totale bestand, dat 12693 archeologische terreinen (monumenten) omvat. Daarvan zijn er 6585 van hoge archeologische waarde, 1760 van archeologische waarde en 796 van archeologische betekenis. Volgens bepalingen in de Monumentenwet 1988 genieten archeologische waarden reeds bescherming vóór de inschrijving in het monumentenregister en wel vanaf de datum van adviesaanvraag bij de gemeente en eventueel Gedeputeerde Staten. Wettelijk geregeld zijn verder kwesties als het doen van opgravingen, het eigendom van bij opgravingen gevonden roerende monumenten en de inrichting van depots voor bodemvondsten.

Status archeologisch waardevolle terreinen per provincie

	ZHAWB	ZHAW	HAW	AW	AB	Totaal
Groningen	261	190	953	194	0	1.598
Friesland	205	446	967	139	0	1.757
Drenthe	128	251	330	15	505	1.229
Overijssel	135	41	547	21	116	860
Flevoland	23	42	68	19	0	152
Gelderland	425	221	779	311	58	1.794
Utrecht	143	134	397	101	0	775
Noord-Holland	80	128	924	752	0	1.884
Zuid-Holland	52	116	655	2	65	890
Zeeland	69	14	251	68	0	402
Noord-Brabant	115	50	480	92	0	737
Limburg	114	169	234	46	52	615
Totaal	1.750	1.802	6.585	1.760	796	12.693

Status archeologisch waardevolle terreinen per provincie. Gegevens afkomstig van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), peilmoment 01 01 2007

ZHAWB = terreinen van zeer hoge archeologische waarde (beschermd)

ZHAW = terreinen van hoge archeologische waarde

HAW = terreinen van hoge archeologische waarde

AW = terreinen met archeologische waarde

AB = terreinen met archeologische betekenis

De markt voor restauratie en onderhoud

Productie

De markt voor restauratie en onderhoud van monumenten maakte in 2006 een pas op de plaats. In 2005 daalde het productievolume nog met ruim 5 procent. Voor 2007 wordt een fors herstel verwacht. Het volume van restauratie- en onderhoudswerk groeit dit jaar naar verwachting met ruim 12 procent tot 465 miljoen euro (in prijzen van 2005). Op langere termijn zijn de vooruitzichten echter minder positief. Rond de invoering van het nieuwe subsidiestelsel (meer nadruk op onderhoud en minder op restauratie) treden aansluitingsfricties op. De stapsgewijs in te voeren veranderingen in het subsidiestelsel zorgen voor een onevenwichtig verloop van het productievolume. Dit leidt tot een krimpende restauratiemarkt.

Op korte termijn wordt de daling nog verzacht, doordat het kabinet in december 2006 een extra subsidiebudget voor restauratie toekende van 140 miljoen euro. Het merendeel van deze gelden wordt in 2007, 2008 en 2009 bestemd. Naar verwachting leidt dit tot productie op de restauratiemarkt in de periode 2007–2010. Door het aflopen van deze regeling, van de eerder uitgegeven kanjerregelingen en van de

voormalige subsidieregelingen van het rijk (Brm en Brom), valt een substantiële vraagprikkel weg. De verwachting is, dat de vervangende subsidieregeling (Brim) in 2011 (nog) onvoldoende vraag genereert om het gehele verlies op te vangen. Hierdoor worden de gevolgen van de veranderingen in de financiële ondersteuning van restauratie en onderhoud van monumenten, in 2011 (en latere jaren) manifest. Zonder aanvullende maatregelen komt het productievolume in 2011 ruim 20 procent lager uit dan het uitgangsniveau van 2006¹.

De daling die het productievolume op lange termijn in het vooruitzicht heeft, wordt enigszins getemperd door de stabiele ontwikkeling van het ongesubsidieerde werk. Dat groeit in de periode 2005–2011 met gemiddeld 2,5 procent per jaar. Dit is echter niet voldoende om de forse daling in de gesubsidieerde sector te compenseren.

¹ Zie: EIB. De restauratieproductie tot 2011. Amsterdam, 2007.

Raming van de markt voor restauratie en onderhoud van monumenten (volume) en de werkgelegenheid

	Productie €mln (prijzen 2005)	Werkgelegenheid mensjaren
2005	413	3.360
2006	413	3.340
2007	465	3.750
2008	415	3.340
2009	405	3.300
2010	380	3.180
2011	325	2.820

Bron: het Economisch Instituut voor Bouwnijverheid (EIB)

Werkgelegenheid

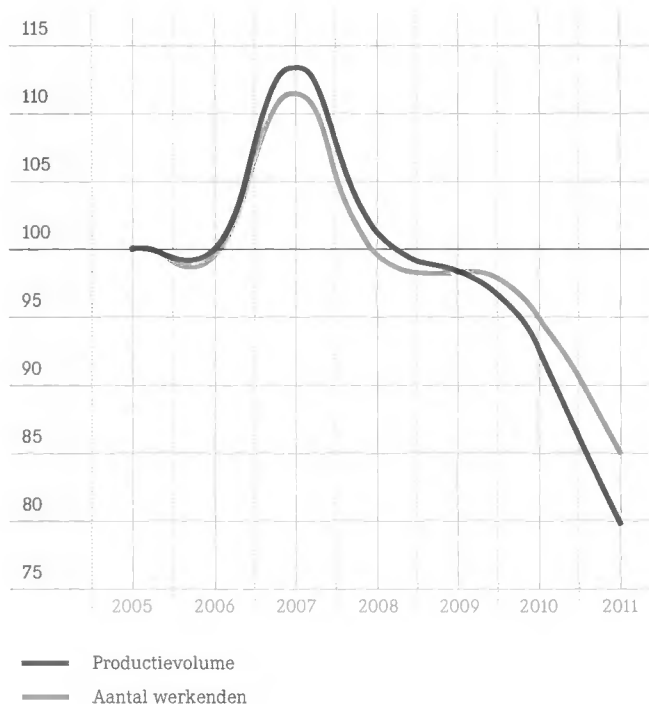
Bij restauratie en onderhoud van monumenten vormt arbeid de grootste kostenpost. Direct en indirect (via onderaanneming), komt het arbeidsaandeel op gemiddeld 39 procent van de totale kosten. Het gaat hier om de primaire werkgelegenheid. Dat is de werkgelegenheid in de bouw, inclusief afbouw en installatie. De secundaire werkgelegenheid komt daar nog bij. Deze laatste vorm van werkgelegenheid treffen we aan in sectoren die niet tot de bouw behoren, zoals architecten- en adviesbureaus. De primaire arbeidscapaciteit die nodig is om de restauratie- en onderhoudsproductie uit te voeren, kan voor 2005 worden berekend op 3.360 mensjaren. Het aantal

vaklieden dat per jaar gedurende korte of langere tijd in de restauratiesector actief is, ligt overigens veel hoger. Veel restauratievaklieden worden voor een deel van hun tijd ingezet op andere projecten (nieuwbouw, renovatie). De ontwikkeling van het productievolume, die voor de komende jaren wordt verwacht, komt ook tot uiting in het verloop van het arbeidsvolume dat in de sector werkzaam is. Dit stijgt in 2007 eerst tot 3.750 mensjaren om daarna terug te vallen tot iets meer dan 2.800 in 2011.

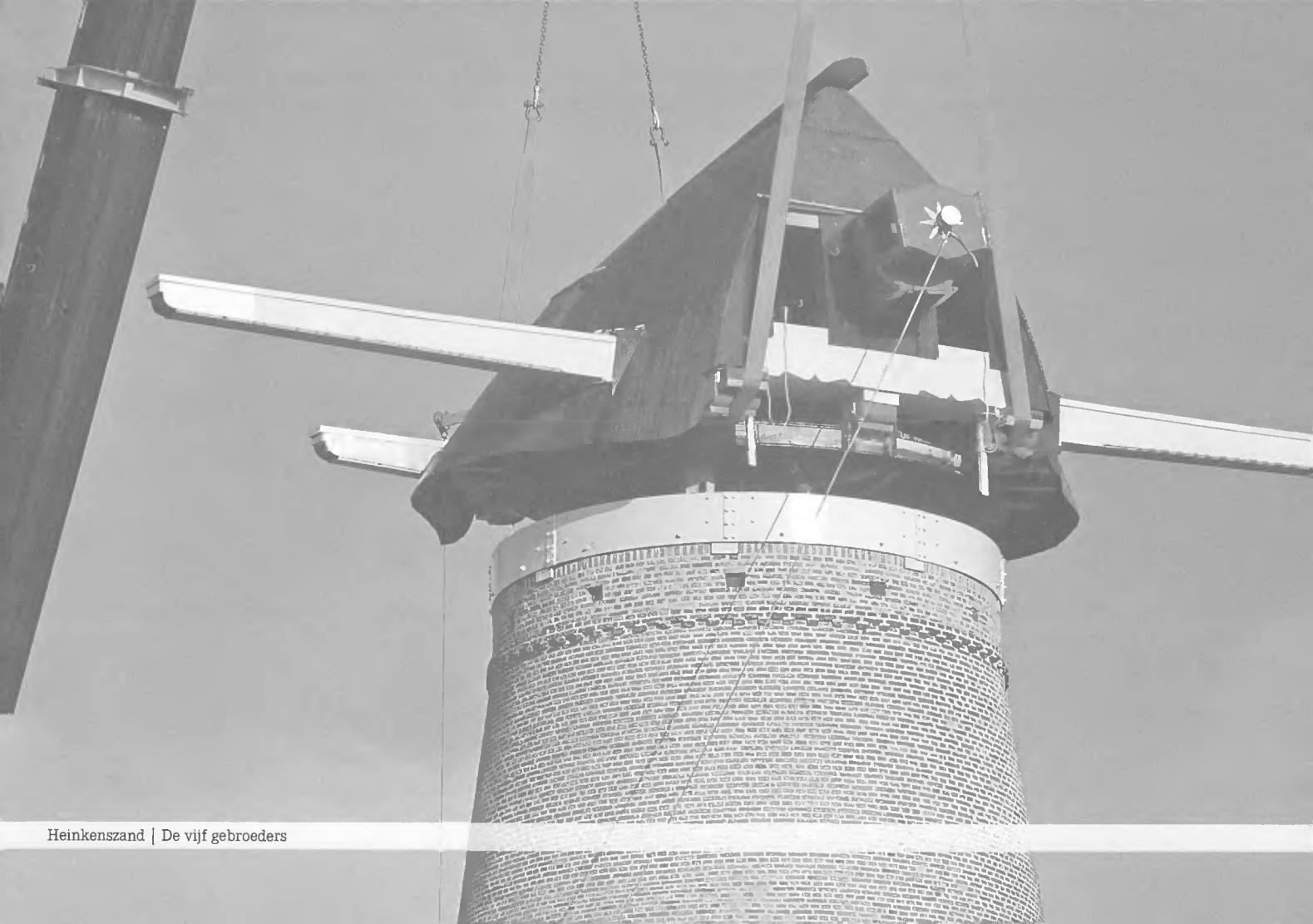
Uit de figuur blijkt dat de werkgelegenheid uiteindelijk minder sterk daalt dan de productiewaarde. De oorzaak daarvan is de veranderende samenstelling van de productie. In 2011 is het onderhoudsaandeel in de productie groter dan het restauratieaandeel. Vanwege de geringere arbeidsproductiviteit van onderhoudswerk zijn verhoudingsgewijs meer mensen nodig.

Ontwikkeling van de restauratie- en onderhoudsproductie en de werkgelegenheid, 2005-2011

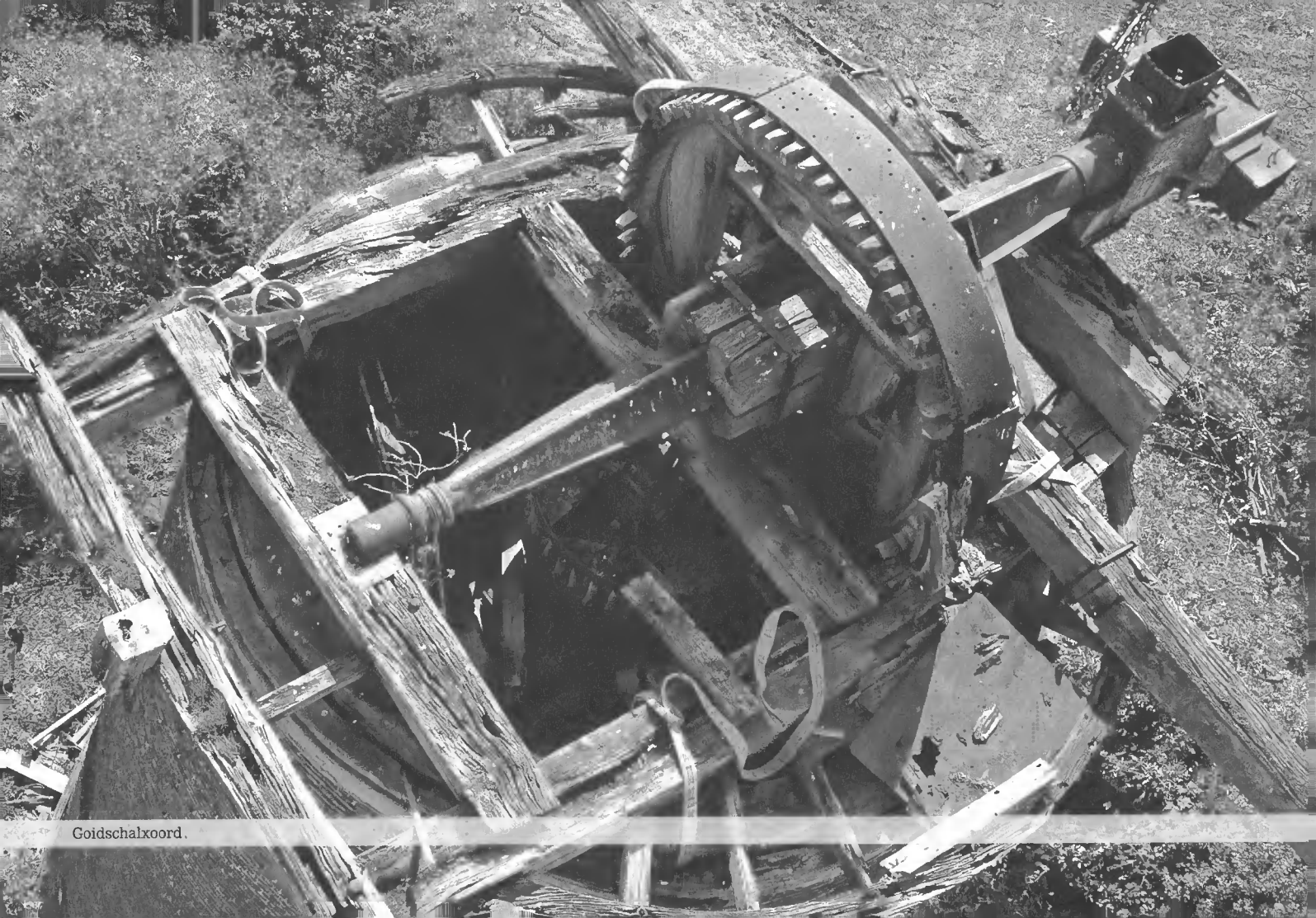
Index 2005 = 100

Bron: het Economisch Instituut voor Bouwnijverheid (EIB)

Heinkensand | De vijf gebroeders

Goidschalxoord.

Provinciale monumentenzorg

	Aantal inwoners		Aantal gemeenten	Aantal rijksmonumenten		Beschermde gezichten (aangegeven)	Beschermde gezichten (in procedure)	% aangegeven	Gemeentelijke monumenten		Provinciale monumenten	Gemeenten zonder monumenten: verordening	Gemeenten zonder monumenten: commissie	Gemeenten zonder monumentenlijst
		%			%					%				
Groningen	573.923	3,51	25	2.165	4,25	37	10	10,08	553	1,4		1		17
Friesland	642.169	3,93	31	3.692	7,25	55	7	14,99	508	1,28				26
Drenthe	485.986	2,97	12	1.067	2,01	25	5	6,81	219	0,55	400	3	1	9
Overijssel	1.116.402	6,83	25	3.136	6,16	19	1	5,18	2.761	6,97	2			
Flevoland	374.394	2,29	6	48	0,09	0	1	0	43	0,11		4	4	4
Gelderland	1.978.688	12,01	56	4.274	8,4	27	12	7,36	9.508	24,01		1	3	1
Utrecht	1.190.721	7,28	29	3.861	7,59	34	8	9,26	5.238	13,23				4
Noord-Holland	2.613.992	15,98	61	12.469	24,5	40	11	10,9	4.316	10,9	450	5	7	19
Zuid-Holland	3.453.756	21,11	77	7.893	15,51	46	14	12,53	7.423	18,74	5	12	14	25
Zeeland	380.548	2,33	13	3.324	6,53	17	2	4,63	583	1,47		1		7
Noord-Brabant	2.418.698	14,79	68	4.390	8,63	31	8	8,45	6.712	16,95		2	7	15
Limburg	1.127.637	6,89	40	4.572	8,98	36	8	9,81	1.737	4,39		2	3	20
Totaal	16.356.914	100	443	50.891	100	367	87	100	39.601	100	857	31	39	147

Gegevens gemeentelijke enquête Erfgoed Nederland 2007, CBS en Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), peilmoment 01 01 2007

De opgave van provinciale monumenten voor de provincie Drenthe is een schatting. Men gaat de reeds bestaande provinciale lijst in 2007 namelijk herinventariseren.

Provinciale budgetten monumentenzorg

	Restauratie en onderhoud	Voorlichting/educatie	Monumentenwacht	Provinciale organisaties	Landelijke organisaties	Archeologie	Diversen
Groningen	80.000		189.000	215.500		50.000	150.000
Friesland	920.000	100.000	250.000	310.000		235.000	650.000
Drenthe	18.100		219.997	767.025		150.000	580.173
Overijssel	3.550.000	785.000	314.000	Onbekend		374.000	
Flevoland	p.m.	75.000	50.000			50.000	1.600.000
Gelderland	1.600.000	50.000	750.000	2.250.000			160.000
Utrecht	2.525.000	40.000	605.000	1.588.000		418.000	217.000
Noord-Holland							
Zuid-Holland				1.600.000			2.400.000
Zeeland	765.000			1.315.000	1.500	60.000	
Noord-Brabant	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Limburg	1.400.000	50.000	380.000			207.800	
Totaal	10.858.100	1.100.000	2.757.997	8.045.525	1.500	1.544.800	5.757.173

Gegevens provinciale enquête Erfgoed Nederland 2007, CBS en Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), peilmoment 01 01 2007

De percentages in deze tabel zijn berekend op de gegevens van elf van de twaalf Nederlandse gemeenten. De provincie Noord-Holland heeft namelijk geen provinciale enquête ingevuld. Voor deze provincie zijn daarom geen gegevens opgenomen in de tabel.

Totaal 2007		Totaal 2006		Uitgave per monument 2007	Uitgave per inwoner 2007			
€	‰	€	‰	€	€			
694.500	2,23	694.000	2,39	321	1,2	Groningen	Het budget, bestemd voor <i>diversen</i> , van de provincie Friesland is bedoeld voor projecten en activiteiten op het gebied van de cultuurhistorie.	De provincie Utrecht heeft in 2007 gelden ter beschikking gesteld voor onder andere plaatselijke organisaties en het Restauratie OpleidingsProject (deze bedragen vallen onder het budget <i>diversen</i>).
2.465.000	7,91	1.805.000	6,21	668	3,8	Friesland		
1.735.295	5,57	1.320.732	4,54	1.626	3,6	Drenthe		
5.024.000	16,13	1.570.000	5,4	1.602	4,5	Overijssel		
1.744.000	5,6	1.814.000	6,24	36.333	4,7	Flevoland	De post <i>restauratie en onderhoud</i> van de provincie Drenthe is bedoeld voor het onderhoud van hunebedden. Hun bijdrage aan provinciale organisaties wordt besteed aan het Drents Plateau en de Drentse Historische Vereniging. Het budget <i>diversen</i> is onderverdeeld in de Cultuurhistorische Waardenkaart, Platform Cultureel Erfgoed en monumentenzorg in het algemeen.	Op het moment van afname had de provincie Noord-Brabant alleen een post voor regulier beleid monumentenzorg gereserveerd (zie budget <i>diversen</i>). De overige budgetten konden nog niet worden ingevuld omdat men in afwachting was van uitwerking van het nieuwe bestuursakkoord. Het te besteden budget voor 2007 ligt aanzienlijk hoger voor de provincie Noord-Brabant dan nu in de tabel is vermeld.
4.810.000	15,44	4.810.000	16,55	1.125	2,4	Gelderland		
5.393.000	17,32	2.987.595	10,28	1.397	4,5	Utrecht		
4.000.000	12,84	4.000.000	13,76	507	1,2	Noord-Holland		
2.141.500	6,88	1.556.500	5,35	644	5,6	Zuid-Holland		
1.100.800	3,53	6.472.000	22,27	251	0,5	Zeeland		
2.037.800	6,54	2.037.000	7,01	446	1,8	Noord-Brabant		
31.145.895	100	29.066.827	100			Limburg		
						Totaal		

Rijksbudgetten monumentenzorg per provincie

	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
Groningen	1.679.553	1.005.938	984.686	791.330	791.467	5.252.974
Friesland	1.390.575	833.438	825.252	800.947	763.695	4.613.907
Drenthe	516.008	478.872	455.541	292.946	292.416	2.035.783
Overijssel	1.760.585	1.156.296	1.132.252	591.650	589.513	5.230.296
Flevoland	16.370	20.446	18.624	18.662	18.666	92.768
Gelderland	4.711.330	2.827.223	2.927.372	2.810.126	2.651.745	15.927.796
Utrecht	979.037	818.549	795.120	577.191	577.990	3.227.687
Noord-Holland	1.866.022	1.139.091	1.171.121	1.173.503	1.147.787	6.497.524
Zuid-Holland	3.589.198	2.167.292	2.199.587	2.204.061	2.204.442	12.364.580
Zeeland	943.995	565.974	515.120	512.132	512.220	3.049.441
Noord-Brabant	3.715.485	2.244.231	2.230.886	2.226.605	2.226.990	12.644.197
Limburg	1.619.038	1.529.181	1.535.062	958.853	959.019	6.601.153
Totaal	22.787.196	14.786.531	14.790.623	12.958.006	12.215.750	77.538.106

Gegevens afkomstig van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), peilmoment 01 01 2007

Tot de invoering van het Brim (1 februari 2006) werd onderscheid gemaakt tussen budgethoudende gemeenten en niet-budgethoudende gemeenten. Budgethoudende gemeenten zijn gemeenten die per 1 januari 2001 beschikten over een in werking getreden monumentenverordening en tenminste 100 beschermde rijksmonumenten. Het overzicht van budgethoudende gemeenten met hun budgetten staat vermeld in de tabel op pagina 67 Gemeenten met minder dan 100 beschermde rijksmonumenten of geen monumentenverordening waren niet-budgethoudend. Voor deze gemeenten werden de budgetten verdeeld via de provincie. In nevenstaand overzicht staan de nog te verdelen budgetten per provincie voor de jaren 2007 tot en met 2011 die nog volgens de oude regeling (Brrm) zijn verdeeld.

AGNETA

Ruurlo | Agneta

Gemeentelijke monumentenzorg

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste gegevens op het gebied van monumentenzorg en archeologie voor alle Nederlandse gemeenten. In **kolom 1** staan de namen van de gemeenten per provincie.

Gemeenten voorzien van een asterisk (*) zijn per 1 januari 2001 budgethoudend en staan ook in het overzicht van de budgethoudende gemeenten op pagina 67 en volgend.

De **kolommen 2 en 3** geven beide het aantal rijksmonumenten aan. **Kolom 2** betreft de opgave van de gemeente en **kolom 3** is gebaseerd op de opgave van de RACM.

Kolom 4 geeft het aantal wettelijk beschermde archeologische monumenten binnen de gemeenten (indien die aanwezig zijn).

In **kolom 5** staat het aantal (van Rijkswegen) beschermde stads- en dorpsgezichten dat binnen de gemeenten is aangewezen. **Kolom 6** geeft het aantal stads- en dorpsgezichten weer die nog in procedure zijn.

In **kolom 7** staat het aantal objecten dat op de gemeentelijke monumentenlijst staat.

De **kolommen 8 en 9** geven het aantal fte's (full time equivalent) aan dat de gemeente inzet voor monumentenzorg, uitgesplitst in beleid (**kolom 8**) en uitvoering (**kolom 9**).

Kolom 10 geeft het jaar aan waarin de gemeentelijke monumentenverordening van kracht geworden is of herzien. De mate waarin gemeenten over mogelijke eigen middelen beschikken voor monumentenzorg staat in **kolom 11**.

In **kolom 12** staat in welke gemeenten een monumentencommissie is, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen commissies op gemeentelijk niveau, op regionaal niveau of als onderdeel van een provinciale welstandsorganisatie.

De gegevens in **kolommen 3, 4, 5 en 6** en zijn afkomstig van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM). De overige gegevens zijn gebaseerd op de jaarlijkse enquête van het voormalige NCM onder alle gemeenten (verstuurd november 2006). Voor gemeenten, die dit jaar de gemeentelijk enquête niet ingevuld hebben, zijn de gegevens uit het Monumentenjaarboek 2006 overgenomen.

Gemeentelijke monumentenzorg

Groningen

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monument- veroriëning	Eigen middelen	Type mon.cie
Appingedam	65	67	24	2	0	20	0,01	0,05	1994		Gemeentelijk
Bedum	68	55	14	1	0	0	0,05	0,05	1994	0-25.000	Provinciaal
Bellingwedde	62	63		1	1	0	0,1	0,05	1994	Geen	Provinciaal
De Marne*	130	130		1	0	0	0,25	0,25	1994	Geen	Provinciaal
Delfzijl	93	96	23	3	0	0	0,2	0,2	1994	Geen	Provinciaal
Eemsmond*	125	132	10	1	1	0	0,05	0,05	1991	Geen	Provinciaal
Groningen*	638	634	23	8	0	214	0,5	2,5	2006	> 100.000	Anders
Grootegast	18	19		0	0	0	0,03	0,03			Provinciaal
Haren	83	80	1	0	1	85			2000	0-25.000	Provinciaal
Hoogezand-Sappemeer	38	39		0	1	82	0,2	0,8	2006	50.000-100.000	Gemeentelijk
Leek	15	15		0	0	47	0,1	0,05	1999		Gemeentelijk
Loppersum*	117	113	40	5	2	0	0,3	0,1	1991	Geen	Anders
Marum	19	19		0	0	0			1991	Geen	Provinciaal
Menterwolde	45	45		0	0	0	0,1	0,1	1993		Anders
Pekela	22	23		0	0	0	0,02	0,08	2004	Geen	Anders
Reiderland	73	73		1	0	1			2006	0-25.000	Provinciaal
Scheemda	67	65	1	1	0	0	0,05	0,05	1994		Provinciaal
Slochteren	75	48		1	0	0	0,08	0,08	1998	Geen	Anders
Stadskanaal	43	39		1	0	4	0,1	0,1	1994	0-25.000	Provinciaal
Ten Boer	32	33	10	1	0	0	0,2	0,3	1991	0-25.000	Provinciaal
Veendam	58	58		0	2	100	0,1	0,65	2006	25.000-50.000	Gemeentelijk
Vlagtwedde	48	48		1	0	0	0,11	0,03	1994		Provinciaal
Winschoten	42	45		0	0	0			1991	Geen	Provinciaal
Winsum*	134	132	48	4	0	0	0,22	0,22	1994		Provinciaal
Zuidhorn	95	94	21	2	1	0	0,05	0,09	1992		Anders
Totaal	2.205	2.165	215	34	9	553	2,82	5,83			

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermd gezigten (aangewezen)	Beschermd gezigten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon die
Friesland											
Achtkarspelen	60	53		0	0	0	0,03	0,14	1991		Provinciaal
Ameland*	112	114		3	0	0			1992	25.000 – 50.000	Anders
Boarnsterhim*		142		4	2	0			1997		Provinciaal
Bolsward	79	75		1	0	0	0,01	0,06	1994	Geen	Provinciaal
Dantumadeel	27	30		0	0	0	0,0	4	1988	Geen	Provinciaal
Dongeradeel*	250	226	67	5	0	0	0,4	0,4	1994	0 – 25.000	Anders
Ferwerderadiel	80	76	31	5	0	0	0,0	0,2	1994	0 – 25.000	Provinciaal
Franekeradeel*	284	277	35	2	0	0	0,0	1	1991		Provinciaal
Gaasterlân-Sleat*	112	107		2	0	52	0,05	0,2	2005	0 – 25.000	Provinciaal
Harlingen*	513	512	4	1	0	97	1,0	1,10	1991	50.000 – 100.000	Provinciaal
Heerenveen	60	71		0	0	262	0,1	0,2	2007	Geen	Provinciaal
Het Bildt	61	50	9	1	0	0	0,01	0,09	1991		Anders
Kollumerland en Nieuwkruisland	78	56		2	0	0	0,05	0,05	2006	Geen	Provinciaal
Leeuwarden*	549	548	7	1	3	0	1,85	0,85	2001	> 100.000	Regionaal
Leeuwarderadeel	25	25		1	0	0	0,2	0,2	2006	0 – 25.000	Provinciaal
Lemsterland	42	43		0	0	0	0,05	0,07	2004	Geen	Provinciaal
Littenseradiel*	144	140		6	0	0	0,2	0,6	1999	0 – 25.000	Provinciaal
Menaldumadeel	81	81	30	2	0	0	0,1	0,2	2006	25.000 – 50.000	Provinciaal
Nijefurd*	148	140		2	0	0	0,5	0,5	2004		Provinciaal
Ooststellingwerf	45	43	10	1	1	0	0,03	0,08	2006	Geen	Anders
Opsterland	83	83		0	0	0	0,01	0,69	2006	Geen	Provinciaal
Schiermonnikoog	30	31		1	0	0	0,01	0,03	1995	Geen	Provinciaal
Skarsterlân	96	83		1	0	0	0,03	0,14	1994	25.000 – 50.000	Anders
Smallingerland	47	47		0	0	68	0,1	0,2	2001	0 – 25.000	Anders
Sneek	100	99		1	1	29	0,5	1	2004	50.000 – 100.000	Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Terschelling	101	102	5	0	0	0			1994	Geen	Regionaal
Tytsjerksteradiel	142	91		0	0	0	0,03	0,19	1991		Provinciaal
Vlieland	40	40		1	0	0	0,07	0	2006	0 – 25.000	Provinciaal
Weststellingwerf	38	38		0	0	0	0,1	0,1	1991	0 – 25.000	Provinciaal
Wûnseradiel*	133	129	1	6	1	0	0,2	0,4	1994	Geen	Provinciaal
Wymbritseradiel*	143	140		4	0	0			1996		Provinciaal
Totaal	3.703	3.692	199	53	8	508	5,63	12,69			
Drenthe											
Aa en Hunze	77	72	32	1	0	0	0,2	0,6	2000	Geen	Provinciaal
Assen*	125	119	1	3	0	130	0,5	0,5	1994	25.000 – 50.000	Provinciaal
Borger-Odoorn	26	25	10	0	0	0	0,01	0,01		Geen	Provinciaal
Coevorden*	156	137	8	3	1	0	0,5	0,08	1999		Provinciaal
De Wolden	84	78	1	3	0	0	0,25	0,25	1998		Provinciaal
Emmen	94	72	23	3	0	0	0,1	0,8	1999	0 – 25.000	Provinciaal
Hoogeveen	25	25		0	0	17	0,1	0,1		Geen	
Meppel	85	77		0	0	72			1994		Provinciaal
Midden-Drenthe	57	54	1	1	0	0	0,06	0,3			Provinciaal
Noordenveld*	200	197	3	2	0	0	0,06	0,68	2005	0 – 25.000	Provinciaal
Tynaarlo	70	57	12	3	1	0	0,2	0,6	2004	Geen	Provinciaal
Westerveld*	171	154	3	6	1	0	0,1	0,5	2006	Geen	Provinciaal
Totaal	1.170	1.067	94	25	3	219	2,08	4,42			
Overijssel											
Almelo	58	46	1	0	0	93	0,11	0,11	1997		Provinciaal
Borne	39	29	1	1	0	47	0,4	0,4	1996	25.000 – 50.000	Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangegeven)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten verordening	Eigen middelen	Type mondie
Dalfsen	92	41		0	0	66	0,05	0,35	2005	0 – 25.000	Anders
Deventer*	567	557	1	1	0	540	0,89	2	1997		Provinciaal
Dinkelland*	103	90	17	2	0	33	0,4	0,2	2001	0 – 25.000	Provinciaal
Enschede*	115	115	2	0	0	160	1	0,25	2003	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Haaksbergen	51	49		0	0	51	0,1	0,3	1991	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Hardenberg	89	75	1	4	0	105	0,2	0,5	2002		Gemeentelijk
Hellendoorn	33	20	3	0	0	31	0,01	0,24	2004	0 – 25.000	Anders
Hengelo	80	48		0	0	140	0,5	0,42	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Hof van Twente*	147	126	22	2	0	83	0	0,56	2002		Anders
Kampen*	537	530	3	1	0	331	1	1	2002		Anders
Losser	63	55	4	0	0	2	0,3	0,05	2005		Gemeentelijk
Oldenzaal	19	18	1	0	0	30			1997	Geen	Gemeentelijk
Olst-Wijhe	81	63	1	0	0	73	0,2	0	2003		Provinciaal
Ommen	87	56	3	2	0	47			1991		Gemeentelijk
Raalte	102	36		0	0	45	0,05	0,05	2002		Gemeentelijk
Rijssen-Holten	25	23	2	0	0	31	0,14	0,14	2001	0 – 25.000	Provinciaal
Staphorst*	297	309	3	1	0	297	0,33	1,26	2006	25.000 – 50.000	Regionaal
Steenwijkerland*	273	245	2	3	0	125	0,75	0,75	2006	25.000 – 50.000	Provinciaal
Tubbergen	54	48	35	0	0	25	0,35	0,15	1995		Gemeentelijk
Twenterand	26	25		0	0	32	0,05	0,05	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Wierden	26	25	6	0	0	52	0,05	0,1	2005		Anders
Zwartewaterland	96	89	2	1	0	14	0,22	0,22	2001		Gemeentelijk
Zwolle*	532	418	1	1	0	308	1	2,5	2004	50.000 – 100.000	Regionaal
Totaal	3.592	3.136	111	19	0	2.761	8,1	11,6			

Flevoland

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangegeven)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Almere	0		4	0	0	0				Geen	
Dronten	0			0	0	0					
Lelystad	0			0	0	0					
Noordoostpolder	56	18	7	0	0	41	0,56	0,28	1996	0-25.000	Gemeentelijk
Urk	30	30		0	1	2	0,5	0,5	2006	> 100.000	Gemeentelijk
Zeevolde	0		1	0	0	0	0,5	0,03			
Totaal	86	48	12	0	1	43	1,56	0,81			

Gelderland

Aalten	55	55	1	2	0	188	0,4	0,4	1987		Gemeentelijk
Apeldoorn*	157	125	39	0	1	519	4,25	3,92	2003	> 100.000	Gemeentelijk
Arnhem*	243	235	8	0	7	906	2,3	3,2	2000		Anders
Barneveld	17	22	16	0	0	83			1993		Gemeentelijk
Berkelland	98	90	3	1	0	160	0,5	1	2006	25.000-50.000	Gemeentelijk
Beuningen	52	42	12	0	0	97	0,13	0,14	2002	25.000-50.000	
Bronckhorst	183	171		3	0	450	1	1,32	2006	> 100.000	Gemeentelijk
Brummen	54	45		0	0	72	0,1	0,15	2004	25.000-50.000	Gemeentelijk
Buren*	261	239	1	3	0	253	0,5	1	1999	Geen	Gemeentelijk
Culemborg*	115	110		1	0	65	0,55	0,9	1990		Gemeentelijk
Doesburg*	158	158		1	0	7	0,2	0,2	2004	0-25.000	Gemeentelijk
Doetinchem	28	27	1	0	0	95			1994		Gemeentelijk
Druten	47	41		0	0	96	0,33	0,05	2005	25.000-50.000	Gemeentelijk
Duiven	12	12		0	0	15	0,05	0,11	2006	0-25.000	Gemeentelijk
Ede	195	71	21	0	0	300	0,3	0,9	1998	50.000-100.000	Gemeentelijk
Elburg*	310	292		1	0	265	0,55	0,85	1997	50.000-100.000	Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACOM)	Archeologische monumenten (RACOM)	Beschermd gezicht (aangewezen)	Beschermd gezicht (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	It's beleid	It's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type monicte
Epe	76	39	32	1	0	74			1996		Gemeentelijk
Ermelo	21	24	22	0	0	123			1995		Gemeentelijk
Geldermalsen	95	82		2	0	190	0,2	0,8	1992	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Groenlo-Lichtenvoorde	44	34		0	0	138	0,3	0,3	2005	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Groesbeek	20	8	2	0	0	80	0,1	0,2	2006	0 – 25.000	Anders
Harderwijk *	112	108	2	1	0	341			1995		Gemeentelijk
Hatter	100	101		1	0	91	0,03	0,11	1994		Anders
Heerde	32	32	3	0	0	3	0,06	0,22	1991		Anders
Heumen	31	25	6	0	0	26	0	0,08	1999		Gemeentelijk
Lingewaal	60	41	4	0	0	44	0,08	0,16	1995	0 – 25.000	Gemeentelijk
Lingewaard	33	33	3	0	0	117	0,12	0,36	2002		Gemeentelijk
Lochem	89	56	2	0	1	279	0,3	0,3	2005		Gemeentelijk
Maasdriel	42	42		0	0	161			1999	Geen	Gemeentelijk
Millingen aan de Rijn	3	2		0	0	0	0,03	0,03			
Montferland	49	44	1	0	0	132	0,4	0,5	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Neder-Betuwe	48	41		0	0	115	0,4	0,5	2003	Geen	Gemeentelijk
Neerijnen	96	54		1	0	150	0,56	0,19	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Nijkerk	69	75		0	0	146	1	0,28	2000		Gemeentelijk
Nijmegen *	205	205	7	1	1	475	6,25	3	2003	> 100.000	Gemeentelijk
Nunspeet	28	28	14	0	0	78	0,1	0,3	1994	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Oldebroek	21	20		0	0	41	0,1	0,1	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Oude IJsselstreek	39	43	1	0	0	171	0,3	0,2	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Overbetuwe	73	66	10	0	0	194	0,11	0,72	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Putten	36	31	34	0	0	15	0,2	0,05	1996	0 – 25.000	Anders
Renkum	107	35	26	0	0	109	0,5	0,55	2004	0 – 25.000	Gemeentelijk
Rheden	168	84		0	3	450	0,53	1	1994	25.000 – 50.000	Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermede gezichten (aangewezen)	Beschermede gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Rijnwaarden	20	16		0	0	9	0,1	0,07	1991	0 – 25.000	
Rozendaal	22	25		0	0	16	0,05	0,15	1997	Geen	Gemeentelijk
Scherpenzeel	8	6		0	0	44	0,1	0,05	1999	0 – 25.000	Gemeentelijk
Tiel	95	89		0	0	213	1	0,6	1985		Gemeentelijk
Ubbergen	64	56	7	1	0	141	0,56	0,28	2001	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Voorst	100	98		0	0	250	1	1	2005	> 100.000	Gemeentelijk
Wageningen	50	45	8	0	0	430	1,1	0	1997	Geen	Anders
West Maas en Waal	47	44		0	0	96			1994		Gemeentelijk
Westervoort	5	6		0	0	1	0,02	0,01	1990	Geen	Anders
Wijchen	82	81	1	1	0	118	0,4	0,6	1996	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Winterswijk	57	55		0	0	135	2,78	0,22	1994	50.000 – 100.000	Provinciaal
Zaltbommel*	239	233		2	0	225	1	1	1999		Gemeentelijk
Zevenaar	35	22		0	0	83	0,35	0	2004		Gemeentelijk
Zutphen*	458	410	1	1	1	433	1	3	1990		Gemeentelijk
Totaal	4.964	4.274	288	24	14	9.508	32,29	31,07			
Utrecht											
Abcoude*	105	104	1	2	0	0	0,3	0,3	1995		Gemeentelijk
Amersfoort*	429	366	5	1	1	177	1,39	1,6	2006	> 100.000	Gemeentelijk
Baarn	91	72	7	1	2	81	0,1	0,5	2006	0 – 25.000	Provinciaal
Breukelen*	102	103	1	2	0	47	0,2	0,2	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Bunnik	96	29	4	1	0	68	0,4	0,3	2006	0 – 25.000	Provinciaal
Bunschoten	9	10	1	0	1	86	0,1	0,15	1990	0 – 25.000	Provinciaal
De Bilt	86	70		1	0	156	0,3	0,65	2003	0 – 25.000	Regionaal
De Ronde Venen	35	31		0	0	120	1	0	1998		Provinciaal
Eemnes	43	42		1	0	30	0,03	0,03	1998	Geen	Provinciaal

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten verordening	Eigen middelen	Type monic
Houten	85	66	18	0	0	183	1,4	1,3	2006	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
IJsselstein	67	66	2	1	0	150	27	0,18	1993		Anders
Leusden	110	27	7	0	0	3			2001	Geen	Gemeentelijk
Loenen*	333	210	1	4	1	0	0,38	0,39	2004		Gemeentelijk
Lopik*	129	117	1	1	0	11	0,5	0	1998	0 – 25.000	Gemeentelijk
Maarssen*	169	169		2	0	31	0,5	0,5	1996	0 – 25.000	Gemeentelijk
Montfoort	76	76	3	1	0	1	0,25	0,25	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Nieuwegein	53	49	1	1	0	24	0,5	0,1	1999	0 – 25.000	Gemeentelijk
Oudewater*	166	156		1	0	140	0,28	0,28	2006	50.000 – 100.000	Anders
Renswoude	11	11		1	0	33	0,05	0,1	1994	0 – 25.000	Gemeentelijk
Rhemen	19	21	7	0	0	22	0,03	0,12	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Soest	49	34	5	1	0	97	0,1	0,15	1997	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Utrecht*	1.360	1.314	7	2	1	1.530	2	8	1998	> 100.000	Gemeentelijk
Utrechtse Heuvelrug*	270	213	14	2	1	382	1	0,5	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Veenendaal	9	8		0	0	57	0,56	0	2005		Gemeentelijk
Vianen*	187	177	1	1	0	0	0,4	0,3	1993	0 – 25.000	Gemeentelijk
Wijk bij Duurstede	169	133	9	3	0	0	0,2	0,4	1996	0 – 25.000	Anders
Woerden	100	97	1	1	0	130	0,1	0,3	2001	> 100.000	Gemeentelijk
Woudenberg	15	15	1	0	0	29	0,2	0	2004	0 – 25.000	Provinciaal
Zeist*	146	75		2	0	1.650	0,6	0,2	2001	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Totaal	4.519	3.861	97	33	7	5.238	13,14	16,8			
Noord-Holland											
Aalsmeer	29	29		0	0	31	0,2	0,1	2005	Geen	Regionaal
Alkmaar*	387	373	2	1	1	550	1	4,8	1989		Gemeentelijk
Amstelveen	34	35		1	0	8	0,83	0,01	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangetuigd)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fiets beleid	fiets uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type monic
Amsterdam *	7.462	7.084		6	0	727	6	28	2005		Gemeentelijk
Andijk	3	3		0	0	0	0,1	0		Geen	
Anna Paulowna	9	9		0	0	0	0	0,1		Geen	
Beemster	76	74		1	0	0	0,03	0,08	1994	0 – 25.000	Provinciaal
Bennebroek	4	4		0	0	0	0,2	0	2006	0 – 25.000	
Bergen (NH) *	106	106		2	2	30	0,4	0,54	2006	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Beverwijk	25	24	1	0	0	54	0,3	0,6	2005	25.000 – 50.000	
Blaricum	76	64	1	1	0	77	0,1	0,2	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Bloemendaal *	133	123		1	0	50			2003		Anders
Bussum	41	32		0	2	42			2001	0 – 25.000	Gemeentelijk
Castricum	95	14		0	0	32	0,7	0,6	2003	0 – 25.000	Anders
Den Helder	43	20		0	1	123	0,61	0,28	1991		Gemeentelijk
Diemen	11	10		0	0	0	0,1	0	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Drechterland	61	62		0	0	45	0,03	0,2	1999	0 – 25.000	
Edam-Volendam *	183	177		1	0	66				0 – 25.000	Gemeentelijk
Enkhuizen *	363	325		1	0	207	0,1	2	2001	> 100.000	Regionaal
Graft-De Rijp *	137	130		1	0	241	0,2	0,4	2006	> 100.000	Gemeentelijk
Haarlem *	1.182	1.112		2	0	80	1	4,5	1994		Gemeentelijk
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	13	10		0	0	19	0,28	0,08	2004	0 – 25.000	Gemeentelijk
Haarlemmermeer	14	16		0	0	47	0,33	0,33	2004	> 100.000	Gemeentelijk
Harenkarspel	33	33	1	0	0	19	0,05	0,1	2002	0 – 25.000	Anders
Heemskerk	18	12	3	0	0	20	0,5	0,17	2001		Anders
Heemstede	83	41		0	0	0			2003		Anders
Heerhugowaard	4	5		0	0	50	0,05	0,35	1997	25.000 – 50.000	Anders
Heiloo	14	14		0	0	59	0,44	0	2006	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Hilversum *	180	145	6	0	1	50	2,5	0	2001		Gemeentelijk

	Rijkmonumenten (gemeente)	Rijkmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type moniclie
Hoorn *	365	364		2	0	275	2	3,5	2001	> 100.000	Gemeentelijk
Huizen	39	24	1	0	0	91	0,08	0,03	1994		Gemeentelijk
Koggenland	47	37		0	0	0	0,33	0,25	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Landsmeer	7	7		0	0	5	0,25	0,25	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Langedijk	10	10		0	0	0	0,11	0,11	1997		Gemeentelijk
Laren	83	67	9	0	1	50			1997		Gemeentelijk
Medemblik	191	178	4	3	0	0	0,16	0,16	2003	25.000 – 50.000	Provinciaal
Muiden	79	57		1	0	0	0,02	0,2	1993	Geen	Gemeentelijk
Naarden	162	118		1	0	128	4	25	2003	0 – 25.000	Gemeentelijk
Niedorp	45	43	4	1	0	0	0,1	0,35	1995	Geen	Gemeentelijk
Oostzaan	7	7		0	0	0			1999		Gemeentelijk
Opmeer	41	33	3	0	0	0	0,03	0,03	1990		Gemeentelijk
Ouder-Amstel	34	31		1	0	0	0,05	0,15	1996	0 – 25.000	Gemeentelijk
Purmerend	30	30		0	0	86	0,5	0,05	2004	50.000 – 100.000	Anders
Schagen	25	13	11	0	0	67			2006	0 – 25.000	Regionaal
Schermer	39	41		0	1	0			2005		Regionaal
Stede Broec	12	11	3	0	0	0	1	1	1993	Geen	Gemeentelijk
Texel *	186	187	8	2	0	90			1997		Gemeentelijk
Uitgeest	15	12	3	0	0	67	0,1	0,25	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Uithoorn	6	6		0	0	28	0,04	0,06	1997	0 – 25.000	Gemeentelijk
Velsen	82	76	1	1	0	135	2,2	0,55	1995	0 – 25.000	Gemeentelijk
Waterland *	319	313	3	4	1	59	1	1	2005	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Weesp *	189	188	2	1	0	103	0,12	0,13			Gemeentelijk
Wervershoof	6	5	2	0	0	0	0,1	0,1	1991		Regionaal
Wieringen	37	33		0	0	2	0,04	0,01	1991	Geen	Anders
Wieringermeer	8	10		0	0	0	0,03	0,03			

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezigten (aangewezen)	Beschermde gezigten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	It's beleid	It's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Wijdemerem	224	157	0	1	0	76	0,1	0,3	2004	Geen	
Wormerland	34	22		0	0	1	0,6	0,2	2004		Gemeentelijk
Zaanstad*	283	238	2	3	0	144	2,58	0	2005	> 100.000	Gemeentelijk
Zandvoort	15	11		0	0	230	0,44	0,2	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Zeevang	22	23		0	0	0	0,2	0,3	2006	Geen	Regionaal
Zijpe	32	31		0	0	52	0,17	0,33	2003	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Totaal	13.493	12.469	70	39	10	4.316	32,4	77,98			
Zuid-Holland											
Alblasserdam	25	19	3	1	0	0	0,3	0,1	2002	Geen	Gemeentelijk
Albrandswaard	21	19	2	0	0	175	0,4	0	2001		Anders
Alkemade	32	33		0	0	86			2004	0 – 25.000	Gemeentelijk
Alphen aan den Rijn	69	56		0	0	69	0,3	0,3	2006	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Barendrecht	18	17		0	0	47	0,2	0,1	2002	Geen	Gemeentelijk
Bergambacht	33	32		0	0	0	0,3	0	1990		Gemeentelijk
Bernisse	76	74	2	2	2	104	0,3	0,2	1995	0 – 25.000	Gemeentelijk
Binnenmaas	57	55	1	0	0	0	0,08	0,08	2005		Gemeentelijk
Bodegraven	27	26		0	0	19	0,03	0,1	2001		Gemeentelijk
Boskoop	7	9		0	0	7					
Brielle*	371	369		1	0	43	0,5	1	2003	Geen	Gemeentelijk
Capelle aan den IJssel	16	16		0	0	41	0,44	0,1	2003	0 – 25.000	Gemeentelijk
Cromstrijen	13	14		0	0	0	0,03	0,03			
Delft*	709	660		1	2	759	0,7	4,8	1997	> 100.000	Gemeentelijk
Den Haag*	1.156	1.062		13	1	1.206	1	7,5	1993	> 100.000	Gemeentelijk
Dirksland	30	29		0	0	0					
Dordrecht*	900	846		1	1	163	1,9	2,2	1995	> 100.000	Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	It's beleid	It's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Giessenlanden	61	61	4	1	0	116	0,2	1	2006	0-25.000	Gemeentelijk
Goedereede *	140	134	2	1	0	157	0,5	0	1996	Geen	Regionaal
Gorinchem *	221	187		1	0	0	0,2	0,86	1997	Geen	Anders
Gouda *	333	333		1	0	780	1,5	3	2006	> 100.000	Gemeentelijk
Graafstroom	74	75	13	0	0	0	0,2	0,3	2006	25.000-50.000	Anders
Hardinxveld-Giessendam	11	11		0	0	36	0,06	0,22	2003	25.000-50.000	Gemeentelijk
Hellevoetsluis	31	39		1	0	44	0,3	0,14	2007	Geen	Gemeentelijk
Hendrik-Ido-Ambacht	9	9		0	0	45	0,01	0,01	2004	0-25.000	
Hillegom	7	7		0	0	21	0,11	0,01	2007	0-25.000	Gemeentelijk
Jacobswoude	31	24		0	0	11	0,12	0,04	1994	0-25.000	Gemeentelijk
Katwijk	48	40	3	0	0	66	0,2	0,8	1993		Gemeentelijk
Korendijk	37	37		0	0	0	0,05	0,2		0-25.000	Gemeentelijk
Krimpen aan den IJssel	12	11		0	0	0	0,1	0,1			
Lansingerland	14	14		0	0	0	0	0,03		0-25.000	
Leerdam	54	53		0	0	0			1989		Anders
Leiden *	1.365	1.201	1	1	1	1.555	2	5,5	1999	> 100.000	Gemeentelijk
Leiderdorp	24	23	1	0	0	0	0,05	0,2		Geen	
Leidschendam-Voorburg	88	88	1	1	2	139	1	5	2004	25.000-50.000	Provinciaal
Liesveld	71	71	3	1	0	78			2001		Gemeentelijk
Lisse	36	24		0	0	17	0,11	0,11	2005		Gemeentelijk
Maassluis	40	39		1	0	38	0,1	0,75	2007	25.000-50.000	Anders
Middelharnis*	159	155		1	0	0	0,5	0,5	1999	Geen	Gemeentelijk
Midden-Delfland	100	78	1	2	0	84	0,1	0,3	2004	0-25.000	Gemeentelijk
Moordrecht	23	23		0	1	1	0,05	0,05	1991		Gemeentelijk
Nederlek	25	14		0	0	0			1991	0-25.000	Anders
Nieuwerkerk aan den IJssel	14	13		0	0	0					Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	Ite's beleid	Ite's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Nieuwkoop	22	22		0	0	60	0,15	0,66	2003	25.000 – 50.000	Anders
Nieuw-Lekkerland	27	27		0	0	0			1991	Geen	
Noordwijk	53	52		1	0	0	0,11	0,03	2004		Regionaal
Noordwijkerhout	12	9		0	0	11	0,1	0,11	2001	0 – 25.000	Gemeentelijk
Oegstgeest	36	25		0	1	46	0,20	0,3	2001		Gemeentelijk
Oostflakkee	29	29		0	0	0	0,05	0,05		25.000 – 50.000	
Oud-Beijerland	28	28		0	0	111	0,02	0,1	2003	0 – 25.000	Gemeentelijk
Ouderkerk	34	34		0	0	0			1991		Regionaal
Papendrecht	2	1	1	0	0	0					
Pijnacker-Nootdorp	20	16	1	0	0	55	0,25	0,45	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Reeuwijk	26	22		0	0	22	0,25	0,25	1989	0 – 25.000	Gemeentelijk
Ridderkerk	43	46		0	0	82	0,3	0,3	1997	Geen	Gemeentelijk
Rijnwoude	54	55	1	0	0	0	0,08	0,08	1993		Anders
Rijswijk	55	52		0	0	55	0,55	0,5	2006	0 – 25.000	Anders
Rotterdam*	458	353		3	3	176	2	6	2003	> 100.000	Gemeentelijk
Rozenburg	3	2		0	0	0					
Schiedam*	227	230		1	0	200			1994		Gemeentelijk
Schoonhoven*	150	147		1	0	32	0,05	0,95	2007	0 – 25.000	Anders
Sliedrecht	8	8		0	0	14	0,1	0,1	2007	0 – 25.000	Gemeentelijk
Spijkernisse	4	4	1	0	0	0	0,05	0,5	1991		
Strijen	13	12		0	0	61	0,1	0,3	1999	0 – 25.000	Gemeentelijk
Teylingen	73	69	2	0	1	40	0	0,2	2001		
Vlaardingeng	52	51		0	0	17			2001		Gemeentelijk
Vlist	90	72		2	0	0	0,05	0,03		Geen	
Voorschoten	92	49		1	1	110	0,4	0	1993		Anders
Waddinxveen	5	5		0	0	0	0,06	0,04	1996		Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type monic
Wassenaar*	110	112		1	1	11	0,6	0,8	2004	0-25.000	Gemeentelijk
Westland	87	60	2	0	0	24	1	1	2005	Geen	Gemeentelijk
Westvoorne	22	20		0	0	86	0,11	0,3	2002	25.000 - 50.000	Gemeentelijk
Zederik	106	100	3	1	0	117			1994		Gemeentelijk
Zevenhuizen-Moerkapelle	18	18		0	0	28	0	0,2	1995	0-25.000	Gemeentelijk
Zoetermeer	15	16		0	0	118	0,4	0	2005	50.000 - 100.000	Gemeentelijk
Zoeterwoude	34	34	1	0	0	24	0,03	0,15	2006	0-25.000	Gemeentelijk
Zwijndrecht	14	13		0	0	16	0,04	0,04	1998		Gemeentelijk
Totaal	8.610	7.893	49	42	17	7.423	20,99	49,07			
Zeeland											
Borsele	98	98	7	2	0	36	0,2	1	1992		Gemeentelijk
Goes*	237	211	3	2	1	2	0,1	0,3	2001	0-25.000	Gemeentelijk
Hulst	98	93	1	1	0	0	0,1	0,3	2006	0-25.000	Anders
Kapelle	40	41	4	1	0	16	0,1	0,1	2006	Geen	Gemeentelijk
Middelburg*	1.159	1.112	1	1	1	110	0,25	0,75	1998	50.000 - 100.000	Gemeentelijk
Noord-Beveland	40	40		1	0	0	0,03	0,06	2004		Regionaal
Reimerswaal	32	24	2	0	0	0	0,2	0,2	1998		Gemeentelijk
Schouwen-Duiveland*	807	793	11	4	0	400	1,11	1,11	1997		Anders
Sluis*	236	204	11	1	0	0	0,2	0,5	2006	25.000 - 50.000	Anders
Terneuzen	61	56	2	0	0	0	0,1	0,4		50.000 - 100.000	Gemeentelijk
Tholen*	126	128	3	2	0	0	0,3	0,7	1995	0-25.000	Anders
Veere*	250	235	17	1	0	19	0,21	0,21	2004	25.000 - 50.000	Gemeentelijk
Vlissingen*	293	289	4	1	0	0			1999		Gemeentelijk
Totaal	3.477	3.324	66	17	2	583	2,9	5,63			

Noord-Brabant

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.c/c
Aalburg	40	42		0	0	0	0	2,08			
Alphen-Chaam	28	29		0	0	50	0,2	0	2004		Anders
Asten	19	19		0	0	0	0,5	0,5	1992	Geen	
Baarle-Nassau	25	12		0	0	41	0,05	0,15	1995	0 - 25.000	Gemeentelijk
Bergeijk	29	27	13	0	0	17	0,5	0,5	1998		Gemeentelijk
Bergen op Zoom*	369	287		1	1	440	0,8	1,4	2006	50.000 - 100.000	Gemeentelijk
Bernheze	43	34	3	0	0	57	0,08	0,28	1995		Gemeentelijk
Best	29	19	2	0	0	0	0,4	0	2004		
Bladel	23	23	13	0	0	50	0,4	0,1	1991		Gemeentelijk
Boekel	13	7		0	0	0			2004		Gemeentelijk
Boxmeer	65	60	9	0	0	69	0,5	0	2000	0 - 25.000	Gemeentelijk
Boxtel	68	61	1	1	0	120	0,2	0,2	2005		Gemeentelijk
Breda*	535	463	1	2	0	200	0,78	2,78	1995		Gemeentelijk
Cranendonck	44	36	1	0	1	39	0,2	0,06	2005		Anders
Cuijk	43	39	2	0	0	0	0	0,15	1994	Geen	Gemeentelijk
Deurne	65	41		1	0	45	0,33	0,33	1994		Gemeentelijk
Dongen	58	58		0	0	55	0,14	0,28	1997	0 - 25.000	Gemeentelijk
Drimmelen	54	54		1	2	276	0,22	0,11	2004	0 - 25.000	Provinciaal
Eersel	40	39	13	1	0	80	0,5	0,7	1997		Gemeentelijk
Eindhoven*	395	83		4	0	1.244	1	1	1999		Regionaal
Etten-Leur	65	67		0	0	51	0,2	0,4	1991	25.000 - 50.000	Gemeentelijk
Geertruidenberg*	120	117	2	1	0	55	0,75	0,25	2003	> 100.000	Regionaal
Geldrop-Mierlo	42	28	1	2	0	31	0,11	0,03	2004	> 100.000	Gemeentelijk
Gemert-Bakel	43	41	1	0	0	129	0,5	0,9	2004	25.000 - 50.000	Gemeentelijk
Gilze en Rijen	24	23		0	0	0	0,5	0,3	1999	Geen	

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fiets beleid	fiets uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Goirle	43	26	2	0	0	33			1994		Gemeentelijk
Grave*	138	139		1	0	112	1	0,5	2003		Gemeentelijk
Haaren	37	40		0	0	130	0,02	0,52	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Halderberge	48	46		0	0	126	0,67	0,8	1997		Gemeentelijk
Heeze-Leende	36	27	5	0	0	27	0,11	0,42	1997	0 – 25.000	Gemeentelijk
Helmond	52	50		0	0	178	0,25	0,25	2005	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Heusden*	192	174	1	1	0	191	0,5	0,4	2000	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Hilvarenbeek	57	46	1	1	0	78	0,08	0,08	1997		Anders
Laarbeek	42	43	3	0	0	0	0,55	0	2005		Gemeentelijk
Landerd	19	18		0	0	0	0,03	0,03	2004		Gemeentelijk
Lith	21	23		0	0	57	0,25	0,11	1994	0 – 25.000	Gemeentelijk
Loon op Zand	9	9		0	0	45	0,14	0,1	1998	0 – 25.000	Gemeentelijk
Maasdonk	7	8		0	0	41			1994		Gemeentelijk
Mill en Sint Hubert	23	23		0	0	0	0,33	0,33	1998	Geen	Gemeentelijk
Moerdijk*	110	116		1	0	0	0,1	0,5	2004	0 – 25.000	Gemeentelijk
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	32	26	1	0	1	55			1994		Gemeentelijk
Oirschot	159	142	3	2	0	156	0,3	0,7	1994	25.000 – 50.000	Regionaal
Oisterwijk	48	48		2	0	251	0,22	0,22	1997		Gemeentelijk
Oosterhout	62	60		1	2	180	0,5	0,5	1999		Gemeentelijk
Oss*	207	179	3	2	0	180	0,25	1,5	2006	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Reusel-De Mierden	14	15	5	0	0	52	0,05	0,05	2001	Geen	
Roosendaal	62	63	1	0	0	140	0,1	0,8	1990	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Rucphen	12	11		0	0	0			2004	Geen	
Schijndel	25	23		0	0	43	0,1	0,4	2004	0 – 25.000	Gemeentelijk
's-Hertogenbosch*	551	495	4	2	1	310	1	0,66	2002	> 100.000	Gemeentelijk
Sint Anthonis	21	21		0	0	0	0,2	0,2	2005		Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezigten (aangewezen)	Beschermde gezigten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten verandering	Eigen middelen	Type mon.cie
Sint-Michielsgestel	80	78		0	0	122	0,3	0,2	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Sint-Oedenrode	34	29		0	0	26	0,05	0,11	1990		Gemeentelijk
Someren	14	15	5	1	0	48	0,1	0,4	2005		Regionaal
Son en Breugel	6	6		0	0	0			1991		Regionaal
Steenbergen	26	27	1	0	0	16	0,19	0	2004		Gemeentelijk
Tilburg*	218	207		0	1	332			1997		Gemeentelijk
Uden	17	19		0	0	63	0,28	0,28	1994	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Valkenswaard	21	20	1	0	0	16	0,01	0,04	1990		Gemeentelijk
Veghel	36	30	3	0	0	188	0,41	0	2004	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Veldhoven	27	28	7	0	0	0	0,31	0	1991		Gemeentelijk
Vught	53	51		0	0	96	0,3	1	2006	Geen	Gemeentelijk
Waalre	30	20	1	1	0	29	0,4	0	1994		Gemeentelijk
Waalwijk	92	88		0	0	204	0,5	0,8	2001	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Werkendam	37	37		0	0	0	0,1	0,1	2007	0 – 25.000	Gemeentelijk
Woensdrecht	24	24		0	0	75	0,1	0,1	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Woudrichem*	101	101		1	0	32	0,22	0	1991		Gemeentelijk
Zundert	30	30		0	0	31	0,06	0,06			
Totaal	5.152	4.390	109	30	9	6.712	18,94	24,66			
Limurg											
Arcen en Velden	16	16	5	0	0	0	0,05	0,08	1988		
Beek	42	40		0	0	0					Regionaal
Beesel	19	19	1	1	0	79	0,2	0,2	2002	0 – 25.000	Gemeentelijk
Bergen (L)	20	19	2	0	0	92	0,11	0,17	2002		Gemeentelijk
Brunssum	50	21		0	0	0	0,4	0,44			Anders
Echt-Susteren	52	50	4	0	0	140	0,1	0,1	1991		Gemeentelijk

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangewezen)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cie
Eijsden *	130	117		1	0	0	0,1	0,4	1997		Regionaal
Gennep	26	23	1	0	0	7			1990		Gemeentelijk
Gulpen-Wittem *	259	249	2	4	0	0	0,5	0,99	1999	50.000 – 100.000	Regionaal
Heerlen *	146	122	2	0	4	0	1	0,5	2004	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Helden		12	3	0	0	0			1992		Gemeentelijk
Horst aan de Maas	64	52	2	1	0	79	0,17	0,17	2002		Gemeentelijk
Kerkrade	70	67	1	0	0	1	0,11	0,11	2005	0 – 25.000	Gemeentelijk
Kessel	16	15	1	0	0	0	0,01	0	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Landgraaf *	292	160	3	1	2	0	0,07	0,21	1995	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Leudal	107	100	6	0	0	135	0,24	0,24	2004		Gemeentelijk
Maasbree	20	19	1	0	0	0	0	0,11	1994		
Maasgouw *	185	183	2	3	0	64	0,25	0,47	2004		Gemeentelijk
Maastricht *	1.661	1.591		2	0	0	0,5	2,5	1994		Gemeentelijk
Margraten *	217	214	4	5	0	60	0,28	0,28	1999		Regionaal
Meerlo-Wanssum	18	18		0	0	0			1994		
Meerssen	106	83	1	0	0	60	0,2	0,8	2001	25.000 – 50.000	Regionaal
Meijel	6	6		0	0	13	0,83	0	1991	0 – 25.000	Anders
Mook en Middelaar	8	8	2	0	0	0			2005		Gemeentelijk
Nederweert	17	16		0	0	16	0,03	0,03	2006	0 – 25.000	Gemeentelijk
Nuth *	136	108	5	1	0	0	0,28	0,22	1994		Anders
Onderbanken	40	40		0	0	0	0,05	0,05	1991	Geen	Anders
Roerdalen	40	31	6	0	0	106	0,29	0,29	2001		Gemeentelijk
Roermond *	235	242	9	1	1	277	2,36	0,26	2003	> 100.000	Gemeentelijk
Schinnen	57	58	2	2	0	157	0,11	0,11	1994		Gemeentelijk
Sevenum	9	9		0	0	48	0,03	0,03	2005		Gemeentelijk
Simpelveld	48	40		0	0	0	0,05	0,05	1991		Regionaal

	Rijksmonumenten (gemeente)	Rijksmonumenten (RACM)	Archeologische monumenten (RACM)	Beschermde gezichten (aangegeven)	Beschermde gezichten (in procedure)	Gemeentelijke monumenten	fte's beleid	fte's uitvoerend	Gemeentelijke monumenten- verordening	Eigen middelen	Type mon.cite
Sittard-Geleen	252	192	3	1	0	30	1	0,5	2001	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Stein	61	59	1	2	0	0	0,5	1	2002	> 100.000	Gemeentelijk
Vaals	137	134	7	6	0	0	0,2	0,11	2006	Geen	Regionaal
Valkenburg aan de Geul	176	153	11	3	0	0	1	0,22	1997		Regionaal
Venlo	206	117	4	1	1	165	1	0,5	2005	25.000 – 50.000	Gemeentelijk
Venray	37	35	3	0	0	56	0,6	0,2	2001	50.000 – 100.000	Gemeentelijk
Voerendaal	79	73	2	1	0	0	0,06	0,06	1991		Regionaal
Weert	64	61	1	0	0	152	0,38	1	2000		Gemeentelijk
Totaal	5.124	4.572	97	36	8	1.737	13,06	12,4			

Gemeenten met meer dan 100 monumenten

	Monumenten	Inwoners		Monumenten	Inwoners		Monumenten	Inwoners
Amsterdam	7.084	742.783	Waterland	313	17.343	Gorinchem	187	34.352
Maastricht	1.591	121.456	Staphorst	309	15.709	Texel	187	13.739
Utrecht	1.314	275.258	Eiburg	292	22.032	Maasgouw	183	2.598
Leiden	1.201	118.563	Vlissingen	289	45.372	Oss	179	76.300
Middelburg	1.112	46.548	Bergen op Zoom	287	66.298	Medemblik	178	8.047
Haarlem	1.112	146.739	Franekeradeel	277	20.972	Vianen	177	19.781
Den Haag	1.062	472.096	Gulpen-Wittem	249	15.044	Edam-Volendam	177	28.333
Dordrecht	846	119.263	Steenwijkerland	245	42.833	Heusden	174	43.051
Schouwen-Duiveland	793	34.491	Roermond	242	45.348	Bronckhorst	171	37.616
Delft	660	95.031	Buren	239	25.648	Maarsssen	169	39.775
Groningen	634	180.604	Zaanstad	238	139.817	Landgraaf	160	39.477
Deventer	557	95.620	Veere	235	22.039	Doesburg	158	11.381
Leeuwarden	548	91.749	Arnhem	235	141.321	Wijdemerem	157	23.298
Kampen	530	48.980	Zaltbommel	233	26.145	Oudewater	156	9.947
Harlingen	512	15.959	Schiedam	230	75.487	Middelharnis	155	17.485
's-Hertogenbosch	495	133.978	Dongeradeel	226	25.116	Westerveld	154	19.131
Breda	463	168.054	Margraten	214	13.497	Valkenburg aan de Geul	153	17.561
Zwolle	418	111.900	Utrechtse Heuvelrug	213	49.758	Schoonhoven	147	12.284
Zutphen	410	46.192	Goes	211	36.783	Hilversum	145	83.682
Alkmaar	373	94.266	Loenen	210	8.338	Oirschot	142	17.904
Brielle	369	16.031	Tilburg	207	199.068	Boarnsterhim	142	19.227
Amersfoort	366	134.906	Nijmegen	205	158.215	Nijefurd	140	10.940
Hoorn	364	68.136	Sluis	204	24.605	Wymbritseradiel	140	16.354
Rotterdam	353	596.407	Noordenveld	197	31.712	Littenseradiel	140	10.840
Gouda	333	71.781	Sittard-Geleen	192	97.055	Grave	139	12.858
Enkhuizen	325	17.308	Weesp	188	17.671	Coevorden	137	36.086

	Monumenten	Inwoners		Monumenten	Inwoners
Vaals	134	10.229	Harderwijk	108	40.879
Goedereede	134	11.591	Gaasterlân-Sleat	107	10.208
Wijk bij Duurstede	133	23.580	Bergen (NH)	106	31.694
Eemsmond	132	16.745	Abcoude	104	8.603
Winsum	132	14.321	Breukelen	103	14.416
De Marne	130	11.294	Terschelling	102	4.731
Graft-De Rijp	130	6.537	Hattem	101	11.756
Wûnseradiel	129	11.881	Woudrichem	101	14.404
Tholen	128	24.676	Leudal	100	6.231
Hof van Twente	126	34.941	Zederik	100	13.553
Apeldoorn	125	156.064			
Bloemendaal	123	17.005			
Heerlen	122	92.542			
Assen	119	62.755			
Naarden	118	17.110			
Eijsden	117	11.751			
Lopik	117	13.968			
Venlo	117	92.263			
Geertruidenberg	117	20.856			
Moerdijk	116	36.785			
Enschede	115	153.679			
Ameland	114	3.520			
Loppersum	113	11.032			
Wassenaar	112	25.557			
Culemborg	110	27.143			
Nuth	108	16.014			

Gegevens afkomstig van de
Rijdienst voor Archeologie, Cultuur-
landschap en Monumenten (RACM),
en het CBS, peilmoment 01 01 2007

Budgethoudende gemeenten

	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
Abcoude	54.471			31.697	31.702	117.870
Alkmaar	132.046	79.278	82.637	82.805	82.819	459.585
Ameland	23.254	13.906	13.068	13.094	13.097	76.419
Amersfoort	454.592	272.194	265.011	265.550	265.596	1.522.943
Amsterdam	6.960.578	4.164.737	3.977.480	3.985.570	3.986.259	23.074.624
Apeldoorn				115.808	115.828	231.636
Arnhem	855.386	513.897	544.431	545.538	545.633	3.004.885
Assen	57.528	34.436	33.311	33.378	33.384	192.037
Bergen (NH)	128.249	76.888	77.337	77.495	77.508	437.477
Bergen op Zoom	115.973	69.588	71.514	71.659	71.672	400.406
Bloemendaal	127.458	76.447	73.743	73.893	73.906	425.447
Boarnsterhim	142.840	85.604	85.287	85.461	85.476	484.668
Breda	415.488	248.640	242.454	242.947	242.990	1.392.519
Breukelen	187.143			112.834	112.853	412.830
Brielle	321.220	192.692	196.760	197.160	197.194	1.105.026
Buren	276.527	165.539	160.260	160.586	160.613	923.525
Coevorden	135.740			77.876	77.890	291.506
Culemborg	54.399	32.683	34.662	34.733	34.739	191.216
De Marne				73.663	73.676	147.339
Delft	408.345	244.875	247.949	248.453	248.496	1.398.118
Den Haag	536.592	321.609	327.167	327.596	327.653	1.840.617
Deventer	475.264	284.964	287.483	288.068	290.356	1.626.135
Dinkelland	110.710			66.296	66.307	243.313
Doesburg	121.916	73.019	71.589	71.735	71.747	410.006
Dongeradeel	242.567	145.575	150.271	150.577	150.603	839.593
Dordrecht	309.083	184.772	172.283	172.633	172.663	1.011.434

Tot de invoering van het Brim (per 1 februari 2006) werd onderscheid gemaakt tussen budgethoudende gemeenten en niet-budgethoudende gemeenten. Budgethoudende gemeenten waren gemeenten die per 1 januari 2001 beschikten over een in werking getreden monumentenverordening en tenminste 100 beschermde rijksmonumenten. Voor alle overige gemeenten trad de provincie op als budgethouder. Voor een overzicht van deze totale rijksbudgetten per provincie zie pagina 42 In nevenstaande tabel staan de nog te verdelen budgetten per budgethoudende gemeente voor de jaren 2007 tot en met 2011 die nog volgens de oude regeling (Brrm) zijn verdeeld.

Gegevens afkomstig van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), peildatum 01 01 2007

	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
Edam-Volendam	53.486	32.023	31.125	31.188	31.194	179.016
Eemsmond				62.047	62.058	124.105
Eijsden	107.974	64.581	59.324	59.444	59.454	350.777
Eindhoven	254.259	152.898	165.702	166.039	166.068	904.966
Elburg	309.111	185.174	182.573	182.944	182.976	1.042.778
Enkhuizen	172.726	103.546	103.983	104.194	98.946	583.395
Enschede				230.232	230.272	460.504
Franekeradeel	445.989	267.279	266.285	266.827	266.873	1.513.253
Gaasterlân-Sleat	63.454	38.014	37.484	37.560	37.566	214.078
Geertruidenberg	102.251	61.335	62.567	62.695	62.706	351.554
Goedereede	40.467	24.264	24.478	24.528	24.532	138.269
Goes	216.676	129.943	131.778	132.047	132.069	742.513
Gorinchem	191.935	115.093	116.408	116.645	116.665	656.746
Gouda	800.279	480.264	491.077	492.076	492.161	2.755.857
Graft-De Rijk	85.041	50.951	50.429	50.532	50.540	287.493
Grave	296.358	178.012	187.760	188.142	188.174	1.038.446
Groningen	394.320	236.325	235.715	236.194	236.235	1.338.789
Culpen-Wittem	400.300	239.390	221.072	221.521	221.560	1.303.843
Haarlem	304.951	182.717	181.058	181.427	181.458	1.031.611
Harderwijk	67.297	40.316	39.788	39.869	39.876	227.146
Harlingen	104.704	62.646	59.783	59.904	59.915	346.952
Heerlen	109.192			62.326	62.336	233.854
Heusden	156.659	93.894	93.795	93.986	94.002	532.336
Hilversum	136.283	81.893	87.174	87.351	87.366	480.067
Hof van Twente	234.283			140.477	140.502	515.262
Hoorn	163.644	97.859	92.078	92.266	92.282	538.129

	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
Kampen	717.392	430.803	451.557	452.476	452.554	2.504.782
Landgraaf	326.488	194.940	175.709	176.066	176.097	1.049.300
Leeuwarden	413.774	248.149	251.748	252.260	252.303	1.418.234
Leiden	440.894	264.303	265.283	265.823	265.869	1.502.172
Littenseradiel	104.668	62.585	58.707	58.826	58.836	343.622
Loenen	294.844	176.943	132.926	133.196	133.219	871.128
Lopik	133.915			73.611	73.623	281.149
Loppersum				59.650	59.660	119.310
Maarssen	126.784	76.137	77.640	77.798	77.811	436.170
Maasgouw				38.403	38.410	76.813
Maastricht	807.403	484.208	490.980	491.979	492.064	2.766.634
Margraten	237.276	142.079	138.494	138.776	138.800	795.425
Middelburg	705.670	422.315	403.898	404.719	404.789	2.341.391
Middelharnis	24.919	14.925	14.643	14.673	14.675	83.835
Moerdijk	238.903	143.263	145.017	145.312	145.337	817.832
Naarden	28.824	17.321	18.469	18.507	18.510	101.631
Nijefurd	96.763	57.987	57.711	57.828	57.838	328.127
Nijmegen	157.678	94.616	97.358	97.556	97.573	544.781
Noordenveld	323.769	194.159	194.160	196.559	196.593	1.105.240
Nuth	105.431	62.985	59.050	59.170	59.181	345.817
Oirschot	118.880	71.290	71.331	71.476	71.489	404.466
Oss	52.621	31.554	96.390	96.586	96.603	373.754
Oudewater	253.266	151.575	145.755	146.051	146.076	842.723
Roermond	304.375			183.578	183.610	671.563
Rotterdam	938.463	563.305	583.947	585.135	585.236	3.256.086
Schiedam	340.169	204.374	205.837	206.256	206.292	1.162.928

	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
Schoonhoven	95.965	57.400	54.330	54.440	54.450	316.585
Schouwen-Duiveland	250.869	150.193	141.523	141.811	141.836	826.232
's-Hertogenbosch	1.106.504	665.529	724.661	726.135	726.261	3.949.090
Sittard-Geleen	222.743	133.640	137.004	137.279	137.303	767.969
Sluis	181.109	108.831	170.875	171.222	171.252	803.289
Staphorst	259.923	155.123	137.994	138.275	138.299	829.614
Steenwijkerland				104.383	104.401	208.784
Terschelling				25.983	25.987	51.970
Texel	67.932	40.766	42.027	42.112	42.120	234.957
Tholen	104.027	62.346	62.212	62.339	62.349	353.273
Tilburg	610.345	366.827	390.866	391.661	391.728	2.151.427
Utrecht	855.000	516.109	536.184	537.375	537.468	2.982.136
Utrechtse Heuvelrug	195.641	117.428	121.633	109.317	109.336	653.355
Vaals	201.175	120.293	111.671	111.898	111.918	656.955
Valkenburg a/d Geul	231.173	138.598	131.988	132.257	132.280	766.296
Veere	178.370	106.745	96.940	97.137	97.154	576.346
Venlo	517.907			300.536	300.588	1.119.031
Vianen	110.927	66.483	66.354	66.489	66.501	376.754
Vlissingen	181.845	108.911	106.791	107.008	107.027	611.582
Wassenaar	277.586	166.593	160.166	160.492	160.520	925.357
Waterland	300.917	180.392	181.104	181.472	181.503	1.025.388
Weesp	44.197	26.476	26.099	26.153	26.157	149.082
Westerveld	148.632			85.645	85.660	319.937
Wijk bij Duurstede	92.131	55.196	54.516	54.627	54.636	311.106
Winsum	80.138	47.931	45.305	45.397	45.405	264.176
Woudrichem	34.019	20.385	20.264	20.305	20.309	115.282

	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
Wünseradiel	145.938	87.708	93.718	93.909	93.925	515.198
Wymbritseradiel	117.047	70.104	68.799	68.939	68.951	393.840
Zaanstad	640.584	384.868	408.239	409.069	409.140	2.251.900
Zaltbommel	250.399	150.241	154.233	154.546	154.573	863.992
Zeist		40.053	39.951	40.033	40.040	160.077
Zutphen	253.733	151.891	146.973	147.272	157.638	857.507
Zwolle	621.103	372.210	370.452	371.205	371.270	2.106.240
Totalen	33.530.056	18.978.846	18.975.615	20.848.557	20.859.479	113.192.553

Langerak | Westermolen

Wetten en regelingen

Meer informatie betreffende de nationale wet- en regelgeving op het gebied van monumentenzorg en archeologie.

Overheidsbeleid

De Monumentenwet 1988

In 1961 is voor het eerst een wet in het leven geroepen die voor de bescherming en instandhouding van monumenten zorgde. Deze wet legde de bevoegdheden van de overheid vast en bepaalde wanneer een bouwwerk een rijksmonument kon worden en wanneer een gebied uitgeroepen kon worden tot beschermd stads- of dorpsgezicht. In 1988 is de wet uit 1961 vervangen door de *Monumentenwet 1988*. Het verschil tussen beide wetten is dat de monumentenzorg in 1961 centraal werd geregeld, terwijl met de wet uit 1988 veel taken en bevoegdheden bij gemeenten kwamen te liggen. Bovendien ging het bij de eerste wet om het te beschermen object, meestal louter het gebouw. De wet uit 1988 omvatte ook veelal de bescherming van de directe omgeving van het monument (zoals tuin en park, stoepen en hekken en bijgebouwen). De *Monumentenwet 1988* is nog steeds van kracht, maar er hebben voor monumentenzorg diverse aanpassingen plaatsgevonden sinds de invoering ervan in 1989. Daarnaast is in de laatste jaren veel veranderd op het gebied van de archeologie (implementatie van het *Verdrag van Malta*), complexen en

landgoederen (Brhb) en de financiële regelingen met betrekking tot onderhoud en restauratie van gebouwde monumenten (Brim).

De Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de voormalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg, moet er op toezien dat de *Monumentenwet 1988* gehandhaafd wordt. Daarnaast is de RACM het orgaan dat rijksmonumenten aanwijst. De wet uit 1988 beschermt ook archeologische monumenten. De bescherming en aanwijzing ervan wordt eveneens geregeld door de RACM. In 1992 ondertekende Nederland te Valetta (Malta) de *Europese Conventie ter bescherming van het Archeologisch Erfgoed*. Eén van de belangrijkste uitgangspunten van dit verdrag is dat het archeologisch erfgoed, al voordat het monument is verklaard, integrale bescherming nodig heeft en krijgt. Zo is het bodemarchief beter te beschermen. Om onzekerheden tijdens de bouwwerkzaamheden te beperken wordt steeds vooraf onderzoek gedaan naar de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden. De kosten voor dit onderzoek komen voor rekening van de *verstoorder* van het bodemarchief. In 2006 is het wetsvoorstel voor aanpassing van de *Monumentenwet 1988* bij de Tweede Kamer goedgekeurd.

Wanneer is iets een rijksmonument?

De *Monumentenwet 1988* hanteert een aantal criteria waaraan bouwwerken of archeologische monumenten moeten voldoen, willen zij in aanmerking komen om te worden aangewezen als rijksmonument. Een bouwwerk of een archeologisch terrein kan in aanmerking komen voor de rijksmonumentenlijst als:

- het minstens vijftig jaar oud is;
- het van algemeen belang is vanwege de schoonheid, de betekenis voor de wetenschap of een grote cultuurhistorische waarde heeft;
- het van nationaal belang is of een unieke waarde heeft.

Een groep bouwwerken is een beschermd stads- of dorpsgezicht als 'het een groep onroerende zaken is die van algemeen belang zijn vanwege hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke en structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en waarin zich tenminste één of meer monumenten bevinden'. Meer informatie over onder andere de aanwijzing en plaatsing van objecten op de rijksmonumentenlijst en het verlenen van vergunningen voor restauraties, verbouwingen of sloop vindt u op de website van de RACM, www.racm.nl.

Jongere bouwkunst

De toenmalige RDMZ startte halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw met een project waarbij de jongere bouwkunst, uit 1850–1940, centraal stond. De belangwekkende bouwwerken uit die periode werden geïnventariseerd tijdens het *Monumenten Inventarisatie Project* (MIP), dat in 1995 werd afgerond. Dit project werd gevolgd door het *Monumenten Selectie Project* (MSP), dat tot doel had te komen tot een verantwoorde selectie van monumenten en stads- en dorpsgezichten uit de periode 1850–1940. Vanaf 2001 is een meerjarig onderzoeksproject begonnen naar bouwwerken uit de wederopbouwperiode 1940–1965. Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is het maken van een selectie uit de geïnventariseerde gebouwen en het plaatsen van de geselecteerde bouwwerken op de rijksmonumentenlijst.

In de *Cultuurnota 2001–2004* is aan de toenmalige RDMZ opdracht gegeven onderzoek te doen naar, en beleid te ontwikkelen voor, de omgang met de architectuur en stedenbouw uit de wederopbouwperiode (1940–1965). Deze opdracht is in 2005 met een periode van twee jaar verlengd. In 2007 is het project *Wederopbouw* opgegaan in de nieuwe organisatie van de RACM.

Actualisering monumentenregister

De RACM beheert het *Monumentenregister*. In 2000 startten de toenmalige RDMZ en ROB (nu de RACM) samen het project *Actualisering Monumentenregister*, om het register bij te werken en betrouwbaarder en toegankelijker te maken. Ook verschijnt een digitale rijksmonumentenkaart van Nederland. Het is de bedoeling op termijn het gehele *Monumentenregister* digitaal te ontsluiten. Voor meer informatie over dit project kunt u kijken op www.racm.nl.

Financiering op rijksniveau

Op grond van artikel 34 van de Monumentenwet 1988 kan de Minister van OCW subsidie verstrekken ten behoeve van de instandhouding van beschermde monumenten. Onder instandhouding wordt verstaan de onderhoudswerkzaamheden aan een beschermd monument alsmede werkzaamheden die het normale onderhoud te boven gaan en die voor het herstel van het monument noodzakelijk zijn. Thans bestaat een overgangssituatie waarin op voornoemde grondslag subsidie wordt verstrekt via zowel het sinds 1 februari 2006 gefaseerd in werking tredende *Besluit rijkssubsidie instandhouding monumenten* (Brim) als het *Besluit rijkssubsidie restauratie monumenten 1997* (Brrm 1997), het *Besluit rijkssubsidie*

onderhoud monumenten (Brom) en het *Besluit rijkssubsidie historische buitenplaatsen* (Brhb). Het Brrm 1997 en het Brom zijn weliswaar ingetrokken, maar zullen op grond van de overgangsbepalingen van het Brim nog enkele jaren grotendeels van overeenkomstige toepassing blijven.

Hieronder volgt een korte toelichting op de huidige subsidieregeling, het Brim. De integrale teksten van alle subsidieregelingen kunt u downloaden via www.racm.nl onder *Subsidie*. Onder *Wet- en regelgeving* vindt u op deze website ook de volledige tekst van de *Monumentenwet 1988*. Provincies stellen eveneens gelden ter beschikking ten behoeve van restauratie en onderhoud van monumenten. Hoeveel de provincies hieraan besteden en op welke manier zij hun middelen verdelen is te vinden op pagina 40 van het hoofdstuk *Feiten en getallen*. Meer over gemeentelijke monumentenzorg is in datzelfde hoofdstuk te lezen vanaf pagina 45.

Subsidieregelingen

Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim)

Het *Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten* (Brim) is op 1 februari 2006 in werking getreden. Het Brim richt zich op de instandhouding van beschermde monumenten.

Onder instandhouding wordt verstaan de onderhoudswerkzaamheden aan een beschermd monument alsmede werkzaamheden die het normale onderhoud te boven gaan en die voor het herstel van het monument noodzakelijk zijn.

Door monumenteigenaren financieel te ondersteunen wordt planmatig en goed onderhoud van monumenten gestimuleerd, waarbij slechts incidenteel een noodzakelijke restauratie voorkomt. Nevenstaand schema geeft het Brim op een overzichtelijke manier weer.

Brim in schema

	Woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie		Andere beschermde monumenten dan woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie	
Instandhoudingsplan	Ja		Nee	
Grondslag	Fiscaal aftrekbare onderhoudskosten		Subsidiabele kosten	
Recht op fiscale aftrek van onderhoudskosten	Ja	Nee	Ja	Nee
Financiële steun	<i>Lening</i> Restauratiefondshypotheek max.70% van de fiscaal aftrekbare onderhoudskosten	<i>Lening</i> Restauratiefondshypotheek max.100% van de fiscaal aftrekbare onderhoudskosten.	<i>Subsidie</i> Subsidiepercentage: – kerkgebouwen 55% – kastelen, buitenplaatsen, landhuizen, molens en gemalen 50% – overige monumenten 40%	<i>Subsidie</i> Subsidiepercentage: – kerkgebouwen 65% – kastelen, buitenplaatsen, landhuizen, molens en gemalen 60% – overige monumenten 50%

Uitzonderingen

- Uitzondering 1** Aangewezen organisaties voor monumentenbehoud: subsidie op basis van een gecombineerd instandhoudingsplan
- Subsidiepercentage:
- woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie: 25%
 - kerkgebouwen: 65%
 - kastelen, buitenplaatsen en landhuizen, molens en gemalen: 60%
 - overige monumenten: 50%
- Uitzondering 2** Lagere overheden: subsidie op basis van een instandhoudingsplan
- Subsidiepercentage:
- 30% van subsidiabele kosten

Subsidiabele kosten

Brim-categorie	Minimum subsidiabele kosten (in euro)	Maximum subsidiabele kosten (in euro)
Kerken	1.000.000	3.000.000
Kastelen, landhuizen	1.000.000	3.000.000
Molens, gemalen	300.000	500.000
Woonhuizen	300.000	500.000
Overige	1.000.000	3.000.000

Vergunning

Gemeenten hebben een belangrijke rol in de rijksmonumentenzorg. Zij beoordelen of werkzaamheden aan een monument voldoen aan allerlei eisen en geven daarvoor zonodig ook vergunningen af. Als een monumenteigenaar een lening of subsidie krijgt, betekent dat niet dat hij ook toestemming heeft voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Als blijkt dat het plan bijgesteld moet worden omdat er geen vergunning is afgegeven, kan dat gevolgen hebben voor de subsidie. De eventuele begeleiding bij de uitvoering van de instandhoudingswerkzaamheden berust meestal ook bij de gemeenten.

Lening of subsidie

Er zijn twee mogelijkheden voor financiële ondersteuning. Enerzijds een lening op grond van een hypotheek voor eigenaren van een woonhuis of boerderij zonder agrarische functie. Dit is een lening met een lage rente, de zogenaamde *Restauratiefonds-hypotheek*. Zie pagina 85 voor meer informatie hierover. Anderzijds een subsidie voor de overige monumenteigenaren. Aan de hoogte van de lening en de subsidie zijn maxima verbonden. Wanneer de aanvraag is ingediend, ontvangt de monumenteigenaar binnen dertien weken een beslissing. Er kan alleen een aanvraag worden ingediend voor die werkzaamheden die

voor de instandhouding van het monument noodzakelijk zijn. In de leningaanvraag betreffen dit de fiscaal vastgestelde onderhoudskosten en in de subsidieaanvraag betreffen dit de subsidiabele kosten.

Eigenaren van woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie

Dit zijn eigenaren van overwegend kleinschalige monumenten die met relatief beperkte overheidssteun behouden kunnen blijven. Voor instandhoudingswerkzaamheden biedt het Brim deze eigenaren de *Restauratiefonds-hypotheek*.

Overige monumenteigenaren

Het gaat in deze categorie vaak om bouwwerken die niet of nauwelijks rendabel zijn en relatief hoge investeringen vergen (zoals kerken, molens, kastelen). Voor deze eigenaren is er de mogelijkheid van een subsidie. Voor de aanvraag zijn een rapport van de bouwkundige inspectie en een instandhoudingsplan voor een periode van zes jaar nodig. Het plan is gebaseerd op het rapport en bestaat uit een beschrijving van de werkzaamheden en de beoogde resultaten, een meerjarenplan en een meerjarenbegroting. De subsidie kan rechtstreeks bij de RACM worden aangevraagd tussen 1 april en 1 september van elk jaar.

Complexen

Het kan zijn dat het rijksmonument als onderdeel van een complex is aangewezen vanwege de onderlinge samenhang met andere complexonderdelen (zoals vaak bij historische buitenplaatsen het geval is). Een beschermd complex is als zodanig ingeschreven in het *Monumentenregister*. Eigenaren van woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie komen in aanmerking voor een lening. Maar soms maken woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie deel uit van een complex. In dat geval komen zij wel in aanmerking voor subsidie. Staat een complex echter ingeschreven in het *Monumentenregister* als woonhuis of boerderij zonder agrarische functie, dan gaat deze uitzondering niet op en komt men alleen in aanmerking voor een lening.

Uitzonderingen

Het Brim is bedoeld voor rijksmonumenten en hun monumentale interieurs, met uitzondering van de archeologische monumenten. Groene rijksmonumenten zoals parken en tuinen zijn voorsnog uitgezonderd van Brim-subsidie. Als op termijn extra middelen beschikbaar komen, zullen de groene monumenten ook een beroep op deze subsidie kunnen doen. Provinciale en gemeentelijke monumenten vallen niet onder de regeling. Door de minister van OCW aangewezen

organisaties voor monumentenbehoud en decentrale overheden, zoals provincies, gemeenten en waterschappen, hebben een aparte positie. Zij komen in aanmerking voor subsidie, dus ook voor woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie.

Gefaseerde instroom

Gelet op de beperkte subsidiemiddelen is gekozen voor een gefaseerde inwerkingtreding van het Brim op basis van groepen monumenten, de CBS-categorieën. Het Rijk heeft deze categorieën samen met het CBS vastgesteld om statistische gegevens over de besteding van subsidies te verkrijgen. Eigenaren van beschermde monumenten in de CBS-categorieën molens, kastelen, landhuizen e.d. en horeca-instellingen konden in 2006 als eerste een beroep doen op Brim-subsidie voor de periode 2007–2012. Zie onderstaand schema voor een volledig overzicht van de gefaseerde invoering.

Ook eigenaren uit de instroomcategorieën uit 2006 die nog geen aanvraag hebben gedaan kunnen in 2007 een subsidieaanvraag indienen voor 2008–2013. Voor monumenten die nog niet in het Brim zijn ingestroomd, blijft de éénjarige onderhoudsregeling BROM bestaan voor die monumenten die nu ook voor deze regeling in aanmerking komen, en wel tot en met het jaar van instroom.

Gefaseerde instroom

2006	Molens Kastelen, landhuizen en dergelijke Horeca-instellingen
2007	Agrarische gebouwen Gebouwen, woonhuizen Weg- en waterwerken
2008	Openbare gebouwen Verdedigingswerken Liefdadige instellingen Losse objecten
2009	Kerkelijke gebouwen, objecten en onderdelen met rijksmonumentnummers 45.950–530.000
2010	Kerkelijke gebouwen, objecten en onderdelen met rijksmonumentnummers 1–26.099
2011	Kerkelijke gebouwen, objecten en onderdelen met rijksmonumentnummers 26.100–45.949

Grote projecten

Sommige instandhoudingsprojecten zijn echter zo grootschalig dat voor de instandhouding daarvan waarschijnlijk geen aanvragen worden gedaan, omdat voor de subsidiabele kosten een maximum-bedrag wordt vastgesteld. Maar ook omdat de financiële dekking van de subsidiabele kosten, die niet door subsidie worden gedekt, zeker moet zijn gesteld om voor subsidie in aanmerking te komen. Voor deze grote projecten geldt in het Brim een hoger maximum bedrag aan subsidiabele kosten. Als de subsidiabele kosten €700.000 of

meer bedragen over een periode van zes jaar, dan is het maximum bedrag aan subsidiabele kosten waarover subsidie kan worden verstrekt 1 miljoen euro per beschermd monument. Een deel van het budget voor het Brim wordt jaarlijks afgezonderd voor instandhouding van grote projecten.

Overgangsbepalingen

De financiële ondersteuning was geregeld in verschillende subsidieregelingen waaronder het Brom en de Brm 1997. De huidige Bromregeling loopt geleidelijk af in de periode van instroom 2006–2011 al naar gelang de categorieën die in het Brim instromen. Zolang niet alle CBS-categorieën in het Brim zijn ingestroomd, blijft de huidige éénjarige Bromregeling bestaan voor die monumenten en eigenaren die nu ook voor deze regeling in aanmerking komen, en wel tot en met het jaar van instroom.

Besluit Rijkssubsiëring historische buitenplaatsen (Brhb)

Voor het herstel van historische buitenplaatsen geldt een aparte restauratiesubsidie. De subsidie-regeling is bedoeld voor die gebouwen, bouwwerken en objecten die vervaardigd zijn voor de inrichting, aankleding en het gebruik van de parken en tuinen. Denk hierbij aan bruggen,

prieeltjes, tuinbeelden en kassen. Het gaat dan om buitenplaatsen waarin van oorsprong één of meer gebouwen een compositorisch geheel vormen met een tuin of met een park van ten minste 1 ha, waarvan de aanleg dateert van vóór 1850 en nog herkenbaar aanwezig is.

Bijdrage

De subsidie bedraagt 70% van de totale kosten van de restauratie, die is verricht overeenkomstig een restauratieplan en begroting van de bijbehorende kosten. De minister van OCW moet hiermee hebben ingestemd, met dien verstande dat per jaar ten hoogste €36.300 als subsidie voor een bepaalde beschermde buitenplaats wordt verleend. Het is bovendien mogelijk om voor een duurdere restauratie een hoger bedrag te krijgen in de vorm van een 'meerjaren'-subsidietoekenning. Deze subsidie kan worden aangevraagd bij de RACM vóór 1 februari van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin de restauratie wordt uitgevoerd. Indien de subsidie wordt toegekend ontvangt de aanvrager vóór 1 november van het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarin de restauratie wordt uitgevoerd, de beschikking.

Regeling rijkssubsidiëring wegwerken restauratieachterstand 2007 (Rrwr 2007)

Bij de najaarsnota 2006 is €140 miljoen beschikbaar gesteld voor het terugdringen van de restauratieachterstand in de monumentenzorg. Hiervan is €113 miljoen beschikbaar voor restauratiesubsidies op grond van artikel 43 van het Brim. In 2008 wordt hiervan €88 miljoen verdeeld en in 2009 volgt de overige €25 miljoen, op grond van een hierop aansluitende aparte regeling.

Evenwichtig verdelen

Om de middelen zo doelmatig en tegelijk zo evenwichtig mogelijk te verdelen, zijn er zeven groepen monumenten vastgesteld, met elk een eigen subsidieplafond:

- Monumenten met een grootschalige restauratie, met subsidiabele kosten tussen €4 miljoen en €10 miljoen (subsidieplafond €38 miljoen);
- Monumenten met uitsluitend een orgelrestauratie, met subsidiabele kosten tussen €150.000 en €300.000 (subsidieplafond €4 miljoen);
- Molens met subsidiabele kosten tussen €100.000 en €250.000 (subsidieplafond €5 miljoen);
- Molens met subsidiabele kosten tussen €250.000 en €500.000 (subsidieplafond €5 miljoen);

- Boerderijen met een agrarische functie, met subsidiabele kosten tussen €100.000 en €500.000 (subsidieplafond €6 miljoen);
- Andere monumenten dan monumenten met uitsluitend een orgelrestauratie, molens of boerderijen met een agrarische functie, met subsidiabele kosten tussen €200.000 en €500.000 (subsidieplafond €15 miljoen);
- Andere monumenten dan monumenten met uitsluitend een orgelrestauratie, molens of boerderijen met een agrarische functie, met subsidiabele kosten tussen €1 miljoen en €3 miljoen (subsidieplafond €15 miljoen).

Grootschalige restauraties

Voor de grootschalige restauraties is een apart budget vastgesteld. Naar verwachting kunnen vijf tot vijftien grootschalige restauraties worden gerealiseerd. De restauraties moeten voor 2011 zijn afgerond. Door het budget meteen in 2008 te verdelen, wordt de werkgelegenheid in de restauratiesector gespreid over meerdere jaren. Om de werkgelegenheid landelijk te spreiden worden per provincie maximaal twee grootschalige restauraties gesubsidieerd.

Molens, orgels en 'andere monumenten'

Bij de groepen molens en monumenten met uitsluitend een orgelrestauratie zijn de band-

breedtes van drempel- en maximumbedragen aan subsidiabele kosten zo gekozen dat een piekbelasting bij de betreffende restauratiebedrijven wordt voorkomen. Bij orgelrestauraties moet het gebouw reeds in goede staat verkeren. Er zijn twee groepen molens vastgesteld, om ook grotere molenrestauraties mogelijk te maken. Er wordt rekening gehouden met het kunnen voortbestaan van de functie van de molen. Ook bij de groep *andere monumenten* met subsidiabele kosten tussen €1 miljoen en €3 miljoen wordt een regionale spreiding beoogd: per provincie worden maximaal drie aanvragen gehonoreerd.

Aanvragen

Per beschermd monument (per monumentnummer) kan één aanvraag worden ingediend. Het aanvraagformulier is verkrijgbaar via info@racm.nl. Bij de aanvraag moeten diverse bescheiden worden gevoegd. Aanvragen voor monumenten met een grootschalige restauratie moeten worden ingediend vóór 1 november 2007. Aanvragen voor monumenten met uitsluitend een orgelrestauratie, molens of boerderijen met een agrarische functie vóór 1 december 2007. Aanvragen voor *andere monumenten* uiterlijk 31 december 2007.

Eind 2010 klaar

De doelstelling is om de restauratieachterstand voor 2011 zo veel mogelijk weg te werken en er tevens voor te zorgen dat er voor de instandhouding van gerestaureerde monumenten vervolgens een beroep op het reguliere Brim kan worden gedaan. Dit doel wordt niet gehaald als er subsidie wordt verleend aan monumenten waarvoor eind 2010 nog een vervolgre Restauratie noodzakelijk is. Deelrestauraties komen dus niet voor subsidie in aanmerking. De restauratie moet eind 2010 zijn afgerond. Het gehele beschermde monument moet na afloop van de restauratie in een goede staat verkeren en zonder aanvullende restauratiewerkzaamheden in een goede staat gehouden kunnen worden.

Stramproy | Broekmolen

Belangrijke instanties

Een overzicht van de belangrijkste instanties met betrekking tot zowel de nationale als de internationale monumentenzorg en archeologie.

Stichting Nationaal Restauratiefonds

Bezoekadres

Westerdorpsstraat 68
3871 AZ Hoevelaken

Postadres

Postbus 15
3870 DA Hoevelaken
T 033 253 94 39
F 033 253 95 98
info@restauratiefonds.nl
www.restauratiefonds.nl

De Stichting Nationaal Restauratiefonds, opgericht in 1985, is een particuliere organisatie die samenwerkt met het Rijk, met gemeenten en provincies en met financiële instellingen. Door het bieden van financieringsfaciliteiten en voorlichting ijvert het Restauratiefonds voor het behoud van monumenten in Nederland. Het fonds stelt zich ten doel om meer met één en dezelfde subsidie-euro te doen voor de monumentenzorg. Daarmee streeft het Restauratiefonds naar een efficiënte, duurzame monumentenzorg, waarin het accent steeds meer verschuift van kostbare restauraties naar goedkoper, preventief en planmatig onderhoud.

Revolving Fund

Een wezenlijk onderdeel van het Nationaal Restauratiefonds is het *Revolving Fund* ('ronddraaiend geld'). Dit is gevormd door de subsidie van het ministerie van OCW aan het Restauratiefonds voor het verstrekken van de *Restauratie-hypotheek* (uit het Brrm). Met de terugbetaalde rente en aflossing van de uitgezette Restauratie-hypotheek komt geld beschikbaar om opnieuw uit te lenen voor nieuwe restauraties. Daarnaast vormen de positieve resultaten van het Restauratiefonds de tweede voedingsbron voor het *Revolving Fund*. Op deze wijze kan dezelfde subsidie-euro meerdere keren gebruikt worden. Het *Revolving Fund* heeft per eind 2006 een omvang van 227 miljoen euro. Uit dit *Revolving Fund* worden aan een grote groep eigenaren van rijksmonumenten laagrentende leningen (zgn. *Restauratiefonds-hypotheek*) verstrekt.

Cultuurfonds voor Monumenten

Een ander voorbeeld van het 'revolving fund-principe' is het *Cultuurfonds voor Monumenten*; een initiatief van

het Prins Bernhard Cultuurfonds en het Restauratiefonds voor eigenaren van gemeentelijke en provinciale monumenten, en beeldbepalende panden in beschermde stads- en dorpsgezichten. Uit de *Cultuurfondsen voor Monumenten* worden laagrentende leningen verstrekt. Rente en aflossing zorgen ervoor dat geld altijd terugvloeit in het fonds. Inmiddels zijn in 9 provincies deze fondsen van start gegaan, te weten Noord-Holland, Friesland, Groningen, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland.

Varend erfgoed Fonds

Een tweede voorbeeld is het *Varend erfgoed Fonds*; een initiatief van het VSBfonds en het Restauratiefonds. Voor restauratie van historische schepen die in het Nationaal Register Varende Monumenten geregistreerd staan, kunnen eigenaren een laagrentende lening aanvragen.

Voorlichting

Het Nationaal Restauratiefonds kent een scala aan voorlichtingsactiviteiten.

Samen met gemeenten organiseert het fonds ondermeer voorlichtingsbijeenkomsten voor eigenaren van monumentale panden. Zo geeft het Restauratiefonds de brochures *Uw monument en het Restauratiefonds* en *Uw monument en de Belastingdienst* uit. Daarnaast is het Restauratiefonds initiatiefnemer van het cursusprogramma *Monumentenzorg in de praktijk* en van de website www.monumenten.nl. Beide initiatieven zijn samen met de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) en Erfgoed Nederland opgezet. Al deze activiteiten zijn gebundeld in de afdeling *Voorlichting & Advies* van het Restauratiefonds.

Restauratiewijzer

De *RestauratieWijzer* valt eveneens onder de afdeling *Voorlichting & Advies*. De *RestauratieWijzer* is een dienstverlening die voorziet in een persoonlijke begeleiding voorafgaand aan en tijdens het restauratieproces. De *RestauratieWijzer* maakt een eigenaar wegwijs in monumentenland en biedt

tallose handreikingen en adviezen. Eén van de onderdelen is *De MAP*, de *Monumenten Aanpak Planner*, welke de basis vormt voor een handige en verstandige aanpak van een restauratie. De vergoeding voor deze dienstverlening is € 100.

Monumenten.nl

Op initiatief van het Restauratiefonds en RACM is de website www.monumenten.nl ontwikkeld. Partners zijn Monumentenwacht Nederland en Erfgoed Nederland. De website is dé portal voor iedereen die om wat voor reden dan ook belangstelling heeft voor monumenten. Eigenaren en beheerders van monumenten, professionals, overheden en alle andere belangstellenden kunnen er terecht voor uiteenlopende informatie. Voor eigenaren is er bijvoorbeeld informatie over subsidieregelingen, actuele ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving en aan- en verkoop van een monument. Voor professionals zijn er specifieke dossiers, gerubriceerd per onderwerp. De website biedt echter ook interessante informatie voor andere geïnteresseerden. Zo is er

een uitgebreide evenementenagenda te vinden op de site, informatie over erfgoededucatie, nuttige adressen en links.

Financieringsfaciliteiten

Totaal financiering

Een eigenaar van een monument is pas geholpen als de hele financiering geregeld is. Vanuit die gedachte is de *Totaal-financiering* ontwikkeld: een financiering op maat voor het hele restauratieproject. Hiertoe behoren naast de eventuele *Restauratie(fonds)-hypotheek* of beschikbare subsidie ook de financiering van het eigen aandeel. Ook de afhandeling van alle subsidies (declareren, incasseren, uitbetalen) hoort bij deze financiering. Bij één loket kan alles geregeld worden. Zo verstrekt het Restauratiefonds ook kortlopende leningen waarmee een eigenaar de periode tussen het moment van restaureren en het betaalsoort van de subsidie kan overbruggen (bij de nog af te geven Brm-beschikkingen). Ook kan de belastingteruggave op de onderhoudskosten voorgefinancierd worden. Daarmee beschikt de eigenaar

ook daadwerkelijk over het geld op het moment dat het nodig is (namelijk tijdens de restauratie).

Het Brim

Sinds 2006 verloopt de financiële ondersteuning voor restauratie en onderhoud via één regeling: het Brim. Deze regeling kent twee mogelijkheden voor financiële ondersteuning: een laagrentende lening voor eigenaren van woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie (de *Restauratiefonds-hypotheek*) en een subsidie voor eigenaren van alle andere rijksmonumenten. De grondslag voor de hoogte van een lening wordt gevormd door de zogenaamde fiscale onderhoudskosten, voor een subsidie zijn dat de subsidiabele kosten. Het maximum bedrag is afhankelijk van onder andere de monumentcategorie waartoe het pand behoort en of de eigenaar recht heeft op fiscale aftrek van de onderhoudskosten.

Restauratiefonds-hypotheek

Eigenaren van woonhuizen en boerderijen zonder agrarische functie komen voor de instandhouding van hun

monument in aanmerking voor een laagrentende lening, de *Restauratiefonds-hypotheek*. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen eigenaren die wel fiscale aftrek hebben voor hun onderhoudskosten en eigenaren die daar niet voor in aanmerking komen. Als door BBM wordt vastgesteld dat er geen aftrek mogelijk is, kan de eigenaar tot 100 procent van de vastgestelde onderhoudskosten laagrentend lenen in de vorm van een *Restauratiefonds-hypotheek*. Heeft de eigenaar wel recht op fiscale aftrek, dan kan hij tot maximaal 70 procent van de vastgestelde onderhoudskosten op deze wijze financieren. In beide gevallen bedraagt de maximale lening € 250.000 per monument. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor deze aantrekkelijke financieringsfaciliteit zijn te vinden in de *Voorwaarden & Kenmerken* op de website van het Restauratiefonds, www.restauratiefonds.nl.

Laatste Brrm-subsidie- beschikkingen nu nog goedkoop voorfinancieren

In 2007 zullen de laatste Brrm-subsidie-beschikkingen door de RACM afgegeven worden. In de beschikking staat vermeld per welke datum het bedrag van de subsidie (en indien van toepassing ook dat van de *Restauratie-hypotheek*) zal worden uitbetaald. Die betaling kan soms wel zo'n zes jaar op zich laten wachten. Wanneer de eigenaar de restauratie uit zou stellen tot hij over dat geld kan beschikken, kan dit in de praktijk betekenen dat:

- door het uitstel het verval en de gebreken ernstiger worden, waardoor de restauratiekosten toenemen;
- door stijging van lonen en materiaal-prijzen verhoging van kosten ontstaat;
- het betreffende pand nog niet kan worden gebruikt, wat extra kosten of gemis aan inkomsten kan veroorzaken;
- onzekerheden ontstaan met betrekking tot financiering in de toekomst.

Om de restauratie toch direct uit te kunnen voeren, biedt het Restauratie-

fonds de mogelijkheid om de Brrm-subsidies voor te financieren. Het rentepercentage voor het goedkoop voorfinancieren ligt zo'n 5 procent onder de markttrente.

Belastingdienst Particulieren/ Utrecht-Gooi/Kantoor Amersfoort/Bureau Monumentenpanden

Bezoekadres

Inputplein 1
3821 AM Amersfoort

Postadres

Postbus 4050
3800 EB Amersfoort

T 033 450 52 77

F 033 450 54 68

www.belastingdienst.nl

Het Bureau Monumentenpanden (kortweg BBM) beoordeelt de fiscale gevolgen van monumentenrestauraties. Eigenaren/bewoners van rijksmonumenten, die belastingplichtig zijn, kunnen recht hebben op deze speciale aftrekregeling. Het BBM kan vooraf uitsluitel geven over de fiscale gevolgen van voorgenomen restauraties. Fiscale aftrekmogelijkheden spelen bij monumentenrestauraties een belangrijke rol, omdat in deze gevallen in feite een deel van de kosten via het fiscale voordeel wordt terug ontvangen.

Bovendien hangt de hoogte van de door het Rijk toe te kennen subsidie af van het feit of de eigenaar wel of niet van de fiscale aftrekmogelijkheden gebruik kan maken.

Vaak zal met name de particulier het mede van de fiscale aftrekmogelijkheden laten afhangen of een restauratie wel of niet wordt uitgevoerd. De eigenaren van monumentenwoningen die inkomsten- of vennootschapsbelastingplichtig zijn en hun huis willen gaan restaureren, kunnen een speciaal aanvraagformulier invullen en opsturen naar de *Belastingdienst/Utrecht-Gooi/Kantoor Amersfoort/Bureau Monumentenpanden* te Amersfoort. Het BBM streeft er naar om binnen tien weken, nadat het aanvraagformulier met de nodige bijlagen is binnengekomen, een beslissing te nemen over de fiscale gevolgen. Deze beslissing wordt schriftelijk aan de betrokkene medegedeeld. Als de inspecteur niet binnen tien weken tot een besluit kan komen, zal hij de betrokkene daarvan schriftelijk in kennis stellen onder vermelding van de datum waarop de beslissing kan worden verwacht. De

beslissing van het BBM is bindend (tenzij de situatie tussentijds wijzigt) voor de eigen belastinginspecteur.

De Belastingdienst heeft de folder *Als u werkzaamheden aan uw rijksmonumentenpand gaat verrichten* beschikbaar. Daarnaast brengt het Nationaal Restauratiefonds de (uitgebreide) brochure *Uw monument en de Belastingdienst* uit.

Erfgoedinspectie/ Monumenten

Bezoekadres

Rijnstraat 50
2511 VE Den Haag

Postadres

Postbus 16478
IPC 3500 (interne postcodering)
2500 BL Den Haag
T 070 412 4060
F 070 412 40 14
info@erfgoedinspectie.nl
www.erfgoedinspectie.nl

De Erfgoedinspectie waakt op nationaal niveau over een belangrijk deel van het Nederlandse erfgoed. Het toezicht van de Erfgoedinspectie is gericht op archeologische opgravingen, archieven bij de centrale overheid, het roerende culturele erfgoed en onroerende monumenten.

De sector Monumenten maakt onderdeel uit van de Erfgoedinspectie. Monumenten houdt namens de minister van OCW toezicht op de naleving van de *Monumentenwet 1988* op het terrein van de gebouwde monumentenzorg. Zij streeft hierbij naar kwaliteits-

verbetering van het bestel voor behoud en bescherming van monumenten in Nederland. Daartoe inspecteert de sector gemeenten die vergunningen geven voor monumenten en ruimtelijk beleid voeren voor beschermde stads- en dorpsgezichten. Ook ziet ze toe op de instandhouding van de rijksmonumenten zelf. Ze inspecteert op rijksniveau de aanwijzing van monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Bovendien houdt ze toezicht op particuliere betrokkenen: eigenaren, architecten, stichtingen en belangenkoepels. Daarbij wordt gekeken naar behoud, beheer en gebruik van de monumenten.

Op dit moment wordt een inventariserend onderzoek naar monumentencommissies in Nederland gehouden, gericht op de aard en samenstelling van deze gemeentelijke commissies. Op deze manier wil men meer inzicht krijgen in de wijze van functioneren van alle monumentencommissies op lokaal niveau. De uitkomsten van het onderzoek worden in de tweede helft van 2007 verwacht.

Hoofdtaken

- Toezien op de naleving van wet- en regelgeving op het gebied van de gebouwde monumentenzorg. Hierbij gaat het onder meer om selectie, aanwijzing en instandhouding van monumenten, aanwijzing van en omgang met beschermde stads- en dorpsgezichten, vergunningverlening en subsidieverlening;
- Inspecties uitvoeren op het onderwerp bescherming en behoud van het gebouwde of aangelegde cultureel erfgoed, zoals aangegeven in het jaarprogramma;
- Inspecties uitvoeren naar aanleiding van meldingen en signalen, mits de melding aanleiding geeft tot onderzoek, ter beoordeling van noodzaak door de Erfgoedinspectie, en mits een dergelijke inspectie niet behoort tot het takenpakket van een andere overheid;
- Knelpunten signaleren in het monumentenbestel;
- Bevindingen rapporteren en aanbevelingen doen aan de Minister van OCW en aan betrokkenen.

Particuliere fondsen

Op nationaal gebied is er naast subsidiemogelijkheden vanuit (rijks)overheden ook een aantal particuliere fondsen die geldelijke steun bieden ten behoeve van de instandhouding of het versterken van de maatschappelijke positie van monumenten. De belangrijkste fondsen voor de monumentensector zijn de volgende.

Prins Bernhard Cultuurfonds

Bezoekadres

Herengracht 472
1017 CA Amsterdam

Postadres

Postbus 19750
1000 GT Amsterdam
T 020 520 61 30
F 020 623 84 99
info@cultuurfonds.nl
www.cultuurfonds.nl

Het Prins Bernhard Cultuurfonds stimuleert cultuur en natuurbehoud in Nederland. Eén van zijn belangrijkste werkterreinen is de monumentenzorg: financiële ondersteuning voor het behoud van Nederlands cultureel erfgoed. Het Cultuurfonds kan restauraties ondersteunen van openbaar toegankelijke rijksmonumenten, zoals kerken, molens, kastelen en fabrieken. Daarnaast komen restauraties van roerende monumenten in aanmerking: schepen, trams, treinen en vliegtuigen, maar ook – via één van de twaalf provinciale afdelingen – het herstel van een vaandel of een hooiberg. Het Cultuurfonds wil het gebruik en

de toegankelijkheid van het erfgoed bevorderen. Het weegt zelfwerkzaamheid en draagvlak (bijvoorbeeld op basis van fondsenwervende activiteiten) mee in de beoordeling van een project. Voor restauraties van provinciale en gemeentelijke monumenten heeft het fonds, in samenwerking met het Nationaal Restauratiefonds en negen provincies, zogeheten *Cultuurfondsen voor Monumenten* opgericht. Uit deze fondsen worden aan particuliere eigenaren laagrentende leningen verstrekt voor de restauratie van hun pand. Op www.cultuurfonds.nl vindt u meer informatie.

Stichting VSBfonds

Bezoekadres

Maliebaan 14
3581 CN Utrecht

Postadres

Postbus 16
3500 AA Utrecht
T 030 230 33 00
F 030 230 33 99
info@vsbfonds.nl
www.vsbfonds.nl

Het VSBfonds steunt op het terrein van kunst & cultuur projecten op het gebied van cultuurparticipatie (culturele diversiteit, verrijking en vernieuwing), cultuureducatie (educatieve methoden en intercultureel onderwijs) en cultuurbehoud (verwervings-, restauratie- en behoudsprojecten en toegankelijkheidsbevordering van het cultuurhistorisch erfgoed). In samenwerking met het Nationaal Restauratiefonds heeft het VSBfonds het *Varend erfgoed Fonds* opgericht. Hiermee kunnen eigenaren een laagrentende lening aanvragen voor de restauratie van historische schepen die in het Nationaal Register Varende Monumenten geregistreerd staan. Voor

meer informatie over de procedure voor het aanvragen van subsidies en reeds gehonoreerde projecten kunt u kijken op de website www.vsbfonds.nl

ANWB Fonds
Koninklijke Nederlandse
Toeristenbond ANWB

Hoofdkantoor ANWB

Bezoekadres

Wassenaarseweg 220

2596 EC Den Haag

Postadres

Postbus 93200

2509 BA Den Haag

T 070 314 63 23

F 070 314 69 69

anwbfonds@anwb.nl

www.anwb.nl

De ANWB behartigt de belangen van ruim 3,8 miljoen leden op het gebied van recreatie, toerisme, verkeer en vervoer. Dat doet de vereniging door zich in te spannen voor het behoud en de verbetering van de kwaliteit van ons leefmilieu, inclusief de natuur, ons landschap en ons cultureel erfgoed. Met het ANWB Fonds worden projecten ondersteund, die iets kunnen betekenen voor mobiele en recreërende mensen. De initiatieven hebben betrekking op het werkterrein van de ANWB. Ze hebben min of meer een permanent karakter en

er is ruim aandacht voor het milieu en landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Het fonds is ondergebracht in een stichting. Het ANWB Fonds stimuleert en realiseert!

Fondsenboek
Vereniging van Fondsen in
Nederland

Jan van Nassastraat 102

2596 BW Den Haag

T 070 326 27 53

F 070 326 22 29

info@verenigingvanfondsen.nl

www.verenigingvanfondsen.nl en

www.fondsenboek.nl

Dit zijn slechts enkele van de vele particuliere fondsen die ons land kent en die wellicht interessant kunnen zijn voor particuliere monumentenorganisaties als het gaat om het aanvragen van subsidie voor projecten. Informatie over deze fondsen is opgenomen in het zogenaamde *Fondsenboek*, uitgegeven door de Vereniging van Fondsen in Nederland.

Internationale monumentenzorg

Werelderfgoed van de UNESCO

Nederland is er betrekkelijk laat toe overgegaan om uitvoering te geven aan de zogeheten *Overeenkomst inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld* uit 1972.

Deze overeenkomst, die vaart onder de vlag van de UNESCO wordt gewoonlijk aangeduid met *World Heritage*. Midden jaren '90 van de twintigste eeuw heeft de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur een tweetal Voorlopige Lijsten ingediend bij de Commissie voor het Werelderfgoed. Deze lijsten hebben op zich geen juridische status. Hierop staat vermeld welke archeologische en niet-archeologische monumenten en sites ons land voor de Lijst van het Werelderfgoed wil voordragen. Nederland heeft op deze Voorlopige Lijst (nog) geen natuurmonumenten opgenomen. Recentelijk heeft ons land door een aanvulling op de Voorlopige Lijst aan de Commissie voor het Werelderfgoed laten weten als natuurlijk erfgoed dat deel van de Waddenzee te willen voordragen, dat

binnen onze landsgrenzen ligt. Het gaat daarbij om een samen met Duitsland in te dienen voordracht (waarbij naar verwachting op termijn Denemarken zal volgen met het daar gelegen deel van de Waddenzee).

De beslissing omtrent opname op de Lijst van het Werelderfgoed ligt in de handen van de Commissie voor het Werelderfgoed. Deze commissie bestaat uit 21 regelmatig roulerende landen, die lid zijn van de Overeenkomst. Sinds oktober 2003 wordt Nederland in deze commissie vertegenwoordigd met als hoofd van de delegatie de oud-staatssecretaris Van der Ploeg. Gedurende het lidmaatschap – tot in 2007 – zal Nederland geen nominaties indienen.

Inmiddels zijn over de wereld verspreid 830 objecten, historische steden, dorpen, cultuurlandschappen en gebieden uit het cultureel en natuurlijk erfgoed door de Commissie voor het Werelderfgoed van 'uitzonderlijke en universele betekenis' verklaard, waarvan het doel is ze als uniek en onvervangbaar te behouden voor de toekomst. Voordat een bouwwerk of een gebied voor de lijst kan worden voorgedragen moet eerst de bescherming

goed geregeld zijn, door bijvoorbeeld wettelijke maatregelen. Plaatsing op de Lijst van het Werelderfgoed is niet gericht op het verkrijgen van extra financiële middelen voor openstelling of restauratie. De gehele Lijst van het Werelderfgoed is te vinden op whc.unesco.org.

Werelderfgoed in Nederland

Voor Nederland (www.werelderfgoed.nl) zijn inmiddels op de Lijst van het Werelderfgoed geplaatst:

- Schokland en zijn omgeving, als archeologisch monument in de Noord-oostpolder (geplaatst in 1995), meer informatie: www.schokland.nl;
- Stelling van Amsterdam, een 19de-eeuwse militaire stelling ter verdediging van Amsterdam met een lengte van 137 km met onder meer fort en inundatievelden (geplaatst 1996), meer informatie: www.stelling-amsterdam.org of www.stelling-van-amsterdam.nl;
- Kinderdijk-Elshout, een complex van 18de-eeuwse poldermolens en latere bemalingwerktuigen (geplaatst 1997), meer informatie: www.kinderdijk.nl of www.kinderdijk.org;

- Ir. D.F. Woudagemaal bij Lemmer, in 1920 als hulpgemaal, het grootste stoomgemaal in de wereld, in gebruik gesteld en nog steeds in werkende staat (geplaatst 1998), meer informatie: www.friesewaterschappen.nl;
- De Beemster, een 17de-eeuwse droogmakerij als voorbeeld van inventieve architectonische landschapsplanning waarin ideeën uit de Oudheid en Renaissance werden toegepast (geplaatst 1999), meer informatie: www.debeemster.nl of www.beemster.net;
- Rietveld Schröderhuis in Utrecht, gebouwd, 1924–1925, in opdracht van mw. Schröder Schröder naar ontwerp van de architect G.T. Rietveld. Het wordt wereldwijd beschouwd als een icoon van de Modern Movement in de architectuur van de 20ste eeuw, als manifest van De Stijl-beweging (geplaatst 2000), meer informatie: www.centraalmuseum.nl.

Nederlandse Antillen

- Willemstad (Curaçao), historische binnenstad (geplaatst 1997), meer informatie: www.willemstad.org.

Buiten Nederland

Als voorbeeld van Nederlands erfgoed overzee is op de Lijst van het Wereld-erfgoed geplaatst:

- Galle op Sri Lanka (het vroegere Ceylon), voormalige VOC-vestingstad (geplaatst 1988);
- Paramaribo (Suriname), historische binnenstad (geplaatst 2002).

In voorbereiding

Vorbereid worden door de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) nominaties van:

- de 17de-eeuwse grachtengordel van *Amsterdam binnen de Singelgracht*;
- de voormalige Van Nelle fabriek Rotterdam
- en in een later stadium van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Op de Voorlopige Lijst voor het niet-archeologisch gebouwde erfgoed staat nog als mogelijke toekomstige voordracht genoemd, die van het voormalig Sanatorium Zonnestraal in Hilversum. Na overleg met het Provinciaal Bestuur van Flevoland en met de gemeente Noordoostpolder is de nominatie van

de Noordoostpolder, eveneens vermeld op de Voorlopige Lijst, aangehouden. De Raad voor Cultuur en de Raad voor het Landelijk Gebied zijn recentelijk door de bewindspersoon van OCW om advies gevraagd over een eventuele herziening van de Voorlopige Lijst.

Meer informatie over de UNESCO, de Overeenkomst over het Werelderfgoed en de werkwijze aangaande het voordragen van cultureel en natuurlijk erfgoed voor de lijst, is onder meer te vinden op de website van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, onder www.minocw.nl/werelderfgoed. Hier kunt u bijvoorbeeld de brochure over Werelderfgoed, met onder andere informatie over Werelderfgoed in Nederland en nuttige adressen en links uitprinten.

Ook kunt u kijken op www.unesco.nl of www.unescocentrum.nl.

Daarnaast kunt u contact opnemen met dhr. R. de Jong, Coördinator RACM Werelderfgoed UNESCO
T 030 69 83 350 of r.dejong@racm.nl

Internationale monumenten-organisaties

Er is een aantal organisaties dat zich internationaal met monumentenzorg bezig houdt. Een aantal hiervan wordt hier toegelicht. Ze worden in dit Monumentenjaarboek opgenomen mede omdat niet alleen de Nederlandse wetgeving op het gebied van monumentenzorg voor beheerders en eigenaren van monumenten van belang is, maar ook de Europese wetgeving of gebeurtenissen op het gebied van Werelderfgoed van invloed en van belang kan zijn voor monumenten in ons land.

International council on Monuments and Sites (ICOMOS) ICOMOS Nederland

Contactpersoon

B.R. Goes
Herengracht 474,
1017 CA, Amsterdam
T 020 716 73 50
info@icomos.nl

ICOMOS-Nederland is onderdeel van een wereldwijde non-profit organisatie bestaande uit professionals, gericht op het behoud en beheer van historische monumenten en archeologische sites waar ook ter wereld. Als officiële adviseur van de UNESCO voor de Werelderfgoed Lijst heeft ICOMOS een belangrijke taak. ICOMOS biedt een overlegforum voor professionals en een middel voor het uitwisselen van kennis over behoud en beheer van (boven- en ondergrondse) monumenten. Gestreefd wordt naar internationale afspraken en normen, vastgelegd in Handvesten (zoals het *Charter on Underwater Archaeology 1996* en het *Charter on Cultural Tourism 1999*). De nationale comités (in 115 landen) komen regelmatig bijeen om actuele

onderwerpen over bedreigingen van en kansen voor monumenten te bespreken. Ook kent ICOMOS 25 internationale wetenschappelijke comités, die zich toeleggen op terreinen als documentatie, cultuurtoerisme, juridische zaken met betrekking tot monumenten, historische dorpen en steden, et cetera. Daaronder vallen ook de technische werkgroepen op het gebied van steen, houtbouw en stabiliteit van gebouwen.

ICOMOS-Nederland biedt voor haar leden en voor erfgoedorganisaties in Nederland toegang tot het wereldwijde netwerk. Buitenlandse partners vinden via ICOMOS-NL de weg naar partners in ons land. Een belangrijk onderdeel vormt de studenthulpdesk, die studenten wetenschappelijke en praktische steun biedt om onderzoek te doen naar (gemeenschappelijk) erfgoed overzee. Meer informatie over ICOMOS is te vinden op www.icomos.org en de website van ICOMOS-Nederland www.icomos.nl.

Europa Nostra
Internationaal secretariaat
Lange Voorhout 35
2514 EC Den Haag
T 070 302 40 50
office@europanostra.org
www.europanostra.org

Europa Nostra is een in 1963 opgerichte pan-Europese federatie bestaande uit meer dan 220 niet-gouvernementele erfgoedorganisaties in heel Europa. Europa Nostra stimuleert het behoud van cultureel erfgoed in de breedste zin van het woord, de federatie promoot het aanhouden van hoge kwaliteitsstandaarden op het gebied van architecturale ontwikkelingen in steden en buitengebied en stimuleert het gebruik van het sociaal-economische potentieel van cultureel erfgoed met als doel de maatschappelijke positie van dit erfgoed te verbeteren. Europa Nostra wil het belang van cultureel erfgoed onderstrepen als bouwsteen voor Europese identiteit en als bijdrage aan het versterken van Europese burgerzin. Zij tracht het publiek cultureel bewustzijn bij te brengen door middel

van het voeren van campagnes, publieke interventies en debatten, wetenschappelijk onderzoek, het uitschrijven van prijzen, het uitgeven van publicaties en het organiseren van tentoonstellingen. Dit gebeurt in het bijzonder door het verzorgen door de Prijs voor Cultureel Erfgoed van de Europese Unie/Europa Nostra Awards. Begin 2006 is Europa Nostra uitgeroepen tot nieuw contactbureau van de 'Europese Erfgoeddagen', een gezamenlijk initiatief van de Raad van Europa en de Europese Commissie.

The European Heritage Network (HEREIN)

HEREIN is een permanent informatie-systeem van de Europese Commissie die de Europese rijksdiensten voor monumentenzorg aan elkaar koppelt via een netwerk. De sturende factor achter dit netwerk is de *Steering Committee for Cultural Heritage* (CCPAT), bestaande uit vertegenwoordigers van 48 landen. De databank op de website van HEREIN vormt voor beleidsmakers een praktisch hulpmiddel voor het uitwisselen en opzoeken van informatie. Deze databank en meer informatie over de participerende landen van HEREIN is te vinden op www.european-heritage.net of is te verkrijgen via info@european-heritage.net.

Blue Shield Nederland*Contactpersoon***Mw. M. Otter, secretaris***Postadres***Koninklijke Bibliotheek – Afdeling****Kennisdiensten & Collecties****T.a.v. Blue Shield Nederland****Postbus 90407****2509 LK Den Haag****T 020 463 23 42****info@blueshield.nl**

In de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag is op 28 juni 2000 tijdens een landelijke bijeenkomst van de cultuur-beschermingsorganisatie Blue Shield het Blue Shield Comité Nederland opgericht. Het Comité richt zich op de bescherming van Nederlands cultureel erfgoed tegen de bedreigingen die het gevolg zijn van natuurrampen, molest en militaire handelingen en op het organiseren van nationale en internationale hulp.

De oprichting van het Blue Shield Comité Nederland is een initiatief van de Nederlandse vertegenwoordigers van de vier overkoepelende internationale cultuurorganisaties die actief zijn

op het terrein van archieven, bibliotheken, musea en monumenten: ICA (International Council on Archives), IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), ICOM (International Council of Museums) en ICOMOS en van de Nationale UNESCO Commissie. Het Blue Shield Comité Nederland werkt volgens de internationale afspraken van de Haagse Conventie uit 1954 en het Second Protocol uit 1999. Zij werkt bij de uitvoering van haar taken nauw samen met de Nationale UNESCO Commissie en de betrokken overheidsinstellingen, zoals de Inspectie Cultuurbezit, Instituut Collectie Nederland, de RACM en de ministeries van OCW en van Defensie.

Eén van de eerste stappen van het Blue Shield Comité Nederland zal bestaan uit het inrichten en onderhouden van een database waarin de namen van personen en instellingen met specifieke expertise op het gebied van cultureel behoudswerk en/of calamiteitenplannen zullen worden opgenomen. In geval van gewapende conflicten of (natuur)rampen waarbij culturele instellingen getroffen

zijn, kan zo snel en centraal effectieve hulp worden geboden. Te denken valt aan informatieverbreiding, coördinatie en indien nodig het verlenen van specifieke hulp bij opslag, herstel en restauratiewerkzaamheden.

Nuttige adressen

Een overzicht van nuttige nationale en provinciale adressen met betrekking tot monumentenzorg en archeologie.

Overheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Bezoekadres

Rijnstraat 50
2511 VE Den Haag

Postadres

Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
T 070 412 34 56
F 070 412 34 50
info@minocw.nl
www.minocw.nl

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (vestiging Zeist)

Bezoekadres

Broederplein 41
3703 CD Zeist

Postadres

Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
T 033 421 74 56 (afdeling Voorlichting)
F 033 421 77 99 (afdeling Voorlichting)
info@racm.nl
www.racm.nl

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (vestiging Amersfoort)

Bezoekadres

Kerkstraat 1
3811 CV Amersfoort

Postadres

Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
T 033 422 77 77
F 033 422 77 99
info@racm.nl
www.racm.nl

Raad voor Cultuur

Bezoekadres

R.J. Schimmelpennincklaan 3
2517 JN Den Haag

Postadres

Postbus 61243
2506 AE Den Haag
T 070 310 66 86
F 070 361 47 27
cultuur@cultuur.nl
www.cultuur.nl

Erfgoedinspectie/Monumenten

Bezoekadres

Rijnstraat 50
2511 VE Den Haag

Postadres

Postbus 16478
IPC 3500 (interne postcodering)
2500 BL Den Haag
T 070 412 40 60
F 070 412 40 14
info@erfgoedinspectie.nl
www.erfgoedinspectie.nl

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Bezoekadres

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag

Postadres

Postbus 30435
2500 GK Den Haag
T 070 373 83 93
F 070 363 56 82
www.vng.nl

Belastingdienst Particulieren/ Utrecht-Gooi/Kantoor Amersfoort/Bureau Monumentenpanden

Bezoekadres

Inputplein 1
3821 AM Amersfoort

Postadres

Postbus 4050
3800 EB Amersfoort
T 033 450 52 77
F 033 450 54 68
www.belastingdienst.nl

Inter Provinciaal Overleg (Welzijn, Cultuur)

Bezoekadres

Muzenstraat 61
2511 WB Den Haag

Postadres

Postbus 16107
2500 BC Den Haag
T 070 888 12 12
F 070 888 12 80
info@ipo.nl
www.ipo.nl

Stichting Nationaal Restauratiefonds

Bezoekadres

Westerdorpsstraat 68
3871 AZ Hoevelaken

Postadres

Postbus 15
3870 DA Hoevelaken
T 033 253 94 39
F 033 253 95 98
info@restauratiefonds.nl
www.restauratiefonds.nl

Algemene landelijke organisaties

Nederland kent een groot aantal landelijke organisaties die zich inzetten op de algemene terreinen van de monumentenzorg en cultuurhistorie. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste verenigingen en stichtingen. Van de voormalige bestuursorganisaties van het NCM én de organisaties, waarvan de namen niet voor zich spreken, is een korte toelichting opgenomen.

Cuypersgenootschap

Een vereniging tot behoud van negentien- en twintigste-eeuws cultuurogoed in Nederland.

Contactpersoon Mr. R.H. Vossebeld
Postbus 575
6800 AN Arnhem
T 026 443 85 79
secretaris@cuypersgenootschap.nl
www.cuypersgenootschap.nl

Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond (KNOB)

De vereniging heeft tot doel het behoud van en de zorg voor roerende en onroerende monumenten van de Nederlandse Cultuurgeschiedenis in de meest ruime zin te bevorderen.

Herengracht 474
1017 CA Amsterdam
T 020 421 24 97
F 020 421 30 29
info@knob.nl
www.knob.nl

Nederlandse Vereniging van Monumentenzorgers (NVMz)

De vereniging heeft als doelstelling het bevorderen van contacten tussen de leden en de kennis met betrekking tot het gehele terrein van de monumentenzorg te verbreden om daarmee het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed te waarborgen.

Contactpersoon Ir. M.A. van Bleek
Pieter Kiesstraat 76
2013 BK Haarlem
T 023 542 21 33
secretariaat@nvmz.nl
www.nvmz.nl

Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB

De vereniging spant zich in voor het behoud en de verbetering van de kwaliteit van ons leefmilieu, inclusief de natuur, ons landschap en ons cultureel erfgoed.

Hoofdkantoor ANWB

Bezoekadres

Wassenaarseweg 220
2596 EC Den Haag

Postadres

Postbus 93200
2509 BA Den Haag

T 070 314 71 47
F 070 314 69 69

www.anwb.nl

Landelijke Vereniging Bond Heemschut

De vereniging zet zich in voor de bescherming van cultuurmonumenten en cultuurlandschappen in Nederland.

Contactpersoon drs. K. Loeff

Korenmeetershuis
Nieuwezijds Kolk 28
1012 PV Amsterdam
T 020 622 59 92
F 020 624 05 71
info@heemschut.nl
www.heemschut.nl

Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis (NJBG)

De jongerenvereniging zet zich in voor de bevordering van de belangstelling naar geschiedenis en archeologie, onder jongeren in Nederland vanaf 9 jaar.

Nederlandse Jeugdbond voor
Geschiedenis
Prins Willem Alexanderhof 5
2595 BE Den Haag
T 070 347 65 98
info@njbgb.nl
www.opgraven.nl

Stichting Bouwhistorie Nederland (SBN)

De stichting bevordert de publieke belangstelling voor bouwhistorisch onderzoek, alsmede de kwantiteit en de kwaliteit van het bouwhistorisch onderzoek in Nederland.

Contactpersoon W.F. Weve

Arthur van Schendelleplein 141
2624 CW Delft
T 015 260 21 82
wweve@delft.nl
[www.documentatie.org/mariaplaats/
BouwhistorieNederland](http://www.documentatie.org/mariaplaats/BouwhistorieNederland)

Stichting Open Monumentendag (OMD)

De stichting heeft tot doel om meer mensen in contact te brengen met hun historisch gebouwde omgeving en zo de belangstelling voor monumenten(zorg) te vergroten.

Contactpersoon Mw. drs. E. den Hartigh
Herengracht 474
1017 CA Amsterdam
T 020 422 21 18
F 020 422 28 69
omd@erfgoedhuis.nl
www.openmonumentendag.nl

Specifieke categorieën of terreinen

Naast de verschillende algemene organisaties, bestaan vele instellingen die zich inzetten voor een bepaalde categorie monumenten of specifiek beleidsterrein. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste verenigingen en stichtingen per categorie. Van de voormalige bestuursorganisaties van het NCM én de organisaties, waarvan de namen niet voor zich spreken, is een korte toelichting opgenomen.

Boerderijen**Stichting Historisch Boerderij-
Onderzoek (SHBO)**

De stichting zet zich zin in voor boerderijen als onverbreekelijk onderdeel van het culturele erfgoed.

Bezoekadres

Schelmseweg 89
6816 SJ Arnhem

Postadres

Postbus 649
6800 AP Arnhem

T 026 357 62 22

F 026 357 62 31

info@shboarnhem.nl

www.boerderijonderzoek.nl

Stichting Landelijk Beraad**Boerderijen***Bezoekadres*

Schelmseweg 89
6816 SJ Arnhem

Postadres

Postbus 649
6800 AP Arnhem

T 026 357 62 22

F 026 357 62 31

info@shboarnhem.nl

www.boerderijonderzoek.nl

Stichting Werkgroep Boerenerven*Bezoekadres*

Schelmseweg 89
6816 SJ Arnhem

Postadres

Postbus 649
6800 AP Arnhem

T 026 357 62 22

F 026 357 62 31

info@shboarnhem.nl

www.boerderijonderzoek.nl

Begraafplaatsen**Vereniging De Terebinth**

De vereniging heeft als doel het behoud en herstel van waardevolle begraafplaatsen en aandacht voor de funeraire cultuur in het algemeen.

Molenweg 2

3911 SH Rhenen

T 0317 61 60 72

F 0317 61 60 72

terebinth@begraafplaats.org

www.terebinth.nl

Historische Buitenplaatsen**Stichting tot Behoud van
Particuliere Historische
Buitenplaatsen (PHB)**

De stichting heeft als doel het veiligstellen van de toekomst van de historische buitenplaatsen.

Contactpersoon Mw. ir. H.C. Tideman

Bezoekadres

Wiekenweg 9
8181 AX Heerde

Postadres

Postbus 217

8180 AE Heerde

T 0578 69 81 60

F 0578 69 55 49

info@stichting-phb.nl

www.stichting-phb.nl

Kastelen**Nederlandse Kastelenstichting (NKS)**

De stichting zet zich in voor het behoud van de Nederlandse kastelen en hun omgeving.

Contactpersoon Mw. drs. J.M.M. Wielinga

Markt 24

3961 BC Wijk bij Duurstede

T 0343 57 89 95

F 0343 59 14 03

info@kastelen.nl

www.kastelen.nl

Stichting Kastelen Lexicon Nederland (SKLN)

De stichting heeft als uitgangspunt het in kaart brengen van alle middeleeuwse kastelen in Nederland.

Contactpersoon Mw. drs. W. Landewé

Markt 24

3961 BC Wijk bij Duurstede

T 0343 57 89 95

F 0343 59 14 03

info@kastelen.nl

www.kastelenlexicon.nl

www.skln.nl

Kerken**Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland (VBMK)**

De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van een goed beheer en gebruik van monumentale kerkgebouwen alsmede de vergroting van het maatschappelijk draagvlak voor functie en gebruik van deze gebouwen.

Contactpersoon Mw. drs. B.W. Linskens,

secretaris

Erfgoedhuis Zuid-Holland

Oude Delft 116

2611 CG Delft

T 015 215 43 50

vbmk@erfgoedhuis-zh.nl

www.vbmk.nl

Commissie kerkelijke gebouwen van het Interkerkelijk Contact Overheidszaken (CIO-K)

De commissie behartigt de belangen van 22 kerkgenootschappen in Nederland op het gebied van de (monumentale) kerkgebouwen.

Contactpersoon Mr. J. Broekhuizen,

secretaris

Postbus 8370

3503 RJ Utrecht

T 030 880 14 40

F 030 880 14 46

cio-k@pkn.nl

www.cioweb.nl

Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland (SKKN)

De stichting heeft tot doelstelling het bevorderen van de belangstelling voor en de kennis van de objecten van geschiedenis en kunst in de Nederlandse kerken en kloosters.

Mariahoek 16-17

3511 LG Utrecht

T 030 234 07 42

F 030 231 87 72

info@skkn.nl

www.skkn.nl

Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland

Contactpersoon R.M. Belder, chef de bureau

Bezoekadres

Nic. Maessingel 271d

3311 KS Dordrecht

Postadres

Postbus 176

3300 AD Dordrecht

T 078 639 36 61

F 078 631 59 49

r.belder@kerkrentmeester.nl

www.kerkrentmeester.nl

Vereniging van Orgelbouwers in Nederland

Contactpersoon Mr. C.J.W. Steenbergen

Postbus 82344

2508 EH Den Haag

T 06 51 41 88 03

info@orgelbouwers.nl

www.orgelbouwers.nl

Commissie Orgelzaken voor de Protestantse Kerk in Nederland

Bezoekadres

Nic. Maessingel 271d

3311 KS Dordrecht

Postadres

Postbus 176

3300 AD Dordrecht

T 078 639 36 66

F 078 631 59 49

orgelzaken@kerkrentmeester.nl

Werkgroep Kerkbouw van de Protestantse Kerk in Nederland

Contactpersoon W. van Velzel

Postbus 8504

3503 RM Utrecht

T 030 880 18 67

F 030 880 19 44

w.van.velzel@pkn.nl of

werkgroepkerkbouw@pkn.nl

Molens

Vereniging De Hollandsche Molen

De vereniging heeft als doel het behoud van wind- en watermolens in Nederland.

Contactpersoon L.M. Endedijk

Zeeburgerdijk 139

1095 AA Amsterdam

T 020 623 87 03

F 020 638 33 19

dhm@molens.nl

www.molens.nl

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Contactpersoon J. Houben

Kornhoenderveld 89

5431 HC Cuijk

T 0485 32 09 94

secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Nederlandse Vereniging van Molenmakers

Contactpersoon W. Herrewijnen

Korte Schenkeldijk 4

3207 LA Spijkenisse

T 0181 63 45 58

F 0181 63 45 58

wherrewi@xs4all.nl

Stichting Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde

Contactpersoon A.E. van der Voet,

secretaris

Nieuwe Dam 11b

4051 BA Ochten

T 06 20 62 21 17 (molen) en 0344 60 21

98 (privé)

F 0344 57 63 26

aevvoet@prettel.nl

Stichting Molendocumentatie

Contactpersoon E. Stoop

Zeeburgerdijk 139

1095 AA Amsterdam

T 020 623 87 03

F 020 638 33 19

dhm@molens.nl

www.molens.nl

Vereniging van Nederlandse Particuliere Moleneigenaren

Contactpersoon J.A.A. de Jongh

De Witstraat 19

5503 XS Veldhoven

T 040 253 27 68

F 040 253 27 68

Monumenten van bedrijf en techniek

Federatie Industrieel Erfgoed Nederland (FIEN)

Een overkoepelende organisatie die de belangen van en voor het industrieel erfgoed in Nederland behartigt.

Contactpersoon C.H.R.T. Weevers

Bezoekadres

Kruithuisstraat 23

1018 WJ Amsterdam

Postadres

Postbus 92023

1090 AA Amsterdam

T 020 528 92 43

F 020 665 30 90

secretaris@industrieel-erfgoed.nl

www.industrieel-erfgoed.nl

Stichting Mobiele Collectie Nederland

Contactpersoon M.H. Popma

Pelikaan 50

8218 PG Lelystad

T 0320 28 98 40 en 075 640 50 20

info@mobielerfgoed.nl

www.mobielerfgoed.nl

Tuinen	Varende Monumenten	Verdedigingswerken	Woonhuismonumenten
<p>De Nederlandse Tuinenstichting</p> <p>De stichting streeft naar het instandhouden van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorisch karakter en situatie.</p> <p><i>Contactpersoon</i> Mw. drs. L. Doornhein Nieuwezijds Voorburgwal 75 (sous) 1012 RE Amsterdam T 020 623 50 58 nederl.tuinenst@nethet.nl www.tuinenstichting.nl</p>	<p>Stichting Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen (FONV)</p> <p>De stichting heeft als doel het bevorderen van het behoud en beheer van oud-Nederlandse vaartuigen.</p> <p><i>Contactpersoon</i> C. Dekker <i>Bureau</i> Kruithuisstraat 23 1018 WJ Amsterdam <i>Secretariaat</i> Snijdershof 39 1713 WC Obdam T 0226 45 26 93 F 0226 45 26 93 cees.dekker@fonv.nl www.fonv.nl</p>	<p>Stichting Menno van Coehoorn</p> <p>De stichting heeft tot doel het bevorderen van de instandhouding en de herkenbaarheid van voormalige militaire verdedigingswerken en de daarbij behorende infrastructuur (o.a. linies, stellingen, bouwwerken) in Nederland en daarbuiten.</p> <p>Mariaplaats 51 3511 LM Utrecht T 030 231 22 30 info@coehoorn.nl www.coehoorn.nl</p>	<p>Landelijke Federatie Het Behouden Huis</p> <p>Het doel der vereniging is het bevorderen van het behoud van panden, die geplaatst zijn of worden op de Rijks-, provinciale of gemeentelijke monumentenlijst, danwel beeldbepalende panden, die gelegen zijn in een beschermd stads- of dorpsgezicht en waarvan het behoud voor dit stads- of dorpsgezicht waardevol is.</p> <p><i>Contactpersoon</i> Mw. S. van Heezik Amstelveld 10 1071 JD Amsterdam T 020 520 00 60 F 020 638 20 40 svanheezik@stadsherstel.nl</p>
<p>Stichting Tuinhistorisch Genootschap Cascade</p> <p>Doelstelling van de stichting is het stimuleren van de bestudering van de geschiedenis van de tuin- en landschapsarchitectuur in Nederland en in gebieden die in het verleden onder invloed hebben gestaan van de Nederlandse tuin- en/of landschapsarchitectuur.</p> <p><i>Contactpersoon</i> Mr. A. Proper-Pranger, secretaris Rijksstraatweg 211 3634 AL Loenersloot T 0294 29 55 56 F 0294 29 07 43 secretariaat@cascade1987.nl www.cascade1987.nl</p>			

Vereniging van eigenaren- bewoners van rijksmonumenten 'Bewoond Bewaard'

De vereniging ondersteunt eigenaren-
bewoners van monumenten en bevordert
contacten met organisaties en overheid
om het behoud en beheer van bewoonde
monumenten te vergemakkelijken.

Contactpersoon Mw. U. Weller

Herengracht 474

1017 CA Amsterdam

T 0294 23 12 80

F 0294 23 26 51

linfo@bewoondbewaard.nl

www.bewoondbewaard.nl

Vereniging Hendrick De Keyser

De vereniging heeft tot doel het behoud
van architectonisch of historisch
waardevolle huizen en hun interieur in
Nederland.

Contactpersoon Mw. M.R. Bogaers

Keizersgracht 743

1017 DZ Amsterdam

T 020 521 06 30

F 020 521 06 39

info@hendrickdekeyser.nl

www.hendrickdekeyser.nl

Stichting Landelijk Hofjesberaad

De stichting stelt zich ten doel het
behouden en versterken van de
(woon)functie van hofjes in de ruimste
zin van het woord door: het bieden
van mogelijkheden van overleg aan
instellingen die hofjes beheren, het
bieden van faciliteiten en steun,
het desgewenst op nationaal niveau
vertegenwoordigen van hofjes en het
bevorderen van kennis en het beheer
van hofjes.

Contactpersoon Mw. J. Slootheer

Vooruitgangstraat 167

2032 RK Haarlem

T 023 540 06 44

F 023 540 24 34

info@hofjesberaad.nl

www.hofjesberaad.nl

Restauratie en onderhoud

Monumentenwacht Nederland

De stichting treedt op als algemene
belangenbehartiger van de Provinciale
Stichtingen Monumentenwacht en de
Archeologische Monumentenwacht.

Bezoekadres

Utrechtseweg 3f

3811 NA Amersfoort

Postadres

Postbus 2120

3800 CC Amersfoort

T 033 479 07 70

F 033 479 07 69

info@monumentenwacht.nl

www.monumentenwacht.nl

Nationaal Restauratie Centrum (NRC)

De stichting heeft tot doel het
bevorderen van kennis van restauratie-
technieken, restauratieambachten en
monumentenzorg.

Contactpersoon Mw. I Kneppers

Bezoekadres

Nieuwe Uilenburgerstraat 91

1011 LM Amsterdam

Postadres

Postbus 16500

1001 RA Amsterdam

T 020 623 77 91

F 020 620 83 44

info@restauratiecentrum.nl

www.restauratiecentrum.nl

Vakgroep Restauratie

De landelijke branchevereniging streeft ernaar het vakmanschap binnen de restauratiebranche op peil te houden en de positie van de uitvoerende restauratiebouw binnen de bouw én binnen de monumentensector te verbeteren.

Contactpersoon Mw. mr. A.A.B. van Alphen

Bezoekadres

Utrechtseweg 3

3811 NA Amersfoort

Postadres

Postbus 2079

3800 CB Amersfoort

T 033 465 94 65

F 033 479 07 69

info@vakgroeprestauratie.nl

www.vakgroeprestauratie.nl

Archeologie

Erfgoed Nederland

Sector Archeologie

Contactpersoon J. van der Vliet

Herengracht 474

1017 CA Amsterdam

T 020 716 73 50

F 020 716 73 55

j.vandervliet@erfgoednederland.nl

www.erfgoednederland.nl

Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland(AWN)

Herengracht 474

1017 CA Amsterdam

T 020 427 62 40

F 020 422 79 10

www.awn-archeologie.nl

Nederlandse Vereniging van Archeologen

Contactpersoon A. Verhoeven

Postbus 18208

1001 ZC Amsterdam

voorzitter@nvva.info

www.nvva.info

Erfgoedinspectie/Archeologie

Bezoekadres

Rijnstraat 50

2511 VE Den Haag

Postadres

Postbus 16478

IPC 3500 (interne postcodering)

2500 BL Den Haag

T 070 412 4060

F 070 412 40 14

info@erfgoedinspectie.nl

www.erfgoedinspectie.nl

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (vestiging Lelystad)

Bezoekadres

Oostvaardersdijk 01-04

8242 PA Lelystad

Postadres

Postbus 510

8200 AM Lelystad

T 0320 26 97 00

F 0320 26 97 50

info@racm.nl

www.racm.nl

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (vestiging Amersfoort)

Bezoekadres

Kerkstraat 1

3811 CV Amersfoort

Postadres

Postbus 1600

3800 BP Amersfoort

T 033 422 77 77

F 033 422 77 99

info@racm.nl

www.racm.nl

Stichting Archeologische Monumentenwacht Nederland (AMW)

Utrechtseweg 3f

3811 NA Amersfoort

Postadres

Postbus 2120

3800 CC Amersfoort

T 033 465 05 74

F 033 465 25 46

info@archeomw.nl

www.archeomv.nl

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB)

Het betreft een netwerkorganisatie die alle spelers bij elkaar brengt om samen de kwaliteit van de uitvoering van archeologie en het (water-)bodembeheer te verbeteren.

Centraal College van deskundigen

Bezoekadres

Büchnerweg 1
2803 GR Gouda

Postadres

Postbus 420
2800 AK Gouda
T 0182 54 06 75
F 0182 54 06 76
info@sikb.nl
www.sikb.nl

Rijksmuseum van Oudheden (RMO)

Contactpersoon Mw. S. Verberk, afdeling PR

Bezoekadres

Rapenburg 28
2311 EW Leiden

Postadres

Postbus 11114
2301 EC Leiden
T 071 516 31 63
F 071 514 99 41
info@rmo.nl
www.rmo.nl

Vereniging van Ondernemers in de Archeologie (VOIA)

Postbus 601
2300 AP Leiden
T 071 527 33 13
info@voia.nl
www.voia.nl

Convent van Gemeentelijke Archeologen in Nederland

Contactpersoon Mw. L. Vega
Postbus 51331
1007 EH Amsterdam
T/F 020 427 67 12
info@gemeente-archeologen.nl

Landschap en cultuurhistorie

Dr. A.A. Beekmanstichting

De stichting richt zich op de historische geografie bij de instellingen voor universitair onderwijs en onderzoek.

Contactpersoon J. Renes

Tesselschadestraat 24
3521 XW Utrecht
T 030 293 73 62
j.renes@geog.uu.nl

Landschapsbeheer Nederland

De organisatie streeft naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch en mooi cultuurlandschap met een streekeigen karakter.

Contactpersoon H. Baas

Bezoekadres

Kaap Hoorndreef 26
3563 AT Utrecht

Postadres

Postbus 9756
3506 GT Utrecht
T 030 234 50 10
F 030 231 03 15
post@landschapsbeheer.nl
www.landschapsbeheer.nl

Projectbureau Belvedere

Het projectbureau Belvedere heeft opdracht gekregen de 'nieuw-met-oud'-ontwikkelingsstrategie (verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving en behoud van het cultuurhistorisch erfgoed) verder uit te werken.

Contactpersoon F.J.G.M. Strolenberg

Bezoekadres

Muntstraat 7
3512 ET Utrecht

Postadres

Postbus 389
3500 AJ Utrecht
T 030 230 50 10
F 030 238 09 15
info@belvedere.nu
www.belvedere.nu

Staatsbosbeheer

Bezoekadres

Princenhof Park 1
3972 NG Driebergen

Postadres

Postbus 1300
3970 BH Driebergen
T 030 692 61 11
F 030 692 29 78
info@staatsbosbeheer.nl
www.staatsbosbeheer.nl

Vereniging Natuurmonumenten

De vereniging zet zich in voor natuur, landschap en de daarmee samenhangende cultuurhistorie.

Contactpersoon drs. T.J. Wams

Noordereinde 60

1243 JJ 's-Graveland

T 035 655 98 30

F 035 655 98 80

www.natuurmonumenten.nl

Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het projectbureau wil 'de ruimtelijke wereld' inspireren en van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (als belangrijk fenomeen van het Nederlands cultureel en landschappelijk erfgoed) een herkenbare ruimtelijke eenheid maken.

Contactpersoon A. van Vuuren

Bezoekadres

Muntstraat 7

3512 ET Utrecht

Postadres

Postbus 406

3500 AK Utrecht

T 030 239 90 20

F 030 238 09 15

info@hollandsewaterlinie.nl

www.hollandsewaterlinie.nl

Stichting De Limes

De stichting zet zich in om de Limes als nationale lijnstructuur voor de toekomst te behouden en beter beleefbaar te maken.

Programmabureau De Limes

Contactpersoon Mw. K. Hoiting

T 030 213 75 76

k.hoiting@limes.nl

www.limes.nl

Welstand**Federatie Welstand**

De federatie behartigt de belangen van de lokale en regionale welstandscmissies en biedt hen een platform om kennis en standpunten uit te wisselen.

Contactpersoon Ph.B.M. ten Cate

Tussen de Bogen 18

1013 JB Amsterdam

T 020 412 49 64

F 020 612 13 70

info@fw.nl

www.fw.nl

Erfgoedkoepels**Erfgoed Nederland
Sector Monumenten**

Contactpersoon J.W. van Beusekom

Herengracht 474

1017 CA Amsterdam

T 020 716 73 50

F 020 716 73 55

info@erfgoednederland.nl

www.erfgoednederland.nl

**Stichting Digitaal Erfgoed
Nederland (DEN)**

Bezoekadres

Prins Willem Alexanderhof 5

2595 BE Den Haag

Postadres

Postbus 90407

2509 LK Den Haag

T 070 314 03 43

F 070 314 01 00

den@den.nl

www.den.nl

www.cultuurwijs.nl

www.cultuurwijzer.nl

Provinciale adressen

Groningen

Provincie Groningen

R.M.B. Veenstra, afdeling Cultuur

Postbus 610

9700 AP Groningen

T 050 316 43 12

F 050 313 87 59

r.m.b.veenstra@provinciegroningen.nl

www.provinciegroningen.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

J.C. Gerritsen

Libau welstands- en monumentenzorg

Ir. P.W. Havik, directeur

Hoge der A 5

9712 AC Groningen

T 050 312 65 45

F 050 312 33 62

info@libau.nl

www.libau.nl

Libau Steunpunt Monumentenzorg

Mw. C. Boer

Hoge der A 5

9712 AC Groningen

T 050 312 65 45

F 050 312 33 62

info@libau.nl

www.libau.nl

Heemschut Groningen

Mr. G.H. Wildeboer

Nassauplein 23a

9717 CN Groningen

T 050 360 02 59

ghwildeboer@planet.nl

Boerderijstichting Groningen

Ir. P.W. Havik

Hoge der A 5

9712 AC Groningen

T 050 312 65 45

F 050 312 33 62

info@libau.nl

www.libau.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Groningen en Drenthe

H. Hulshof

Prins Hendrikplein 10

9641 GK Veendam

T 0598 62 61 26

F 0598 630 367

info@sbkgd.nl

www.sbkgd.nl

Stichting Oude Groninger Kerken

Coehoornsingel 14

9711 BS Groningen

T 050 312 35 69

F 050 314 25 84

info@groningerkerken.nl

www.groningerkerken.nl

Stichting Groninger Molenhuis

Mw. G. Geertsema-ten Broek

Lopende Diep 8

9712 NW Groningen

T 050 312 16 94

molens@museumhuisgroningen.nl

www.groningermolens.nl

St. Monumentenwacht Groningen

Mw. C. Boer

Hoge der A 5

9712 AC Groningen

T 050 312 65 45

F 050 312 33 62

monumentenwacht.groningen@libau.nl

www.libau.nl

Noordelijk Archeologisch Depot

E. Taayke

Nieuweweg 76

9364 PE Nuis

T 0594 64 40 00

nad.nuis@drenthe.nl

Stichting Het Groninger Landschap

Mw. R.G. Jansen

Rijksstaatweg 333

9752 AA Haren

T 050 313 5901

F 050 313 89 79

kantoor@groningerlandschap.nl

www.groningerlandschap.nl

Friesland

Provincie Fryslân

Mw. L. Bakker, afdeling Ruimte

Postbus 20120

8900 HM Leeuwarden

T 058 292 55 90

F 058 292 51 24

l.bakker@fryslan.nl

www.friesland.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

Dr. A.J. Mulder

Steunpunt Monumentenzorg Fryslân

Bezoekadres

Emmakade 59

8921 AG Leeuwarden

Postadres

Postbus 137

8900 AC Leeuwarden

T 058 266 66 17

F 058 212 22 32

info@monumentenzorgfryslan.nl

www.monumentenzorgfryslan.nl

Heemschut Friesland

G.G. Witsen Elias

Nachtegaalsraat 9

8916 BA Leeuwarden

T 058 212 95 91

F 058 212 08 51

g.g.witsen@tiscali.nl

Stichting Behoud van Staten en Satèn in Friesland

Mr. W.M. Sturms

Postbus 851

8901 BR Leeuwarden

T 058 212 10 75

F 058 212 64 49

w.sturms@dehaaninfo.nl

Stichting Alde Fryske Tsjerken

Bezoekadres

Emmakade 59

8921 AG Leeuwarden

Postadres

Postbus 137

8900 AC Leeuwarden

T 058 213 96 66

F 058 212 22 32

info@aldefrysketsjerken.nl

www.aldefrysketsjerken.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Friesland

J. Jongasma

Bezoekadres

Emmakade 59

8921 AG Leeuwarden

Postadres

Postbus 137

8900 AC Leeuwarden

T 058 212 35 92

F 058 212 98 56

j.jongasma@sbgkf.nl

Stichting De Fryske Mole

P. Kooistra

Bezoekadres

Emmakade 59

8921 AG Leeuwarden

Postadres

Postbus 137

8900 AC Leeuwarden

T 058 288 00 38

secretaris@defryskemole.nl

Vereniging Gild Fryske Mounders

M. Bakker

Sarabos 21

9873 TH Gerkesklooster

T 0512 35 05 52

info@molenaarworden.nl

www.molenaarworden.nl

St. Monumentenwacht Friesland

P. Kuperus

Bezoekadres

Emmakade 59 (NZ)

8921 AG Leeuwarden

Postadres

Postbus 137

8900 AC Leeuwarden

T 058 215 73 65

F 058 215 73 36

info@monumentenwacht-fryslan.nl

www.monumentenwacht-fryslan.nl

Hûs en Hiem (welstand)

M.J. Pothof

J.W. Frisostraat 1

8933 BN Leeuwarden

T 058 233 79 43

F 058 233 79 44

husenhiem@husenhiem.nl

www.husenhiem.nl

Noordelijk Archeologisch Depot

E. Taayke
Nieuweweg 76
9364 PE Nuis
T 0594 64 40 00
nad.nuis@drenthe.nl

It Fryske Gea

Drs. U.G. Hosper
Bezoekadres
Van Harinxmaweg 17
9246 TL Olterterp
Postadres
Postbus 3
9244 ZN Beesterzwaag
T 0512 38 14 48
F 0512 38 29 73
info@fryskegea.nl
www.fryskegea.nl

Drenthe

Provincie Drenthe

Mw. W. Schutte, Afdeling Productgroep
Cultuur en Welzijn
Postbus 122
9400 AC Assen
T 0592 36 54 40
F 0592 36 56 88
w.schutte@drenthe.nl
www.drenthe.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

Drs. R.W. Munniksma

Welstand en steunpunt

Monumentenzorg

Drents Plateau

O. Reijers, directeur
Bezoekadres
Stationsstraat 11
9401 KV Assen
Postadres
Postbus 117
9400 AC Assen
T 0592 30 59 30
F 0592 30 59 40
info@drentsplateau.nl
www.drentsplateau.nl

Heemschut Drenthe

Secretariaat
Bezoekadres
Stationsstraat 11
9401 KV Assen
Postadres
Postbus 117
9400 AC Assen
T 0592 35 68 86
d-hoeksema@orange.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Groningen en Drenthe

H. Hulshof
Prins Hendrikplein 10
9641 GK Veendam
T 0598 62 61 26
F 0598 630 367
info@sbkgd.nl
www.sbkgd.nl

Molenstichting Drenthe

T. van der Horn
Wagnerlaan 14
9402 SG Assen
T 0592 34 04 80
t.horn@home.nl

St. Monumentenwacht Drenthe

Mw. ir. A. van Doesburg-Draijer
Bezoekadres
Stationsstraat 11
9401 KV Assen
Postadres
Postbus 117
9400 AC Assen
T 0592 30 83 05
F 0592 30 84 90
info@monumentenwacht-drenthe.nl

Noordelijk Archeologisch Depot

E. Taayke
Nieuweweg 76
9364 PE Nuis
T 0594 64 40 00
nad.nuis@drenthe.nl

Stichting Het Drentse Landschap

Drs. E.W.G. van der Bilt

Bezoekadres

Kloosterstraat 5

9401 KD Assen

Postadres

Postbus 83

9400 AB Assen

T 0592 31 35 52

F 0592 31 80 89

mail@drentslandschap.nl

www.drentslandschap.nl

Overijssel

Provincie Overijssel

H.J. Klinker

Postbus 10078

8000 GB Zwolle

T 038 425 14 66

F 038 425 26 80

hj.klinker@overijssel.nl

www.overijssel.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

D. Buursink

Het Oversticht/Steunpunt Cultureel Erfgoed Overijssel

Welstand en steunpunt Monumentenzorg

Bezoekadres

Aan de Stadsmuur 79-83

8011 VD Zwolle

Postadres

Postbus 531

8000 AM Zwolle

T 038 421 32 57

F 038 421 81 84

mail@oversticht.nl

www.oversticht.nl

Heemschut Overijssel

Vereniging ter bescherming van Cultuur Monumenten

Mw. A. Sloot-Habers

Van Ittersumstraat 10

7721 DL Dalfsen

T 0529 43 37 51

pjb.sloot@12move.nl

Overijsselse Kastelenstichting

Drs. M.C. Assink

Bezoekadres

Aan de Stadsmuur 79-83

8011 VD Zwolle

Postadres

Postbus 531

8000 AM Zwolle

T 038 421 32 57

F 038 421 81 84

mail@oversticht.nl

www.oversticht.nl

Stichting Bedehuizen in Overijssel en Flevoland

Mw. M.S. Nijman

Postbus 22

7490 AA Delden

T 074 376 38 68

sbof@home.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Overijssel en Flevoland

W. van der Kolk, secretaris

Van Dedemlaan 33

8061 CJ Hasselt

T 038 477 17 92

woutvanderkolk@planet.nl

(bouw bureau) Vossenhoek 16

8172 AB Vaassen

T 0578 57 01 57

Stichting De Overijsselse Molen

Mw. A. de Vries-de Vos

Ter Borgweg 1

8105 RM Luttenberg

T 0572 30 13 41

jeannedevries@wanadoo.nl

www.natuurlijk.nl/molens

www.molensinoverijssel.nl

Stichting Buitengoed Overijssel

F.F. Barends

Hogebroeksweg 17

8102 RL Raalte

St. Monumentenwacht Overijssel en Flevoland

Mw. ir. A. van Doesburg-Draijer

Ohmstraat 2c

8013 PZ Zwolle

T 038 460 32 37

F 038 460 47 45

info@monumentenwacht-ovfl.nl

www.monumentenwacht-ovfl.nl

Depot voor Bodemvondsten Overijssel

Mw. J. Jansen

Bezoekadres

Bergpoortstraat 193

7411 CV Deventer

T 0570 64 41 73

Postadres

Het Oversticht

Postbus 531

8000 AM Zwolle

T 038 421 32 57

F 038 421 81 84

archeologischdepot@oversticht.nl

Stichting Landschap Overijssel

Huis 'De Horte'

Poppenallee 39

7722 KW Dalfsen

T 0529 40 17 31

F 0529 40 12 52

info@landschap-ov.nl

www.landschapoverijssel.nl

Flevoland

Provincie Flevoland

Mw. drs. M.F. Ramaker, Afdeling Sociale

Planvorming

Postbus 55

8200 AB Lelystad

T 0320 26 55 26

F 0320 26 52 60

margreet.ramaker@flevoland.nl

www.flevoland.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

H. Dijkma

Het Oversticht/Steunpunt Cultureel Erfgoed Flevoland *Welstand en steunpunt Monumentenzorg*

Bezoekadres

Aan de Stadsmuur 79-83

8011 VD Zwolle

Postadres

Postbus 531

8000 AM Zwolle

T 038 421 32 57

F 038 421 81 84

mail@oversticht.nl

www.oversticht.nl

Heemschut Flevoland

Mr. S.C. Trip

Groenhof 12

1352 AA Almere

T 036 531 44 56

F 036 531 44 56

s.c.trip@planet.nl

Stichting Bedehuizen in Overijssel en Flevoland

Mw. M.S. Nijman

Postbus 22

7490 AA Delden

T 074 376 38 68

sbof@home.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Overijssel en Flevoland

W. van der Kolk, secretaris

Van Dedemlaan 33

8061 CJ Hasselt

T 038 477 17 92

woutvanderkolk@planet.nl

(bouw bureau) Vossenhoek 16

8172 AB Vaassen

T 0578 57 01 57

St. Monumentenwacht Overijssel en Flevoland

Mw. ir. A. van Doesburg-Draijer

Ohmstraat 2c

8013 PZ Zwolle

T 038 460 32 37

F 038 460 47 45

info@monumentenwacht-ovfl.nl

www.monumentenwacht-ovfl.nl

Nieuw Land Erfgoedcentrum (Archeologisch Depot Flevoland)

D. Velthuizen

Bezoekadres

Oostvaardersdijk 01-13

8244 PA Lelystad

Postadres

Postbus 73

8200 AB Lelystad

T 0320 22 59 39

06 12 34 39 87

F 0320 22 59 52

d.velthuizen@

nieuwlanderfgoedcentrum.nl

Stichting Het Flevoland

Ing. J. van Olst

Bezoekadres

Vlotgrasweg 11

8219 PP Lelystad

Postadres

Postbus 2181

8203 AD Lelystad

T 0320 28 61 11

F 0320 28 61 10

info@flevolandstichting.nl

www.flevolandstichting.nl

Gelderland

Provincie Gelderland

Ir. M.W. den Boef, Afdeling REW/SG/

Cultuurhistorie

Postbus 9090

6800 GX Arnhem

T 026 359 97 86

F 026 359 98 70

m.den.boef@prv.gelderland.nl

www.gelderland.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

Mw. drs. A.E.H. van der Kolk

Samenwerkingsverband

Cultuurhistorie Gelderland

J. Westerman

Bezoekadres

Zypendaalseweg 46

6814 CL Arnhem

Postadres

Postbus 68

6800 AB Arnhem

T 026 442 17 42

F 026 442 94 04

j.westerman@geldersgenootschap.nl

www.geldersgenootschap.nl

Het Gelders Genootschap

Welstand en steunpunt Monumentenzorg

S.M. van den Bergh

Bezoekadres

Zypendaalseweg 46

6814 CL Arnhem

Postadres

Postbus 68

6800 AB Arnhem

T 026 442 17 42

F 026 442 94 04

j.westerman@geldersgenootschap.nl

www.geldersgenootschap.nl

Heemschut Gelderland

Mw. drs. M. Jetten

Guyotstraat 1

6524 AV Nijmegen

T 024 323 04 19

F 024 323 04 19

marga.jetten@zonnet.nl

**Stichting tot Behoud van
Boerderij en Erf in Gelderland**

Ir. C.E. van Esch

Bezoekadres

Zypendaalseweg 46

6814 CL Arnhem

Postadres

Postbus 68

6800 AB Arnhem

T 026 442 17 42

F 026 442 94 04

info@geldersgenootschap.nl

www.geldersgenootschap.nl

**Geldersch Landschap en
Geldersche Kasteelen**

Prof. dr. J.C. Bierens de Haan

Zypendaalseweg 44

6814 CL Arnhem

T 026 355 25 56

F 026 445 20 80

secretariaat@mooigelderland.nl

www.mooigelderland.nl

**Stichting Behoud Kerkelijke
Gebouwen in Gelderland**

Meidijk 2

5305 VJ Zuilichem

T 0418 67 25 56

peter.vanden.bogerd@hetnet.nl

www.sbk.g.nl

(bouw bureau) Vossenhoek 16

8172 AB Vaassen

T 0578 57 01 57

Stichting Oude Gelderse Kerken

J. Buitink

Postbus 7005

6801 HA Arnhem

T 026 355 25 55

info@oudegeldersekerken.nl

www.oudegeldersekerken.nl

**Stichting Vrienden van de
Gelderse Molen**

W.H.J. Cambier van Nooten

Den Bruyl 25

6881 AN Velp

T 026 36 46 43

www.geldersemolen.nl

**Stichting Monumentenwacht
Gelderland**

E.J.E. van der Grijp

Bezoekadres

Stationsstraat 27

Zetten

Postadres

Postbus 95

6670 AB Zetten

T 026 339 17 07

info@monumentenwacht-gld.nl

post@prv.gelderland.nl

www.monumentenwacht-gld.nl

www.gelderland.nl

Gelders Archeologisch Centrum**G.M. Kam**

L. Swinkels

Bezoekadres

Museum Kamstraat 45

6522 GB Nijmegen

Postadres

Museum het Valkhof

Postbus 1474

6501 BL Nijmegen

T 024 360 88 05

l.swinkels@museumhetvalkhof.nl

**Stichting Het Geldersch
Landschap**

Mw. B.H. Pijl

Postbus 7005

6801 HA Arnhem

T 026 355 25 50

F 026 445 20 80

mooigelderland.nl

Utrecht**Provincie Utrecht**

Mw. D. Schuchard, Sector Cultuur, dienst

MEC

Postbus 80300

3508 TH Utrecht

T 030 258 32 39

F 030 258 21 05

danielle.schuchard@provincie-utrecht.nl

www.provincie-utrecht.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

Mw. A.H. Raven

Erfgoedhuis Utrecht

Herenstraat 28

3512 KD Utrecht

T 030 234 38 80

F 030 232 86 24

fsc@erfgoed-utrecht.nl

www.erfgoed-utrecht.nl

Heemschut Utrecht

H.F. Kuiper

Mijzijde 49

3471 GP Kamerik

T 0348 40 14 35

F 0348 40 01 11

kuiper.duijnker@wxs.nl

Boerderijstichting Utrecht

Erfgoedhuis Utrecht

Mw. A. Hering

Herenstraat 28

3512 KD Utrecht

T 030 234 38 80

F 030 232 86 24

bsu@erfgoed-utrecht.nl

Stichting Utrechtse Kastelen

Kasteel Loenersloot

A.P.P. Met

Rijksstraatweg 211

3634 AL Loenersloot

T 0294 29 55 56

F 0032 33 15 05 29

suk@telenet.be

Stichting Behoud Kerkelijke**Gebouwen Utrecht**

J.W.J. de Jong

Kon. Julianalaan 2

3832 BD Leusden

T 033 888 46 15

dejongwjma@casema.nl

Stichting De Utrechtse Molens

Drs. P.H.C. Vesters

Postbus 121

3730 AC De Bilt

T 030 220 55 55

F 030 220 55 44

vesters@utrechtslandschap.nl

www.erfgoed-utrecht.nl

Stichting Monumentenwacht**Utrecht**

W.G. van Dijk

Herenstraat 28

3512 KD Utrecht

T 030 234 38 80

F 030 232 86 24

mwu@erfgoed-utrecht.nl

www.erfgoed-utrecht.nl

Stichting Het Utrechts Landschap

Postbus 121

3730 AC De Bilt

T 030 220 55 55

F 030 220 55 44

info@utrechtslandschap.nl

www.utrechtslandschap.nl

Welstand en Monumenten**Midden-Nederland**

Mw. W. Dubelaar

Bezoekadres

Dorpsstraat 1b

3981 EA Bunnik

Postadres

Postbus 115

3980 CC Bunnik

T 030 656 90 00

F 030 656 24 34

info@welmon.nl

www.welmon.nl

Provinciaal bodemdepot Utrecht

Mw. M. De Jong

Bezoekadres/vondsten

Vlampijpstraat 87

3534 AR Utrecht

Postadres

Provinciehuis Utrecht

Postbus 80300

3508 TH Utrecht

T 030 299 36 58

06 18 30 06 21

mirella.de.jong@provincie-utrecht.nl

Noord-Holland**Provincie Noord-Holland**

M. Plas, Afdeling ZWC

Houtplein 33/Dreef 3

2012 DE Haarlem

T 023 514 34 51

F 023 514 30 30

plasm@noord-holland.nl

www.noord-holland.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

Mw. drs. S. Baggerman

Steunpunt Monumentenzorg***Stichting Steunpunt Cultureel******Erfgoed Noord-Holland***

Gebouw Mercurius

Veerdijk 32

1531 MS Wormer

T 075 647 45 13

F 075 640 04 84

info@cultureelerfgoednh.nl

www.cultureelerfgoednh.nl

Heemschut Amsterdam

Mw. drs. J. Kuipers-Verbuijs

Langswater 769

1069 EG Amsterdam

T 020 619 56 90

F 020 572 02 16

kmw9911@cs.com

Heemschut Noord-Holland

Mw. A.I.Th. Mars

Marsmanlaan 23

1422 CG Uithoorn

T 0297 52 28 01

F 0297 52 28 04

martref@planet.nl

Kastelenstichting Holland en**Zeeland**

Ir. W.B.J. Polman

Vergierdeweg 135

2026 ZB Haarlem

T 023 538 02 95

www.kastelenhollandzeeland.nl

**Boerderijstichting Noord-
Holland ‘Vrienden van de stolp’**

M. Groentjes

Schapenlaan 20

1862 PW Bergen

T 072 581 68 88

F 072 581 68 87

stolpen@xs4all.nl

www.boerderijstichting.nl

Stichting Behoud Kerkelijke**Gebouwen in Noord-Holland**

H.P. Doornbos

Heijermanlaan 15

1422 GT Uithoorn

T 0297 54 01 60

Provinciale Molencommissie voor**Noord-Holland**

J.M. van de Veen

Gebouw Mercurius

Veerdijk 32

1531 MS Wormer

T 075 647 45 13

F 075 640 04 84

info@cultureelerfgoednh.nl

www.cultureelerfgoednh.nl

**St. Monumentenwacht Noord-
Holland**

B.P. Hoogendorp

Postbus 79

1520 AB Wormerveer

T 075 647 45 88

F 075 647 45 93

monumentenwacht.noordholland@

planet.nl

www.monumentenwachtnoordholland.nl

**Stichting Welstandszorg Noord-
Holland**Mw. A. van der Mark, coördinator
monumentencommissie

Emmastraat 111

1814 DP Alkmaar

T 072 520 44 59

F 072 520 44 60

avandermark@welstandszorg.nl

www.welstandszorg.nl

**Provinciaal depot voor
bodenvondsten Noord-Holland**

M. Veen

Veerdijk 32

1531 MS Wormer

T 023 514 45 14

06 41 04 56 12

veenmc@noord-holland.nl

Landschap Noord-Holland

J. Kuiper

Postbus 257

1900 AG Castricum

T 0251 36 27 41

F 0251 65 24 22

info@landschapnoordholland.nl

www.landschapnoordholland.nl

Zuid-Holland**Provincie Zuid-Holland**

Drs. V.M.J.A.N. Collette, DMB, afdeling

Samenleving

Postbus 90602

2509 LP Den Haag

T 070 441 73 49

F 070 441 78 32

vmjan.collette@pzh.nl

www.zuid-holland.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

M. Huls

Steunpunt Monumentenzorg en**Archeologie****Erfgoedhuis Zuid-Holland**

A. Pontsteen, directeur

Oude Delft 116

2611 CG Delft

T 015 215 43 50

F 015 215 43 99

psma@erfgoedhuis-zh.nl

www.erfgoedhuis-zh.nl

Heemschut Zuid-Holland

Drs. C.J. de Jong

Dr. Lothlaan 15

2481 AB Woubrugge

T 0712 51 94 78

jong-verschoot@hetnet.nl

Boerderijstichting Zuid-Holland

Erfgoedhuis Zuid-Holland

Oude Delft 116

2611 CG Delft

T 015 215 43 50

F 015 215 43 99

bulte@erfgoedhuis-zh.nl

www.erfgoedhuis-zh.nl

**Stichting Boerderij en Erf
Alblasserwaard Vijfheerenlanden**

J.A. Stam

Molenstraat 159

2961 AK Kinderdijk

T 078 691 25 35

jasta@planet.nl

www.boerderijenerf.nl

**Kastelenstichting Holland en
Zeeland**

Ir. W.B.J. Polman

Vergierdeweg 135

2026 ZB Haarlem

T 023 538 02 95

www.kastelenhollandzeeland.nl

**Stichting Behoud Kerkelijke
Gebouwen Zuid-Holland**

Mw. G. Benders-De Pee

Noord Voorstraat 3

3295 BL 's-Gravendeel

T 078 673 12 62

g.benders@wanadoo.nl

**Stichting Oude Hollandse Kerken
(SOHK)**

Erfgoedhuis Zuid-Holland

Mw. H. van der Ven

Oude Delft 116

2611 CG Delft

T 015 215 43 50

F 015 215 43 99

info@sohk.nl

www.sohk.nl

**Provincie Zuid-Holland, Bureau
Cultuur (molens)**

G. Ottevanger

Postbus 90602

2509 LP Den Haag

T 070 441 65 47

F 070 441 78 32

g.ottevanger@pzh.nl

www.zuid-holland.nl/chs

**Monumentenwacht Zuid-Holland
Erfgoedhuis Zuid-Holland**

B.J. Boelens

Oude Delft 116

2611 CG Delft

T 015 215 43 50

F 015 215 43 99

mw@erfgoedhuis.nl

www.erfgoedhuis.nl

**Provinciaal Bodemdepot Zuid-
Holland**

F. Kleinhuis

Kalkovenweg 23

2401 LH Alphen aan den Rijn

T 0172 42 16 88

06 54 21 36 74

f.kleinhuis@pzh.nl

Stichting Dorp, Stad en Land (welstand)

V.W.B. Voorhoeve

Bezoekadres

Stationsplein 45
3013 AK Rotterdam

Postadres

Postbus 29129
3001 GC Rotterdam

T 010 280 94 45

F 010 433 00 76

dsl@dorpstadenland.nl

www.dorpstadenland.nl

Het Zuid-Hollands Landschap

Ir. G. van der Berg

Nesserdijk 368

3063 NE Rotterdam

T 010 272 22 22

F 010 242 06 50

zhl@zuidhollandslandschap.nl

www.zuidhollandslandschap.nl

Zeeland

Provincie Zeeland

Mw. B. I. Sens, Afdeling Welzijn

Postbus 153

4330 AD Middelburg

T 0118 63 14 70

F 0118 62 78 39

bi.sens@zeeland.nl

www.zeeland.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

Drs. H. van Waveren

Steunpunt Monumentenzorg Zeeland

Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Drs. D.H.P. Koren

Postbus 49

4330 AA Middelburg

T 0118 67 08 76

F 0118 67 08 80

dhp.koren@sceez.nl

www.sceez.nl

Heemschut Zeeland

Mw. J.A. Pleijte, secretaris (ambtelijk)

Drs. D.H.P. Koren

Postbus 49

4330 AA Middelburg

T 0118 67 06 07

F 0118 67 08 80

ja.pleijte@sceez.nl

Boerderijstichting Zeeland Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Postbus 49

4330 AA Middelburg

T 0118 67 08 85

F 0118 67 08 80

boerderijstichting@sceez.nl

www.boerderijstichtingzeeland.nl

Kastelenstichting Holland en Zeeland

Ir. W.B.J. Polman

Vergierdeweg 135

2026 ZB Haarlem

T 023 538 02 95

www.kastelenhollandzeeland.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Zeeland

Mw. E. Damen

Postbus 200

4460 AE Goes

T 0113 24 63 70

F 0113 24 63 89

e.damen@pkn.nl

Stichting Oude Zeeuwse Kerken Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland

Postbus 49

4330 AA Middelburg

T 0118 67 08 85

F 0118 67 08 80

sozk@sceez.nl

Vereniging De Zeeuwse Molen

J.P.B. Zuurdeeg

Ten Ankerweg 43

4691 GV Tholen

T 0166 60 21 33

www.people.zeelandnet.nl/cn.molen

Stichting Dorp, Stad en Land (welstand)

V.W.B. Voorhoeve

Bezoekadres

Stationsplein 45
3013 AK Rotterdam

Postadres

Postbus 29129
3001 GC Rotterdam
T 010 280 94 45
F 010 433 00 76

dsl@dorpstadenland.nl
www.dorpstadenland.nl

Archeologisch Depot Zeeland

H. Hendrikse

Armeniaans Schuivlot 1
4331 NL Middelburg

T 0118 62 37 32

h.hendrikse@zeelandnet.nl

Stichting Zeeuws Landschap

Dr. M.A. Hemminga

Bezoekadres

Landgoed Landlust
Dorpsstraat 100a
4451 AA Heinkenszand

Postadres

Postbus 25
4450 AA Heinkenszand
T 0113 56 91 10
F 0113 56 91 11

info@hetzeeuwslandschap.nl
www.hetzeeuwslandschap.nl

Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Mw. A. Vugts, directie SCO/Bureau

Cultuur en Onderwijs

Postbus 90151

5200 MC 's-Hertogenbosch

T 073 680 83 67

F 073 680 76 52

nvugts@brabant.nl

www.brabant.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

Mw. S.C. van Haften-Harkema

Steunpunt Monumentenzorg

Monumentenhuis Brabant

H.H.V.M. Maas

Markt 9

4931 BR Geertruidenberg

T 0162 51 18 33

F 0162 51 07 88

info@monumentenhuisbrabant.nl

www.monumentenhuisbrabant.nl

Erfgoed Brabant

Bezoekadres

Parade 18

5211 KL 's-Hertogenbosch

Postadres

Postbus 1325
5200 BJ 's-Hertogenbosch

T 073 615 62 62

F 073 615 62 63

info@erfgoedbrabant.nl

www.erfgoedbrabant.nl

Heemschut Noord-Brabant

Drs. Ir. H.N.G.M. Boot

Bossestraat 18

5374 HT Schaijk

T 0486 46 19 82

F 0486 46 18 63

boot18@planet.nl

Boerderijstichting Noord- Brabant

E.J.M. Mutsaerts

Kerkstraat 7

5091 BE Oostelbeers

T 013 509 61 92

ejmmutsaerts@hotmail.com

Brabantse Kastelenstichting

Mw. drs. M.E. Maas-Becx
Herlaerstraat 41
5081 BJ Hilvarenbeek
T 013 505 13 10
e.becx@planet.nl
www.brabantskasteel.nl

Vereniging Vrienden van Brabantse Kastelen

Drs. P.H.M. Smulders
Pieter Theeuwenlaan 18
5591 EJ Heeze
T 013 535 65 10
info@brabantskasteel.nl
www.brabantskasteel.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Noord-Brabant-West

J. Buijs
Bredaseweg 21
4844 CK Terheijden
T 076 593 44 51
F 076 593 49 81
j.buys@bb-architecten.nl

Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen in Oost-Brabant en Limburg

J.J. de Jong
Wilgenstraat 10
5671 AD Nuenen
T 040 283 28 58

Molenstichting Noord-Brabant

R.H. Verkerk
Isabellalaan 30
5431 GW Cuijk
T 0485 31 36 47
molenstichtingnb@molens.net

Stichting Monumentenwacht Noord-Brabant

J.C.A. Akerboom
Sparrendaalseweg 5
5262 LR Vught
T 0411 64 33 66
F 0411 64 34 05
info@mwnb.nl
www.mwnb.nl

Welstandszorg Noord-Brabant

J. Willemsen
Koningsweg 60
5211 BN 's-Hertogenbosch
T 073 613 22 21
F 073 614 29 94

Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Brabant

R. Louer
Bezoekadres
Waterstraat 20
5211 JD 's-Hertogenbosch
Postadres

Provincie Noord-Brabant

Directie SCO/Bureau Cultuur en Onderwijs

Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
T 06 18 30 32 35
F 073 680 76 52
rlouer@brabant.nl

Stichting Brabants Landschap

J. Baan
Postbus 80
5076 ZH Haaren
T 0411 62 27 75
F 0411 62 36 91
info@brabantslandschap.nl
www.brabantslandschap.nl

Limburg**Provincie Limburg**

Mw. Ir. M. Verhoeven, Cultuur, Welzijn
en Zorg; Cluster erfgoed

Bezoekadres

Limburglaan 10
6229 GA Randwyck-Maastricht

Postadres

Postbus 5700
6202 MA Maastricht
T 043 389 71 06
F 043 389 70 13
egmj.heijboer@prvlimburg.nl

Portefeuillehouder monumentenzorg

N. Lebens

Steunpunt Monumentenzorg**Steunpunt Archeologie & Monumentenzorg (SAM)**

Bezoekadres

Limburgs Museum
Keulsepoort 5
5911 BX Venlo

Postadres

Postbus 1203
5900 BE Venlo
T 077 352 21 12 (keuzeoptie 2)
F 077 354 83 96
steunpunt@sam-limburg.nl
www.sam-limburg.nl

Heemschut Limburg

J.H.G.E. Neesen
Dorsstraat 27
5971 VE Grubbenvorst
T 077 366 25 01
jacneessen@hetnet.nl

Boerderijstichting Limburg

Drs. L. Benders
Bezoekadres
Huis voor de Kunsten
Kapellerlaan 36
6040 EA Roermond
Postadres
Postbus 203
6040 AE Roermond
T 0475 39 92 99
info@hklimburg.nl

**Stichting Behoud Kerkelijke
Gebouwen in Oost-Brabant en
Limburg**

J.J. de Jong
Wilgenstraat 10
5671 AD Nuenen
T 040 283 28 58

Molenstichting Limburg

Drs. L. Benders
Bezoekadres
Huis voor de Kunsten
Kapellerlaan 36
6040 EA Roermond
Postadres
Postbus 203
6040 AE Roermond
T 0475 39 92 99
info@hklimburg.nl

**Stichting Monumentenwacht
Limburg**

Drs. G.J.H. van der Varst
Bezoekadres
Hofstraat 12
6017 ZG Thorn
Postadres
Postbus 3519
6017 ZG Thorn
T 0475 56 39 99
F 0475 56 47 66
info@monumentenwachtlimburg.nl
www.monumentenwacht.nl

**Provinciaal Depot Bodemvondsten
Limburg**

S. Berntsen
Bezoekadres/vondsten:

PDB-Limburg
Centre Ceramique
Avenue ceramique 50
6221 KV Maastricht
T 043 350 45 86

Postadres

**Provincie Limburg
CWZE**

Postbus 5700
6202 MA Maastricht
T 043 389 70 49
F 043 389 70 13
srl.berntsen@prvlimburg.nl

Het Limburgs Landschap

Ing. G.W.P. Frenken
Postbus 4301
5944 ZG Arcen
T 077 473 75 75
F 077 473 75 76
kantoor@limburgs-landschap.nl
www.limburgs-landschap.nl

Bleskensgraaf | De Wingerdse Molen

Register

A				
Aanwijzing rijksmonument	74	Budgethoudende gemeenten	67	G
Aantallen rijksmonumenten per provincie	22	Buitenplaatsen historische, nationale adressen	99	Gelderland, provinciale adressen
Aantallen rijksmonumenten per gemeente	46	C		Gemeentelijke monumentenzorg
Actualisering Monumentenregister	75	Categorieën monumenten	78	Gemeenten met meer dan 100 monumenten
Algemene landelijke organisaties, nationale adressen	97	Cultuurfonds Monumenten	84	Groningen, provinciale adressen
ANWB Fonds	89	D		I
Archeologie, nationale adressen	104	Drenthe, provinciale adressen	109	ICOMOS
Archeologische monumentenzorg	34	E		Internationale monumentenorganisaties
B		Erfgoedinspectie/Monumenten	87	Internationale monumentenzorg
Begraafplaatsen, nationale adressen	99	Erfgoedkoepels, nationale adressen	106	Interprovinciaal overleg (IPO), nationale adressen
Belastingdienst/Utrecht-Gooi/Kantoor Amersfoort/Bureau Monumentenpanden	86	Erfgoed Nederland	8	J
Beschermde stads- en dorpsgezichten	24	Europa Nostra	92	Jaar van de Molens 2007
Bescherming van monumenten op gemeentelijk niveau	46	European Heritage Network	92	Jongere bouwkunst
Bescherming van monumenten op rijksniveau	22	F		K
Besluit Rijkssubsidiëring historische buitenplaatsen (Brhb)	79	Financieringsfaciliteiten	85	Kastelen, nationale adressen
Besluit Rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim)	76	Flevoland, provinciale adressen	111	Kerken, nationale adressen
Bestuur NCM	18	Fondsenboek	89	L
Blue Shield	93	Fotoverantwoording	127	Landschap en cultuurhistorie, nationale adressen
Boerderijen, nationale adressen	99	Friesland, provinciale adressen	108	Limburg, provinciale adressen

M		P		S	
Malta, Verdrag van	74	Particuliere fondsen	88	Subsidieregelingen	76
Monumenten van bedrijf en techniek, nationale adressen	101	Planologische monumentenzorg	15	T	
Monumenten Inventarisatie Project (MIP)	75	Prins Bernhard Cultuurfonds	88	Totaal-financiering	85
Molens, nationale adressen	101	Programmalijnen Erfgoed Nederland	9	Tuinen, nationale adressen	102
Monumenten.nl	85	Provinciale budgetten monumentenzorg	40	U	
Monumenten Selectie Project (MSP)	75	Provinciale monumentenzorg	39	UNESCO	89
Monumentenwet 1988	74	Publicaties Erfgoed Nederland	10	Utrecht, provinciale adressen	114
Monumentenwet in de steigers	14	Publicaties NCM	10	V	
Monumentenvergunning	74	R		Varend erfgoed Fonds	84
Monumentenverordening	46	Raad voor Cultuur, nationale adressen	96	Varende monumenten, nationale adressen	102
Monumentenzorg in de Praktijk	16	Regeling rijkssubsiëring wegwerken restauratieachterstand 2007 (Rrwr 2007)	80	Verdedigingswerken, nationale adressen	102
N		Restauratie en onderhoud, nationale adressen	103	Vereniging van Nederlandse Gemeenten, nationale adressen	96
Nationaal Contact Monumenten	14	Restauratiefonds-hypothec	85	VSBfonds	88
Nationaal Restauratiefonds	84	Restauratieproductie	35	W	
Nationale Monumentenstudiedag	15	Restauratiewerkgelegenheid	35	Welstand, nationale adressen	106
Noord-Brabant, provinciale adressen	118	Restauratiewijzer	84	Woonhuismonumenten, nationale adressen	102
Noord-Holland, provinciale adressen	115	Revolving Fund	84	Z	
O		Rijksbegroting	23	Zeeland, provinciale adressen	117
OCW, Ministerie van, nationale adressen	96	Rijksbudgetten monumentenzorg per provincie	42	Zuid-Holland, provinciale adressen	116
Overijssel, provinciale adressen	110	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)	96		
		Rijksmonument	74		

Grouw | De Bird

Fotoverantwoording

	Omslag
Leo Endedijk	
Joop Vendrig	2
Michael Jacobs	6
Joop Vendrig	12
Joop Vendrig	20
Joop Vendrig	37
Wouter Pfeiffer	38
Harmannus Noot	43
Hans de Kroon	44
Leo Endedijk	72
Leo Endedijk	82
Harmannus Noot	94
Hans de Kroon	121
Ingeborg Pouwels	122
Harmannus Noot	126

Erfgoed Nederland

Herengracht 474

1017 CA Amsterdam

T 020 716 73 50

F 020 716 73 55

info@erfgoednederland.nl

www.erfgoednederland.nl

KvK 34262241

Bank 56 42 25 819

Colofon

© Erfgoed Nederland 2007

ISBN 978-90-78956-01-3

Samenstelling en eindredactie

Stoelhorst Consultancy

J.W. van Beusekom

A. Knip

Vormgeving

UNA designers (André Cremer), Amsterdam

Druk

Drukkerij Mart.Spruijt, Amsterdam

Foto's omslag en binnenwerk

Vereniging De Hollandsche Molen

Met dank aan

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten

Stichting Nationaal Restauratiefonds

Bureau Monumentenpanden van de Belastingdienst

Erfgoedinspectie/Monumenten

Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid

Gemeenten en provincies

Erfgoed Nederland heeft zich het recht

voorbehouden de aangeleverde teksten

te redigeren.

De gemeente wil dit monument behouden. Wij helpen daarbij.

Monumenten. Beeldbepalend voor uw gemeente. Uniek cultureel erfgoed wat u voor de toekomst wilt behouden. Veel gemeenten doen dat samen met het Restauratiefonds. Wij weten immers de weg in regelgeving, subsidiemogelijkheden en speciale financieringen. Kennen alle financiële en procesmatige aspecten. En hebben de expertise om gemeenten én monumenteneigenaren op maat te adviseren. Zodat die mooie plannen ook haalbaar worden. En leiden tot een fraai eindresultaat.

De waarde zit in de details
www.restauratiefonds.nl

 Nationaal
Restauratiefonds

200